

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

LV

SENECA

MEDEA

SENECA

MEDEA
(LATİNCE - TÜRKÇE)

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

LATİNCE ASLINDAN ÇEVİREN:
ÇİĞDEM DÜRÜŞKEN

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 1171

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyuluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLÎ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

SENECA
MEDEA

ÖZGÜN ADI
MEDEA

LATİNCE ASLINDAN ÇEVİREN
ÇİĞDEM DÜRÜŞKEN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2007
Sertifika No: 29619

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM MART 2007, İSTANBUL
V. BASIM MART 2017, İSTANBUL

ISBN 978-9944-88-024-4 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
MİMOZA MATBAACILIK SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
FAZIL PAŞA CAD. SEZER SANAYİ SİTESİ NO: 9/B
TOPKAPI-ZEYTİNBURNU / İSTANBUL
(0212) 565 88 00
SERTİFİKA NO: 33198

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks. (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

LV

SENECA

MEDEA

(LATİNCE - TÜRKÇE)

LATİNCE ASLINDAN ÇEVİREN:
ÇİĞDEM DÜRÜŞKEN

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

İçindekiler

Önsöz	ix
Sunuş: <i>Aşk ve İhanet Üzerine Bir Baş Yapıt: MEDEA</i>	xi
1. a. Altın Post ve Gizemli Colchis	xi
b. Kanlı Dönüş Yolculuğu	xvi
c. Yunan Topraklarında Bir Colchis Kızı	xviii
2. a. SENECA ve Trajedileri	xix
b. SENECA'da Trajedi'nin Anlamı: <i>MEDEA</i>	xxii
c. <i>MEDEA</i> 'nın Kurgusu	xxiv
d. Çeviride İzlenen Yöntem	xxvii
<i>MEDEA</i> : Latince-Türkçe	1
Dizin	61
Kaynakça	64

Qui nil potest sperare, desperet nihil.

(Hiç umudu olmayan, hiçbir şeyden umudunu kesmez.)

Medea, 163

Önsöz

Bir antikçağ aşkının kara çığılığıdır Seneca'nın Medea trajedisi; aldatılan bir kadın ruhunun bütün gizlerinin açığa çıkışı, tutkunun acıyla dansıdır. Aşk-nefret, vefa-ihanet, neşe-hüzün, merhamet-zalimlik, gibi birbirine karşıt, ama hepsi insana özgü duyguların eşzamanlı çarpışmasıdır; yüzyıllardır gürül gürül akan aşk ırmağının, ihanet kayalarına çarpışıyla yatağından fırlayışının ve kıyısında yeşeren her çimene, her çiçeğe acımasız yayılışının şiiridir.

Önce Yunanlı şair Euripides'in Medeia'sı olarak çıkmıştır edebiyat sahnesine; sonra bir Romalı griysi geçirmiştir üstüne ve Seneca'nın Stoik zihninin damarlarında beslenip değişik bir dekorla yeniden kavuşmuştur aşk seyircisiyle. Şu tutkulu doğada insan varoldukça da, değişik dillere çevrilip hep yeniden can bulacaktır, çünkü içeriğindeki aşk, başka bir Romalı'nın, Vergilius'un dediği gibi, "herkes için ortaktır."¹

Çiğdem Dürüşken
İstanbul, Ortaköy, 2006

Amor omnibus idem: Vergilius, Georgica, 3. 244.

Sunuş

Aşk ve İhanet Üzerine Bir Baş Yapıt: Medea

1. a. Altın Post ve Gizemli Colchis

Seneca'nın *Medea*'sında yaşananlar, Yunan mitolojisinin en tanınmış öykülerinden Argo gemicilerinin (Argonaútai) altın postu arayış macerasında filizlenen büyülu Iason ve Medea aşkına ve aşkın sonunda yaşanan trajik yıkıma dayanır. Thessalia'nın Iolcus kentinin¹ kralı Cretheus'un ölümünden sonra, üvey oğlunun tahtı ele geçirme ve bütün Thessalia'ya hakim olma arzusuyla başlar görkemli macera. Adı Pelias'tır bu gözü dönmüş soylunun, iktidar açlığıyla bir anda verdiği bir kararın canına mal olacağını o an için kestiremeyen iktidar tutkununun.² Cretheus'un öz oğlu Aeson'u zindana kapatır, kendi ikiz kardeşi Neleus'u sürgüne yollar. Ama krallığının geleceğine ilişkin tanrılara danıştığında, önceleri pek dikkate almadığı bir kehanet alır Pelias: Tek sandaleti olan birinden sakınması gerekir.³ Bir gün denizler tan-

Thessalia'da, Volos'un yakınlarında eski bir yerleşim yeri.

Pelias, Tyro ile Neptunus'un (Poseidon) oğludur ve Neleus adında ikiz kardeşi vardır. O doğduktan sonra, annesi Tyro, Iolcus kralı Cretheus ile evlenir ve bu evlilikten Aeson doğar.

oiopedilos: tek sandallı; Apollonius Rhodius, *Argonautica*, 1. 5.7. (Kaynak: Apollonius Rhodius, *Argonautica*., George W. Mooney, London, Longmans, Green. 1912).

rısı Poseidon onuruna düzenlenen bir ayine ülkenin her yanından insanlar çağrılır. Gelenler arasında, Aeson'un oğlu Iason da vardır ve bu ayine yetişmek için koşuştururken, balçık kaplı Anaurus nehrinde bir sandaletini kaybetmiştir. Pelias onu gördüğü an, kehaneti anlar. Yaklaşır Iason'un yanına ve kendisine bir yurttaşı tarafından öldürüleceği söylene ve elinde yetki olsa nasıl davranacağını sorar. Iason birden, "Altın postu getirmesini buyururdum," deyiverir.⁴ Bu sözleri ona apansız söyleten, tanrıça Hera'dan başkası değildir. Kendi onuruna düzenlemesi gerekli ayinleri göz ardı ettiği için, Pelias'a çok kızgındır tanrıça.⁵ Amacı, Iason'un tarafını tutarak Pelias'ı cezalandırmaktır.⁶ Pelias'ın başına kötülük Medea kılığında gelecektir.

Pelias hiç zaman yitirmeden Iason'a altın postu getirmesini emreder. Bu tanrısal post, Poseidon'un soyundan gelen altın renkli kanatlı bir koçun, Chrysomallus'un (Χρυσόμαλλος) büyümlü postudur (Χρυσόμαλλον Δέρας) ve Colchis'te, Ares⁷ koruluğunda bulunmaktadır. Bir meşe ağacına asılmış, gece gündüz hiç gözünü yummayan bir yılan tarafından gözetim altındadır.⁸ Iason tersane ustası Argus'u ça-

Apollodorus, 1.9.16. (Iason ve Argo gemicilerin öyküsü için bkz. Apollodorus, 1. 9. 16-1. 9. 28. Kaynak: Apollodorus, (Bibliotheca), *The Library*, (çeviri ve açıklamalar Sir James George Frazer) 2 Vol., Cambridge, MA, Harvard University Press; London, William Heinemann Ltd. 1921. Ayrıca bkz., Apollodorus, *Gods and Heroes of the Greeks: The Library of Apollodorus* (tr. Michael Simpson); University of Massachusetts Press, 1976.

Apollodorus, 1.9.8-9.

Apollonius Rhodius, *Argonautica*, 1. 5-17.

Yunan mitolojinde savaş tanrısı (Mars).

Bu koç, Nephele ve Athamas'ın çocukları olan Phrixus ve Helle'yi Athamas'ın ikinci karısı olan Ino'nun müthiş kıskançlığından kurtarmak istemiş ve ikisini de sırtına alarak Colchis'e doğru uçmaya başlamıştır. Yazık ki, Helle yolda düşmüş ve düştüğü boğazın adı daha sonra Hellespontus (Çanakale Boğazı) olmuştur. Phrixus ise sağ salim karaya varmış ve koçu tanrılara kurban etmiştir. Ama postunu bir yılanın koruduğu Yunanlının ünlü savaş tanrısı Ares için kutsal sayılan koruya asmıştır. Koç, gök-

ğırır yanına, ona elli kürekli bir gemi inşa etmesini buyurur ve Athena'nın desteğiyle Yunan-Roma mitolojisinin ünlü gemisi çıkar ortaya: Argo. Athena'nın öğüdüne uyularak, kutsal Dodona meşesinden yontulur provası ve geleceği konuşur.⁹ Geminin yapımı bittiğinde, Iason, yine kehanete uyarak, ülkenin dört yanından yiğit Yunan gençlerini çağırır ve geminin tayfasını onlardan oluşturur.

Euxeinos Pontos'un (Εὐξεινός Πόντος) ya da günümüzdeki Karadeniz'in doğu sahilinde, Caucasus (Kafkas) Dağları'nın güneyinde yerleşik Colchis kentindeki¹⁰ altın postu alıp getirmek, yelken açılmamış denizler, sırlı geçitler, fırtınalı denizler, çarpışan kayalar, vahşi hayvanlar, büyümlü otlar, tılsımlı sözler ve tutku yüklü bir aşk demektir aslında; kısaca, olacak iş değildir. Ama Iason mitolojik kahramandır, başka deyişle, sıradan insanın başaramayacaklarını başarmanın, gerçekleşmeyecek olanı gerçekleştirmenin, gözü pekliğin, dayanıklılığın, yiğitliğin bedenlenmiş halidir.

Thessalia'nın doğu sahillerinden, Colchis'in gizemli sahillerine yelken açılır. Kimler yoktur ki bu gemide, Yunan edebiyatının değişik karelerinde yüzlerce kez karşımıza çıkan en ünlüleri: Herakles ve yoldaşı Hylas, Polydeukes ve Kastor

te Aries (Koç) takım yıldızını oluşturmuştur. Phrixus, daha sonra, Colchisli kral Aeetes'in kızı ile evlenmiş ve Argus ile diğer oğulların babası olmuştur. Altın postun kültürel anlamına ilişkin pek çok yorumlar yapılmış ve bu sembolün altındaki gizli anlam açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Örneğin, önceleri kraliyet gücünün korunmasının simgesi, daha sonra Colchis'in altın madeni açısından zengin bir kent olduğunun simgelenmesi olarak görülmüştür. Kral Aeetes altın bir miğfer giydiği (Apollonius, 3. 1228) Medea'nın bile büyüde kullanacağı karışımları altın kazanlarda kaynatığı belirtilirdi eski kaynaklarda. Strabo'ya göre, Phrixus'un bu kente yönelmesinin nedeni, kentin maden zenginliği yüzündendi. (Strabo, 1.2.39).

- 9 Dodona: Yunanistanın ilk halkları olan Pelasgi için kutsal sayılan, Yunanistanın kuzey batısındaki Zeus'a adanmış kutsal kent.
Günümüzde, Gürcistan (Georgia/Géorge/ Sakartvelos Republika).

(Diaskouroi), Orpheus, Meleager, Zetes ve Kalais (Boreas'ın oğulları), Peleus (Achilles'in babası), Laertes, Telamon (Ajax'ın babası), geminin inşaatını üstlenen Argus, ve onlar gibi pek çok yiğit.¹¹ 3. yüzyılda, Apollonius Rhodius'un kaleme aldığı ünlü *Argonautica*'sına konu olan bu öykü, Troia Savaşı öncesinde, Yunanlıların (Ἕλληνες – Hellenler) siyasal ve sosyo-kültürel yaşayışları, düşünüş tarzları ve alışkanlıkları hakkında bilgiler sunması açısından da önemlidir. Hellen öncesinde, ana karada ya da Creta'da, Ege Bölgesi'nin değişik yörelerinde ve Anatolia'da (Anadolu) yaşayan ve Yunanlıların *Pelasgoi* (Pelasgos) adını verdikleri halk topluluklarıyla yüz yüze getirir dizelerde. Iason ya da diğer kahramanlarla ilgili (Perseus, Theseus ve Hercules gibi) pek çok öyküde, Yunan'ın arkaik dönem yaşayış özelliklerini, şaman-cı motifler taşıyan inanç dünyalarını, yeraltı tanrılarıyla (theoi khthonioi) ve ruhlarla kurulan ilişkileri, büyü'nün ve büyücülerin güçlü doğasını katıksız canlılığıyla seyretmek mümkündür.

Hera'nın koruyucu gücü altında, Argo gemisinin yelkenlerini şişirip yabanıl doğayı karşısına alarak çıktığı bu zorlu yolculuk, Yunan yiğitlerinin engin denizleri keşfetmesinden, bilinmedik adalarla, hiç tanınmadık halklarla tanışmasından ve belki de en önemlisi Batı ile Doğu arasındaki engeli aşmasından sonra¹² Colchis'teki Phasis ırmağına ulaşmasıyla soluk alır.¹³ Karaya çıktıktan sonra Iason, Colchis kralı Aeetes'in yanına varır ve kendisine Pelias'ın buyruğunu ileterek altın postu alıp götürmek için geldiklerini belirtir. Aeetes bu isteğe karşı çıkmaz, ama Iason'un gücünü ve cesaretini dene-

Apollodorus, 1. 9. 16-17; ayrıca bkz. Apollonius Rhodius, 1.23-234 (Bu yapıtta, gemiye binenler hakkında ayrıntılı bilgi bulunabilir.)

Bkz. Argo'nun özellikle Symplegades (Çarpışan Kayalar'ı) aşır Karadenize ulaşması, bir anlamda Batı ile Doğu arasındaki engeli ortadan kaldırmasıdır.

Apollodorus, 1. 9.23.

yimleyeceği birtakım sınavlardan geçmesi gerektiğini söyler ve onu birbirinden zor görevlerle baş başa bırakır: Hephaestus'un armağanı, ağzından ateşler soluyan, tunç ayaklı iki boğayı boyunduruğa vurmak ve altın postun bekçisi yılanın dişlerini toprağa ekmek. Iason bunları nasıl yapacağını düşünüp taşınırken, birden Aeetes'in kızı Medea çıkar karşısına. Kendisine apansız aşık olan ve aşkının bedelini bütün ailesine teker teker ödetecek olan heybetli kadınla.¹⁴ Yunanca *Μήδεια* sözcüğünün anlamı *yiğitlik*, *mertlik*, *erkeklik* anlamını taşır. Medea'nın metne sinen heybetli görünümü, onun ruhunun ve bedeninin bu sözcüğün somutlaşmış hali olduğunu kanıtlar. Hecate'nin rahibesi, büyücü Circe'nin yeğeni olarak tanımlanır ve bütün benliğinin sıra dışı bir büyüleyiciliğe sahip olduğu, doğaya ve diğer insanlara sonsuz hakimiyeti vurgulanır. Böylece Medea karakterinin, insani tutkuların hepsini ve aynı anda yaşaması anlam kazanır. Babası Aeetes'in, bütün göğü atlarıyla doğudan batıya dolaşan ve günü getiren Helios'un (Güneş) ve su perisi Perse'nin oğlu olmasıyla, daha sonra Helios'un Phoebus (Apollo=Güneş tanrısı) ile özdeşleştirilmesiyle ve annesinin Oceanus'un kızı Idyia olduğunun vurgulanmasıyla birlikte bu gücü aynı zamanda soylu bir bedende taşıdığı da anlam kazanır.

Aşk Medea'nın gücüne güç katar ve Iason'un omuzlarına yüklenen bu ağırlıktan onu kurtaracağına söz vermesine neden olur: Babasının haberi olmadan, söz konusu boğaları boyunduruğa vuracak ve altın postu alıp sevdiğine verecektir. Tek şartı vardır: Iason'un kendisiyle evleneceğine dair yemin etmesi ve kendisini de yanına alarak ülkesine, Iolcus'a götürmesi. Iason Medea'nın şartını hiç düşünmeden yeminler ederek kabul eder.¹⁵ Bunun üzerine, büyülü bir merhem verir Medea Iason'una ve bu merhemi bütün bed-

Apollodorus, 1. 9. 23.

ibid.; ayrıca bkz. Apollonius Rhodius, 4. 92.

nine, kalkanına ve mızraklarına sürmesini ister. Bu merhem onu boğanın ateşli soluğundan ve tunçtan ayaklarının vereceği zararlardan koruyacaktır. Bundan başka, yılanın dişlerini ektiğinde, topraktan silahlı adamlar biteceğini ve kendisine saldıracağını da önceden bildirir. Bu durumla karşılaştığında Iason kendisini göstermeden belli bir mesafeden bu adamların ortasına bir taş atmalı ve adamların birbiriyle çarpışmasını sağlamalıdır. Adamlar taşın nereden geldiğini anlamadıkları için birbirlerinden kuşkulananacak ve karşılıklı saldırıya geçecektir. Medea'nın verdiği öğütleri harfiyen yerine getiren Iason büyük başarı elde eder ve Aeetes'i şaşkına çevirir, ama kral sözünde durmaz ve bu kez de Iason'un Argo gemisini ve gemicileri yakmasını ister. Medea yine işe karışır ve o gece gidip postun bekçisi yılanı büyülü ilaçlarıyla uyuşturur, Iason'un altın postu kolayca ele geçirmesini sağlar. Bütün Colchis'in uyuduğu sırada, altın post Argo'ya yüklenir, tabii ardından Medea ve yanında götürdüğü kardeşi Apsyrtus da.¹⁶

b. Kanlı Dönüş Yolculuğu

Argo'nun pruvası gecenin kör karanlığında Yunan sahillerine doğru çevrildiğinde, Colchis'in büyülü topraklarını yelkenlerinin ardına aldığı anda, Aeetes kızının kendisine oynadığı oyunun farkına varır. Hemen bir gemi hazırlatır ve Yunan denizcilerinin peşine düşer. Medea arkalarından babasının geldiğini görünce, bir anda gözü döner, parça parça doğrar kardeşini, tek tek atar her bir parçayı azgın denize. Yıkılır Aeetes, oğlunun parçalarını toplamak için arkada kalır. Sonra döner ve adetlerine göre gömer oğlunu. Colchisli yiğit gençlerden oluşan bir gemiyi yollar arkalarından ve Medea'yı alıp getirmezlerse hepsini cezalandıracağını söyleyerek tehditler yağdırır.

Apollodorus, 1.9. 23-24; ayrıca bkz. Apollonius Rhodius, 4. 99-109.

Argo çoktan Eridanus nehrini geçmiştir artık.¹⁷ Kapıp kaçtığı altın post ve Medea'nın vahşete dönüşen tutkulu aşkının yüküyle, hızla yol almaktadır. Ama tanrılar tanrısı Iuppiter (Zeus) Medea'nın kardeşini katletmesini affetmemiş, öfkeden kudurmuştur. Öyle bir fırtına çıkarır ki karşısına Argo'nun, bütün rotasını şaşırmasına, koskoca denizde ne tarafa döneceğini bilememesine yol açar. Geminin kutsal pruvası dile gelir ve bu kan lekesinden Circe tarafından arındırılmadıkça Zeus'un gazabının sönmeyeceğini belirtir. Argo'nun dümeni hemen Circe'nin Aeaea adasına çevrilir. Bu adada hem Argo hem de gemiciler Circe tarafından arınırlar. Zeus'un lanetinden kurtulan gemi, Sirenlerin (Seirenes) yaşadığı vahşi kayalardan geçerken, Orpheus'un büyülü şarkıları yardımıyla koşar gemicilerin ve Venus'un (Aphrodite) lütfunu da alarak bu büyük beladan kurtulurlar. Ama engin denizlerin Argo kürekçilerinin önüne çıkardığı engeller bununla da kalmaz, Charybdis - Scylla ile ateş soluyan Çarpışan Kayalar (Symphlegades) başlı başına bir afettir. Hera'nın ve Thetis'in ve deniz kızlarının (Nereides) yardımıyla gemi güvenle geçer aralarından ve Güneş'in sürüsünün yaşadığı Thrinacia adasını da atlatıp aynı beceriyle Phaeacia adasına varır.¹⁸

Denizin bütün sırlı geçitlerinde, yabanıl adalarında Argo'yu arayan Colchisli gemicilerin çoğu hayal kırıklığı içinde gerisingeri Colchis'in yolunu tutmuşken, bazılarının onları Phaeacia adasında bulması şaşkınlıkla karşılanır. Adanın kralı Alcinous'tan Medea'yı isterler. Buna karşılık kral, Medea'nın artık bir bakire olmadığını ve babasına geri verilemeyeceğini belirtir. Medea ile Iason bu adada evlenirler.¹⁹

Apollodorus, 1.9. 25.

18 İbid. Phaeacia adası: Yunan mitolojisinde yeri tam olarak bilinmeyen Skheria adası. Taşkın ve zengin yaşamlarıyla, spor oyunlarına düşkünlüğüyle bilinen ve adalarına uğrayan denizcilere konukseverlikle yaklaşan bir halkın yaşadığı ada.

19 ibid.

Argo gemicileri gece yarısı demir alır Phaeacia adasından, geminin gövdesini vargücüyle döven büyük bir fırtına eşliğinde. Birden Apollo bitiverir dağlarının yamaçlarında, denize attığı okla ani bir ışın yarar apansız. Gemiciler kendilerinin Anaphe adasının²⁰ açıklarında olduklarını anlarlar, *Işık Saçan Apollo* (Apollo Anaphe) adına hemen bir sunak dikerler adada, kurbanlar keserler, şöenler düzenlerler. Arete'nin Medea'ya verdiği on iki hizmetçi kız, gemicilerle şakalaşır, yer içerler güle oynaya.²¹ Kadınların, şöenlerde erkeklerle şakalaşması, oynaşmasının bir adet haline gelmesinin başlangıcıdır bu hoş şöen.²²

Yeniden yollara koyulan Argo, Creta'ya varacağı sırada tunçtan bir adam olan Talus tarafından engellenir. Talus'un tunç soyundan geldiğini söyler bazıları, bazıları Creta'ya kralı Minos'a, Hephaestus'un bir armağanı olarak görür onu.²³ Talus günde üç kez adayı boydan boya dolaşarak gözetler. Argo gemisinin topraklarına yaklaştığını görünce, taşlar yağdırmaya başlar. Ama Medea'dan habersizdir, onun oyunlarından ve hilekarlığına aldanıp can vereceğinden.²⁴

Argo gemisi Creta'ya çıkıp bir gece konakladıktan sonra, Aegina'ya²⁵ yönelir, ardından Euboea ve Locris arasından geçerek Iolcus'a varır, tam dört ayda tamamladığı keşif yolculuğundan sonra.²⁶

c. Yunan Topraklarında Bir Colchis Kızı

Pelias Argo gemicilerinden ümidini kestiği için, Iason'un babasını öldürmenin yollarını aramaktadır. Ama Aeson ken-

²⁰ Ege Denizi'nin güneyindeki Yunan adalarından (Anafi).

²¹ Apollodorus, 1.9. 26.

²² ibid.

²³ Talus (Talos): Creta (Girit) adasını beklemekle görevlendirilmiş tunç vücutlu dev.

ibid.

Atina yakınlarındaki ünlü ada.

ibid.; ayrıca bkz. Apollonius Rhodius, 4. 1765-1780.

di kendine ölmek istediğini söyler; bir ayın sırasında kusana kadar boğa kanı içer ve canını teslim eder. Aeson'un karısı, Pelias'a lanetler yağdırır ve kendini asar. Ardında bıraktığı Promachus adındaki oğlunu da Pelias öldürür.²⁷

Iason intikam hırsıyla yanıp tutuşur ve Pelias'a işlediği cinayetlerin bedelini ödeteceğine ant içer, yine de soğukkanlılığını korur, hemen harekete geçmeyip fırsat kollar. Colchis'ten getirdiği altın postu ona teslim eder ve hemen ardından diğer gemicilerle birlikte Isthmus'a yelken açar. Orada Argo'yu denizlerin tanrısına kurban olarak sunar. Sonra Medea'dan, Pelias'ı öldürmek için bir plan yapmasını ister. Medea saraya gider ve Pelias'ın kızlarına ölümsüz bir gençlik ik-siri hazırlayacağını söyleyerek kandırır. Kızların ikna olduğunu görünce, bir koç keser ve kaynar bir kazana atarak bir kuzuya dönüştürür. Pelias kızları bunu görünce hemen yaşlı babalarını keser ve kaynar kazana atarlar, yazık ki, koçun kuzuya dönüşmesi gibi, babaları genç bir delikanlıya dönüşmez. Pelias'ın oğlu Acastus babasını Iolcus halkıyla birlikte yurt topraklarına gömer, ardından Iason ve Medea'yı ülkeden sürgün eder.²⁸

Medea, büyük aşkı Iason ile birlikte bu sürgünü bir şenlik kabul eder ve birlikte Corinthus'a giderler. İki oğulları olur ve tam on yıl mutlu bir yaşam sürerler, ta ki Corinthus kralı Creo, kızı Creusa'yı tahtına varis olarak seçtiği Iason'a verene ve Iason da Medea'yı terk edene kadar...

2. a. SENECA ve Trajedi

Hispania'nın kültür merkezi Corduba'da²⁹ doğan Lucius Annaeus Seneca (İ.Ö 4 - İ.S 65), Latin edebiyatında daha çok Stoa felsefesi ağırlıklı eserleriyle tanınan güçlü bir edebiyatçı

Apollodorus, 1.9.27.

ibid.

Günümüzde, Güney İspanya'da, Andalucia'da yer alan Cordoba (ya da Cordova) kenti.

ve düşünürdür. Yaşadığı dönemin ünlü söylev ustalarından (rhetor) aldığı eğitim, Stoa felsefesinin ahlâk ilkelerini, kader, şans, yaşam ve ölüm gibi antikçağ felsefesinin önemli sorunlarını anlaşılır, düzgün bir üslupla bezemesinde ve tutarlı mantık çıkarımlarıyla ifade etmesinde büyük rol oynamıştır.

İmparator Caligula'nın deyişiyle, 'harena sine calce: ki-reçsiz kum taneleri,'³⁰ gibi akıp giden üslubu, yazık ki, özel yaşamının da aynı şekilde kolayca akarak gitmesine olanak tanımamıştır. Edebiyat ve felsefe açısından kültür çevrelerinde kazandığı başarı, söylev yeteneği açısından hukuk alanında kazandığı başarı çok geçmeden adının saray yaşamının gizli dehlizlerinde yankılanmasına neden olmuş ve yasak bir aşk ilişkisine kurban giderek İ.S. 41-49 yıllarını Corsica'da sürgünde, arkadaşlarına ve annesine *consolatio* (teselli) türünde eserler yazarak, zarif ve derin sözcüklerle süslediği et-hik ilkeler üzerine yoğunlaşarak geçirmek zorunda kalmıştır. Sürgün sonrasında İmparator adayı Nero'nun bütün eğitimi üstlenmesiyle birlikte, başına sürgün belasını getiren saray kargaşasına bu kez daha derinden dalan Seneca bir yanda karmaşık sosyal ilişkiler, iktidar kavgaları, kıskançlıklar ağsı, bir yanda Stoik terbiye arasında savrulup durmuş, bu dönemde kazandığı büyük servetini bile ruhuna nüfuz eden Stoa felsefesinin sade yaşam ilkelerine feda etmek zorunluluğunu hissetmiştir; ya da düşünce tarzı-yaşayış tarzı arasındaki çelişkinin apaçık biçimde görünmesi yüzünden hakkında çıkan dedikodulara fazla dayanamamış, edindiğı servetin büyük bölümünü İmparator'a geri vererek saraydan ayrılmıştır. Genç yaşta İmparator olan Nero'nun ilginç yaşamı ve düşünceleri siyasi çevrelerde rahatsızlıklar yaratınca ve bu rahatsızlıklar da git gide büyüyünce, Roma'nın siyasi arenasında suikast fırtınaları esmeye başlamıştır. Başını Piso'nun çektiğı bir suikast planı önceden haber alınmış ve suikasta

Suetonius, *Caligula*, 53.

karışanların listesinde Seneca'nın adının da çıkması,³¹ ünlü düşünürün ölüm fermanını kendi eliyle imzalanmasına neden olmuştur. Bu olay sonun başlangıcıdır. Seneca, yaşarken tutkunu olduğu Stoik ilkelere, ölüm kapısını çaldığında da saygı göstermiş ve bileklerini keserek intihar etmiştir.

Düzyazı³² ve şiir türünde eser veren Seneca'nın yazdığı trajediler (tragoediae) şiir türünde verdiği eserler arasındadır ve yazıldığı tarih çok kesin olarak bilinmese de sürgünde olduğu İ.S 41-49 yılları arasında kaleme alındığı düşünülmektedir. Rönesans döneminde, özellikle İtalya, Fransa ve İngiltere'de trajedilerin yeniden doğuşunda etkin rol oynayan Seneca'nın trajedilerine ilişkin en eski göndermelere, Vesuvius yanardağının patladığı yıla rastlayan dönemde (İ.S 79) Pompeii'de bulunan bir duvar yazısında ve Quintilianus'un *Institutio Oratoria* (9.2.8)'sındaki ifadelerde rastlanır. Trajedilerin adları şöyledir: *Hercules Furens*, *Troades*, *Medea*, *Phaedra*, *Oedipus*, *Agamemnon*, *Thyestes*, *Phoenissae*. Bunların dışında, Seneca'nın trajedileri arasında sayılan dokuzuncu

31 Tacitus, *Annales*, 15.60-64.

32 Düzyazı alanındaki yapıtların konuları felsefi nitelikte olup dialog tarzındadır ve yazarın felsefe öğretisini açık bir biçimde yansıtır. *Dialogi* adı altında bilinenler şunlardır: Teselli niteliğindeki ilk üç yapıt: *Ad Marciam De Consolatione* (Marcia'ya Teselli), *Ad Helviam Matrem de Consolatione* (Annem Helvia'ya Teselli), *Ad Polybium de Consolatione* (Polybius'a Teselli). Etik öğretisi içeren yedi yapıt: *De Providentia* (Tanrısal Öngörü), *De Constantia Sapientis* (Bilgenin Sarsılmazlığı), *De Ira* (Öfke), *De Vita Beata* (Mutlu Yaşam), *De Otio* (Boş Zaman), *De Tranquillitate Animi* (Ruh Dinginliği), *De Brevitate Vitae* (Yaşamın Kısallığı). *Dialogi* dışındaki yapıtları: *De Clementia* (Hoşgörü), *De Beneficiis* (İyilikler), *Naturales Questiones* (Doğa Sorunları). Ahlâksal Mektuplarını içeren ve Nero tarafından Sicilya'ya vali olarak atanan Lucius'a yazdığı *Epistulae ad Lucilium* (Lucilius'a Mektuplar) ya da *Epistulae Morales* (Ahlâk Mektupları). 124 mektuptan oluşan bu yapıtında, Roma Stoacılığının anahatlarını görmek mümkündür. Bunlardan başka, yarı şiir yarı düzyazı olarak, Claudius'un ölümünden sonra kaleme alınan ve imparatorun kendisini sürgüne göndermesinden dolayı ona karşı yazının beslediği nefret ve kini dile getiren *Divi Claudii Apocolyntosis* (İmparator Claudius'un Kabaklaşması).

bir eser *Hercules Oetaeus*'un yazarının Seneca olmadığı üzerine görüşler vardır. Onuncu bir başka trajedi olan *Octavia*, bir *fabula praetexta* ya da tarihsel bir dramadır ve bu oyunun karakterleri arasında Seneca'nın da adı vardır. *Octavia*, Senecanın ölümünden sonra yaşanan olayları konu almaktadır. Söz konusu oyunun, Seneca trajedilerini içeren elyazmalarının yeniden gözden geçirilen A kolunda olmaması,³³ onun Seneca'nın eseri olmadığını düşündürür.³⁴ Söz konusu tüm eserler incelendiğinde, ilk sekizinin Yunan trajedileri üzerine temellendiği açıktır.

Seneca'nın trajedilerinin yazılış tarihlerinde ve sayılarının belirlenmesinde belirsizlik yaşanmasına rağmen, kesin olan şey eldeki metinlerin üsluplarındaki retorik zenginliktir.³⁵ Dipdiri sözcüklerle örülü dizeler, bir anda metni tiyatro sahnesine çevirmekte, ifadelerin özüne sinen mecazlar her bir karakterin ruhsal gizinin ayrıntılarıyla keşfedilmesine olanak tanımaktadır. Oyun olarak sahnelendiği konusunda da kesin bir bilgimiz olmadığı halde, her bir metnin ilk cümlesinden itibaren okuyucuyu saran güçlü tonlama, cümlelerdeki ürpertici sessiz çılgınlık, gerek kişisel gerekse karşılıklı konuşmalardaki yoğun akış okuyucunun kendisini bir temsilin içinde bulmasına olanak tanımaktadır.

b. SENECA'da Trajedi'nin Anlamı: MEDEA

Seneca'nın trajedilerindeki karakterlerin sözleriyle dizele ri zorlayıp dışarı çıkacakmış ve konuşmalarını sahneleyecekmiş gibi bir izlenim yaratan kurgulamaya en güzel kanıt, çevirisini sunduğumuz 1027 dizelik *Medea* trajedisidir. Euripi-

Seneca'nın trajedilerini içeren el yazmaları A ve E olarak iki kola ayrılmıştır.

³⁴ *Hercules Oetaeus* ve *Octavia*'nın Seneca'nın eseri olup olmadığına ilişkin ayrıntılı tartışmalar için bkz: Axelson (1967); Friedrich (1954); Helm (1934), 283-347; ve Sutton (1983).

A. J. Boyle, s. 15.

des'in İ.Ö 431 yılında kaleme aldığı *Medeia* trajedisinin³⁶ yeniden biçimlenmesi olan Seneca'nın *Medea* trajedisi, aşk ve tutku soluyan sözcüklerin, hüznün ve vahşet içeren sözcüklerle görkemli dansını yansıtır adeta. Medea karakterinin metne hakim olan heybeti, kendi kendine yaptığı içsel konuşmalarında ya da diğer karakterle karşılıklı konuşmalarında seçilen sözcüklerin titizliğiyle bütünleşmekte, kullandığı ifadelerdeki masumiyet, merhamet ve canavarlık yaşadığı acının yol açtığı kişilik bölünmelerinin kavranmasında büyük bir rol oynamaktadır. Şiirin akıcılığı içinde her bir karakter adeta ete kemiğe bürünerek metnin önüne çıkmakta, sözlerin ardına sinen Yunan-Roma mitolojisi, tarihsel olaylar, dinsel inançlar, sosyal yaptırımlar yapıtı salt bir trajedi yapıtından öteye taşımaktadır. Metin boyunca gözlemlenen trajik insanın akıl-duygu karşıtlıkları, tanrılara isyanı, özgürlük anlayışı, yaşam-ölüm ikilemi, hak ve haksızlık ve ahlâk-ahlâksızlık arasındaki trajediye özgü ince ayrımlar, doğa-hayvan-insan-tanrı arasındaki sınırların yok oluşu, acının belirginliği, sevinç ve hüznün birdenbire yer değiştirmesi, edebiyatın yaşama dille hakimiyetinin en iyi gösterisini sunmaktadır.

Latin edebiyatında, ancak birkaç parça halinde elimize geçmiş *Medea*'lar söz konusudur: Euripides'in *Medeia*'sına dayanan Ennius'un *Medea Exul* (Sürgün Medea) ve Apollonius'un *Argonautica*'sındaki Absyrtus'un öldürülme sahnesi (4. 303 vd.) üzerinde yoğunlaşan Accius'un *Medea*'sı ya da *Argonautae*'sı; ayrıca, Ovidius'un kaleme aldığı *Medea*'sından kalan ancak iki dize.³⁷ Ovidius'un *Metamorphoses*'indeki (7.1-403) Iason ve Medea, ya da *Heroides*'teki (12) Medea'nın Iason'a mektubu ve bu iki metnin Roma dünyasına Medea kişiliğini tanıtmada ya da Seneca'yı etkilemede bü-

Bkz. Euripides, *Medea: Hippolytus ; Electra ; Helen* (tr. James Morwood), Clarendon Press, Oxford,1997.

³⁷ Quintilianus, *Institutio Oratoria* 10.1.98.

yük rol oynadığı düşünülecek olursa, elimize geçmemiş olan *Medea* üzerine böyle bir yapıtın, Klasik Filoloji dünyası için bir kayıp olduğu açığa çıkar.

Seneca'nın *Medea*'sı yukarıda söz edilen metinler dışında, hiç şüphesiz, Apollonius'un baş yapıtı *Argonautica*'dan da, özellikle Argo gemicilerinin seyahatiyle ilgili efsanevi kurgulamalar açısından büyük etkiler almıştır. Bunun yanında, Vergilius'un *Aeneis*'indeki (4) Dido'nun Aeneas'a olan tutkulu aşkı, Seneca'nın *Medea*'sının Iason'a duyduğu yoğun aşkın dile getirilmesinde gizliden, ama yoğun bir duygu yükü sağlar.³⁸

c. MEDEA'nın Kurgusu

1. SAHNE (1-55)

Seneca'nın *Medea*'sı, *Medea*'nın tanrılara yazarısıyla başlar, Iason'un tanrılara yazarısıyla son bulur. Her ikisinin yazarısındaki ortak nokta birbirlerinden intikam almaktır. Açılış sahnesinde, *Medea Corinthus*'da tek başınadır, sürgün hükmü giymiş, kocası Iason ve toplum tarafından terk edilmiş, intikamını almak için hem evliliğin koruyucu tanrılarına (*Di coniugales*) hem de yeraltı tanrılarına yakarmaktadır. Hedefi, *Corinthus* kralı Creos, kızı Creusa ve kendisine ihanet eden kocası Iason'dur.

1. KORO (56-115)

*Corinthus*lulardan oluşan ve ellerinde düğün çırağları taşıyan koro (*Chorus*) yeni evlenen çifte düğün şarkıları söyleyerek, neşe içinde girer sahneye. Hep birlikte *Medea*'ya düşmanca tavır sergileyerek yeni gelin Creusa'yı kocasının evine uğurlar (*deductio*). Bu durun, bütün *Corinthus* halkının *Medea*'yı onu bir yabancı olarak görüp dışladığını,³⁹ kralla-

³⁸ Bkz. John G. Fitch, s. 340 (Loeb).

³⁹ Bkz. Ovidius, *Heroides*, 12. 105.

rı Creo'nun kızı ile Iason'un evliliğini yürekten onayladığını ve onların mutluluğunu istediğini gösterir. Koro'nun Medea'nın yakardığı yeraltının karanlık tanrıları yerine evlilik, zenginlik, cömertlik ve barış getiren tanrılara yakarmasıyla dizeler üzerlerindeki kasveti atar ve bir anda metin ıslıl ıslıl parlamaya başlar.

2. SAHNE (116-300)

Corinthus'un sosyal düzeninin Creusa ile Iason'un evliliğine bağlı olduğunun vurgulandığı bu bölüm, Medea'nın kendisinin ve Iason ile yaptığı evliliğin tamamen dışlanması üzerine kurgulanır. Colchis kralı Aeetes'in kızının, Corinthus kralı Creo'ya yakarısını, ardından krala karşı isyanını ifade eden dizelerde, Medea'nın sürgününü erteleyip intikamını almak için zaman kazandığı gözlemlenir. Creo'nun sarayı ve Medea'nın evi arasında gidip gelen sahnelere, Creo'nun tahtının varisi olarak Iason'u seçmesinden ve Corinthus halkının bu kararını onaylamasından duyduğu huzur, Medea ile Iason'un evliliğini ve kadının yakarılarını hiçe sayışı damgasını vurur. Medea, Creo'nun kararında ısrarlı oluşunu sezdiği andan itibaren, zihninde büyümlü yılanlarını dolaştırmaya başlar ve kralın sürgün hükmünü benimser görünür. Artık tek amacı, Corinthus'un sınırlarını terk etmeden önce zaman kazanıp intikam planları yapmaktır. Çocuklarını son bir kez kucaklayıp onlara veda etmek ve sürgün için gerekli hazırlıkları yapabilmek için kraldan izin ister. Creo başlangıçta bu isteğe karşı çıkar, ama sonradan yakarılara yenik düşer ve ona bir günlük izin verir.

2. KORO (301-379)

3. SAHNE (380-578)

Trajedinin bu sahnesi Medea'nın sütannesinin sözleriyle açılır. Daha sonra Medea ve Iason arasındaki konuşmalara, bir anlamda hesaplaşmalara sahne olan dizelerde, Medea es-

ki kocasının yüreğini yeniden kazanmak için diller döker. Büyülü bir ruha sahip olmakla birlikte Medea'nın bütün ef-sanevi karakterinden soyunup insani bir zayıflık içine girdi-ğine tanık olduğumuz sözleri, Iason'un aşkı için yaptığı fedakarlıkları yineler. Iason ise, Creusa ile yaptığı evliliğin Acas-tus'a karşı çocuklarının güvenliğini sağlayacağına inandığını belirtir. Medea'nın ruhuna ve bütün bedenine artık intikam yılanları hakim olmuştur. Creusa için cinayet hazırlıklarına girişmenin vaktidir artık.

3. KORO (579-669)

Corinthus halkının, doğanın öfke ve şiddet kustuğu an-ları, aldatılan ve terk edilen bir kadının öfkesini bire bir karşılaştırdığı dizelerle, trajedideki duygularda fırtınalar yükseldiği gözlemlenir. Koro'nun Iason'un güvenliği için yakarısı, çaresizlik ve umudun harmanlandığı hüzünlü bir şarkıdır adeta.

4. SAHNE (670-848)

Medea'nın ilkin aldatılan kadın, sonra da anne kimliğin-den tamamen soyunup eski büyücü kimliğine geri döndüğü bu dizeler, Creusa ve babasını öldürecek olan büyünün ek-siksiz hazırlanışına sahne olur. Doğanın gizemli ve korkunç yanı, Medea'nın ruhunun yılanlarıyla birbirine dolandır. Büyücülerin koruyucu tanrısı Hecate'ye yakarılardan yükseldiği bu karanlık arenaya bir anda Medea'nın zincirlerinden bo-şalan öfkesi hakim olur. Ateş tohumları aşıl原因an giysiler Creusa'ya düğün armağanı olarak yollanır, ardından sahne-yi ölümün soğuk kolları sarar.

4. KORO (849-878)

Medea'nın yıkıcı öfkesiyle kaskatı kesilen dizeler, Corint-hus halkının Colchisli kadına okuduğu lanetlere dönüşmüş-tür.

5. SAHNE (879-1027)

Birden bir haberci girer sahneye, heyecan ve korku içinde Creusa ile Creo'nun öldüğünü bildirir. Medea'nın düğün armağanı olarak yolladığı giysiler birer alev topu olmuş bütün krallığı sarmıştır. Medea kendinde değildir artık, kendi kendine konuşmaktadır. Bu yangın ve Corinthus'un krallarıyla birlikte yok oluşu bile onun çılgın öfkesini ve Iason'un kendisini aldatmış olmasından duyduğu derin acısını dindirmeye yetmemiştir. İntikamı sınır tanımaz ve bir oğlunu öldürür. Diğerini yanına alır, evinin damına çıkar. O anda birden bire içeriye Iason ve silahlı askerler dalar. Medea bu kez Iason'un gözlerinin önünde alır son intikamını ve ikinci oğlunu da öldürür. Yüreği acıdan kavrulan Iason'un ölüm solu-yan bedduaları arasından, yılanların çektiği arabasına biner ve göğe yükselir.

Çeviride İzlenen Yöntem

Seneca'nın *Medea* adlı trajedisinin çevirisinde, Latince metin olarak, Seneca, *Hercules*, *Trojan Women*, *Phoenician Women*, *Medea*, *Phaedra*, (tr. John G. Fitch), Harvard University Press, Cambridge, 2002 Loeb baskısı temel alınmış, Oyundaki Karakterler kısmında ve metnin sahnelere ayrılışında, Otto Zwierlein, *Senecae tragoediae*, Oxford, 1986 künyeli baskının kurgusuna başvurulmuştur. Çevirinin *Sunuş* ve *Açıklamalar* bölümlerinin dipnotlarındaki antikçağ yazarlarının metinleri için, *Kaynakça*'da başka türlü belirtilmedikçe, Loeb baskılarına başvurulmuş, yine aynı bölümlerde ve metnin genelinde geçen kişi ve yer adlarının (Türkçe'ye yerleşmiş özellikle bazı kent vs. gibi adlar dışında) Latince yazılımı benimsenmiştir.

Dramatis Personae:

Medea

nutrix

Creo

Iason

nuntius

chorus Corinthiorum

personae mutae:

Medeae et Iasonis filii

Creontis comites

Furiae

umbra Absyrti Medeae fratris

armiferi

scaena Corinthi

Oyundaki Karakterler:

Medea
Sütanne
Creo
Iason
Haberci
Corinthuslular Korosu

Sessiz Karakterler :

Medea ve Iason'un Oğulları
Creo'nun Maiyeti
Öç Tanrıçaları
Medea'nın Kardeşi Absyrtus'un Hayaleti
Silahlı Erler

Oyun Corinthus'da geçer

Medea

Actus Primus

MEDEA

Di coniugales tuque genialis tori,
Lucina, custos, quaeque domituram freta
Tiphyn novam frenare docuisti ratem,
et tu, profundi saeve dominator maris,
clarumque Titan dividens orbi diem,
tacitisque praebens conscium sacris iubar
Hecate triformis - quosque iuravit mihi
deos Iason, quosque Medae magis
fas est precari: noctis aeternae chaos,
aversa superis regna manesque impios

Medea

1. SAHNE

MEDEA

Ey evlilik tanrıları, ve sen Lucina, zıfaf yatağının koruyucusu;¹
ve sen, yeni gemisinin dümenine hakim olmayı²
engin denizleri yola getirmeyi öğreten, Tiphys'e;³
ve sen, derin denizlerin vahşi hakimi;⁴
ve sen, Titan, dünyamıza parlak günü getiren;⁵
ve sen, tanıklığınla sessiz ayinlere ışık saçan;⁶
ey üç yüzlü Hecate; ve sizler, Iason'un benim adıma
yeminler ettiği tanrılar;⁷
ve sizler, Medea'nın bunca yakarmasını hoş gören tanrılar:
ey gecesi sonsuz Chaos;⁸
gökteki tanrılara yüz çeviren krallıklar, ey günahkâr ruhlar;⁹

5

10

Lucina: Roma mitolojisinde, çocuk doğuran kadının koruyucusu. Latince lux (ışık) sözcüğünden türeyen Lucina, "çocuğu ışığa çıkaran" anlamına gelir. Tanrıça Iuno'nun lakabıdır.

Tiphys'in öğreticisi Pallas Athena'dır.

Tiphys: Argo gemisinin ilk dümcüsü. Ölümcül bir hastalığa yenik düşünce, yerini Ancaeus aldı.

Denizlerin tanrısı Neptunus'a sesleniyor.

Titan: Güneş

sessiz ayinlere: geceleyin yapılan gizli ayinler

Hecate: Üç yüzlü ya da üç başlı olarak betimlenen, büyücülerin ve hayatların koruyucu tanrıçası; gökte Selene, yeryüzünde Artemis ve yeraltında Persephone ile özdeşleştirilir.

Chaos (Yunanca: Khaos): dipsiz uçurum, boşluk. Medea, yeraltı tanrılarına ve karanlık güçlere sesleniyor. Bir büyücü olduğu için, evrenin karanlıklarının koruyucu tanrılarına seslenmenin kendi hakkı olduğunu anımsatıyor.

Yeraltının ruhlarına (ölülere: Manes) sesleniyor.

dominumque regni tristis et dominam fide
 meliore raptam, voce non fausta precor.
 nunc, nunc adeste sceleris ultrices deae,
 crinem solutis squalidae serpentibus,
 atram cruentis manibus amplexae facem ; 15
 adeste, thalamis horridae quondam meis
 quales stetit: coniugi letum novae
 letumque socero et regiae stirpi date.
 Mihi peius aliquid, quod precer sponso manet:
 vivat. per urbes erret ignotas egens 20
 exul pavens invisus incerti laris,
 iam notus hospes limen alienum expetat,
 me coniugem optet quoque non aliud queam
 peius precari, liberos similes patri
 similesque matri - parta iam, parta ultio est: 25
 peperit.
 Querelas verbaque in cassum sero?
 non ibo in hostes? manibus excutiam faces
 caeloque lucem - spectat hoc nostri sator

ey o hüzün ülkesinin efendisi, ve kapıp kaçırıldığı halde,¹⁰
benden daha fazla sadakat gören tanrıça; sizlere
yalvarıyorum, bu kan kusan sesimle,¹¹
n'olur artık, artık gelin, sizler, ey suçların intikamını alan
tanrıçalar,¹²
darmadağın saçlarınız, yılanlar yayılmış,
kanlı elleriniz kapkara meşaleler tutmakta; 15
haydi gelin, nasıl dikildinizse dehşet saçarak bir zamanlar
benim zifaf odamda,
dikilin işte şimdi de o yeni gelinin yatağında,
ölüm götürün babasına, ölüm götürün bütün kraliyet soyuna.
Daha kötüsü de var, damada edeceğim şu beddua:¹³
yaşasın, ve sefil dolansın hiç bilmediği diyarlarda, 20
bir sürgün gibi, korku içinde, nefretlik, evsiz barksız;
bir yabancı gibi yanaşsın, bir zamanlar tanındığı, konuk
olduğu kapılara; 23a,
eşim, eşim diye arasın beni, ve belki de bu dileyceklerimin
en kötüsü: 22a,
çocukları benzesin babalarına,
benzesin analarına. İşte şimdi doğdu, intikamım doğdu: 25
doğurdum.
Boşa mı sıralıyorum bu yakınmaları mı, boşa mı bu
sözlerim?
Düşmanlarımın üstüne gitmeyecek miyim? Kapıp almalıyım
çırağları ellerinden,¹⁴
çalmalıyım ışığı gökyüzünden! Soyumun atası Güneş¹⁵

Medea yeraltı ülkesinin tanrı ve tanrıçası olan Dis (Hades) ve onun tarafından kaçırılan Proserpina'ya (Persephone ya da Kore) sesleniyor. Medea kendisini Proserpina ile özdeşleştiriyor, ama onun Dis tarafından ihanete uğramadığını belirtiyor. Dis Proserpina'yı kaçırdıktan sonra evlenip onu yeraltı ülkesinin kraliçesi yapmıştır; *kan kusan sesimle*: Medea söyleyeceği sözlerin hayırlı sözler olmayacağını vurguluyor.

¹² Aç tanrıçaları.

¹³ *damada*: Medea, kendisini terk eden eski kocası Iason'u ima etmektedir.

¹⁴ *çırağları*: düğün çırağlarından söz etmektedir.

¹⁵ Medea, Güneş'in atası olduğunu vurguluyor. Bu vurgulama, metin boyunca birkaç kez yinelenmektedir.

Sol generis, et spectatur, et curru insidens per solita puri spatia decurrit poli? non redit in ortus et remetitur diem?	30
da, da per auras curribus patriis vehi, committe habenas, genitor, et flagrantibus ignifera loris tribue moderari iuga: gemino Corinthos litori opponens moras cremata flammis maria committat duo.	35
Hoc restat unum, pronubam thalamo feram ut ipsa pinum postque sacrificas preces caedam dicatis victimas altaribus. per viscera ipsa quaere supplicio viam, si vivis, anime, si quid antiqui tibi remanet vigoris; pelle femineos metus et inhospitalem Caucasum mente indue. quodcumque vidit Pontus aut Phasis nefas, videbit Isthmos. effera ignota horrida, tremenda caelo pariter ac terris mala mens intus agitat: vulnera et caedem et vagum funus per artus. levia memoravi nimis: haec virgo feci; gravior exurgat dolor: maiora iam me scelera post partus decent.	40 45 50

seyirci kalabilir mi bütün bunlara, seyirci kalabilir mi,
arabasına kurulu
koştururken atlarını her zamanki yolunda, o berrak semada? 30
Doğduğu yere dönmeyecek mi, gün geri gelmeyecek mi?¹⁶
İzin ver, izin ver ki süreyim atalarımın arabasını rüzgârların
arasından,
ver elime dizginleri, ey babam, ver ki dört nala koşturayım
ateşli küheylanları, o alev alev yollardan:
işte o zaman, o ikiz kıyısıyla önü kesilen Corinthus, 35
yanıp kül olacak ateşlerde, iki deniz birleşecek birbirine.
Bir tek şey kaldı artık yapmam gereken, ben getireceğim
gelinin چراغını
yatağına kadar, adak duaları ettikten sonra da,
keseceğim kurbanları o kutsanmış sunakta.
Ta ciğerine kadar ara yolunu, intikamın için, 40
tabi hâlâ yaşıyorsan, ey ruhum, ve eski gücünden.
bir şeyler kalmışsa hâlâ. At kadınsı korkularını,
işle zihnine o konuksevmez Caucasus'u.¹⁷
Ne zulüm görmüşse Phasis ya da Pontus,¹⁸
aynısını görecektir Isthmus. Vahşi, bilinmedik, korkunç şeyler,¹⁹ 45
göğü de, yeri de titreten kötülükler kaynıyor
zihnim içten içe: yaralar, katliamlar, iliklere kadar
kivrıla kivrıla yol alan bir ölüm. Ne bayağı şeyler
anımsıyorum böyle,
daha genç kızken yaptım ben bunları. Acım alev alev
dağları sarmalı:
madem ki ana oldum artık, daha büyük günahlar benim
harcım. 50

Doğduğu yere: Doğu'ya, yani Medea'nın yurdu Cholchis'e.

Caucasus. Karadeniz ile Hazar Denizi arasındaki ünkü sıra dağlar (Kafkaslar)

Phasis: Caucasus'tan doğan ve Poti'de Karadeniz'e dökülen nehir. Bu dizide, Medea kendi ülkesinin tanık olduğu cinayetlere, Yunanlıların da kendi ülkelerinde tanık olacağını ima ediyor; Pontus: Karadeniz.

Isthmus: Corinthus Kıstağı.

accingere ira teque in exitium para
 furore toto. paria narrentur tua
 repudia thalamis: quo virum linques modo?
 hoc quo secuta es. rumpe iam segnes moras:
 quae scelere parta est, scelere linquenda est domus. 55

Chorus Primus

Chorus
 ad regum thalamos numine prospero
 qui caelum superi quique regunt fretum
 adsint cum populis rite faventibus.
 primum sceptriferis colla Tonantibus
 taurus celsa ferat tergore candido; 60
 Lucinam nivei femina corporis
 intemptata iugo placet, et asperi
 Martis sanguineas quae cohibet manus,
 quae dat belligeris foedera gentibus
 et cornu retinet divite copiam, 65
 donetur tenera mitior hostia.
 et tu, qui facibus legitimis ades,
 noctem discutiens auspice dextera
 huc incede gradu marcidus ebrio,
 praecingens roseo tempora vinculo. 70

Öfkeni kuşan, kendini yıkıma hazırla
 bütün çılgınlığınla. Neler söylendiyse evlendiğinde,
 söylensin boşandığında da. Nasıl ayrılacaksın kocandan?
 Gittiğin gibi arkasından. Kır zincirlerini, durma artık miskin
 miskin:
 evini cinayetle elde ettiğine göre, cinayetle terk etmelisin.

55

1. KORO

KORO²⁰

Tanrı katında uğurlu olan bu soylu düğüne katılsın,
 göğü yöneten ilahlar, denizlere hükmeden ilahlar,
 halk da hayır dualarıyla gelsin onlarla birlikte, sessizce.
 İlkın, göklerin aşasını elinde tutan o Gürleyen'e²¹
 uzatsın upuzun boynunu, sırtı beyaz benekli bir boğa;
 60
 karbeyaz gövdeli dişisi de yatıştırırsın Lucina'yı,
 boyunduruğa bile vurulmamış olsun ama;
 daha körpe bir kurban sunulsun sonra,
 vahşi Mars'ın kanlı ellerini bağlayarak
 birbiriyle savaşan halklara barış getiren
 ve cömert boynuzundan bereket taşan o tanrıçaya.²²
 65
 Ve sen, yasal evliliklere refakat eden tanrı,²³
 sen, uğurlu elinle karanlıkları dağıtan,
 yaklaş, sendeleye sendeleye, sarhoş adımlarınla,²⁴
 70
 gülden bir çelenkle çevrele alnını.

20 Koro, Iason ve Creusa'nın evliliklerini *epithêlâmium* (düğün türküsü) ile kutlamaktadır

Gökyüzü krallığına hakim olan tanrıların babası Iuppiter'e, *Göğü Gürle-*
ten lakabıyla sesleniyor.

22 Pax: Barış tanrıçası.

23 *yasal evliliklere*: Iason ve Creusa'nın evliliklerinin meşruluğu ima edilip Medea'nın evliliğinin toplumda kabul görmediği anımsatılıyor; *tanrı* (Hymen): Evliliklerin koruyucu tanrısına sesleniliyor.

Evlilik tanrısının düğün sarhoşluğu ima ediliyor.

et tu quae, gemini praevia temporis,
 tarde, stella, redis semper amantibus:
 te matres, avide te cupiunt nurus
 quamprimum radios spargere lucidos.

Vincit virgineus decor 75

longe Cecropias nurus,
 et quas Taygeti iugis
 exercet iuvenum modo
 muris quod caret oppidum,

et quas Aonius latex 80

Alpheosque sacer lavat.

si forma velit aspici,

cedent Aesonio duci

proles fulminis improbi

aptat qui iuga tigribus, 85

nec non, qui tripodas movet,

Ve sen, iki ışığın habercisi yıldız,²⁵
 hep dön bu aşıklar için yavaş yavaş;²⁶
 seni ister analar, seni ister yeni gelin, tutkuyla,
 saç saçabildiğince ışınlarını, bütün parlaklığıyla.
 Eşsiz bu bakirenin güzelliği,²⁷ 75
 hiç kalır yanında bütün Cecrops gelinleri,²⁸
 ve surları olmayan o kentin kızları,²⁹
 hani, erkekler gibi Taygetus yamaçlarında talim ettirilen;³⁰
 ya da şu Aonia sularında,³¹ 80
 şu kutsal Alpheus'da yıkanan bakireler.³²
 Yakışıklı görmek isterse gözleriniz,
 bakın şu Aeson yiğidine,³³
 ne kaplanları arabasına koşan 85
 o amansız şimşeklerin oğlu erişebilir yanına,³⁴
 ne *tripod*lar sallayan tanrı,³⁵

25 Akşamın alacakaranlığının habercisi Hesperus ve sabahın şafak ışıltısının habercisi Lucifer.

bu aşıklar: Iason ve Creusa; *yavaş yavaş dön*: aşıklar için geceyi sabaha kavuştururken acele etme.

27 *bu bakirenin*: Creusa

28 Cecrops: Efsanevi ilk Yunan kralı. Atina'nın kurucusu ve ilk kralı. Toprakta doğduğuna inanılan (ve böylece Yunanlıların başka halklarla karışmadığı ima edilen) Cecrops, yarı insan, yarı yılan bir yaratık olarak betimlenir. Atinalılara okuma yazmayı, geleneksel cenaze törenlerini ve evlenme törenlerini öğrettiğine inanılır.

Spartalılardan söz edilmektedir ve Sparta'nın henüz surlarla çevrilmemiş olması da uygarlığa erişmemiş olduğunu vurgulamaktadır.

30 Taygetus: Peloponnesus'un ünlü sıra dağları. Spartalı kızların dağlarda erkekler gibi asker eğitimi aldıkları belirtiliyor.

Aonia: Boeotia'da, Helicon and Cithaeron dağlarıyla çevrelenen ve Musalara kutsal sayılan yöre; burada Musalara "Aenoialı bakireler" denir.

32 Alpheus: Taygetus'dan doğan bir ırmak.

33 Aeson: Iason'un babası.

34 *şimşeklerin oğlu*: Iuppiter'in oğlu Bacchus: Yunanlıların ünlü Şarap tanrısı Dionysos'un Latince adı (ya da Liber).

Tripod (tripus, tripodes): üç ayaklı kazan, tabure, sehpa gibi eşyalar. Burada, Apollo'nun Delphi'deki kehanet merkezinin bilicisi Pythia'nın, tapınağın en iç odasında (adytum) bulunan taburesi ima edilmekte ve Güneş tanrısı Apollo'nun bile yakışıklılıkta Iason'u geçemeyeceği vurgulanmaktadır. Taburenin sarsılması, tanrının kehanette bulunacağına dair işaret vermesidir.

frater virginis asperae, cedet Castore cum suo Pollux caestibus aptior. sic, sic, caelicolae, precor,	90
vincat femina coniuges, vir longe superet viros.	
Haec cum femineo constitit in choro, unius facies praenitet omnibus. sic cum sole perit sidereus decor,	95
et densi latitant Pleiadum greges, cum Phoebe solidum lumine non suo orbem circuitis cornibus alligat.	
<sponso si cupido conspicitur, pudor perfundit teneros purpureus genas.> ostro sic niveus puniceo color perfusus rubuit, sic nitidum iubar	100
pastor luce nova roscidus aspicit. Ereptus thalamis Phasidis horridi, effrenae solitus pectora coniugis invita trepidus prendere dextera,	
felix Aeoliam corripe virginem nunc primum soceris, sponse, volentibus.	105

ne de o vahşi kızın biraderi;³⁶
 erişemez yanına, ne Castor ne de onun ikizi³⁷
 Pollux, hani yumruklarına eldivenler yaraşan.³⁸
 Duam böyle, böyle, ey göksel tanrılar, n'olur, 90
 bu kadın üstün olsun bütün eşlerden,³⁹
 bu adam üstün olsun bütün erkeklerden.⁴⁰
 Kadınlar korosunda aldı mı yerini bu gelin,
 bir tek onun yüzü ıslıl ıslıl parlar, sönük kalır diğerleri;
 nasıl güneş doğunca sönerse yıldızların güzelliği, 95
 Pleias'ın kalabalık sürüsü nasıl saklanırsa,⁴¹
 Phoebe yakıp ödünç ışığını
 çepeçevre boynuzlarıyla tutunca kendi çemberini.
 < tutkulu kocası baksa yüzüne, kıpkırmızı olur,
 utanç kaplayınca o yumuşacık yanakları. >
 Al kızıla boyandı mı,
 karbeyazı renkler nasıl kızarırsa, ve parlak güneş ışınlarını 100
 tan yeri ağardığında nasıl görürse çoban, çiylerin arasında.
 O korkunç Phasislinin zifaf yatağından kurtulan sen,⁴²
 ah nasıl okşardın hep o yaban eşinin göğsünü,
 titreye titreye, istemeye istemeye dokunurdun,
 mutlu ol artık, sımsıkı sarıl şu Aiolia kızına, 105
 sonunda kavuştun, ey güvey, mutlu bir kayınbabaya ve
 bir kaynanaya.

Phoebe'nin (Diana) erkek kardeşi Phoebus Apollo'dan söz ediliyor.
 Castor ve Pollux: Dioscuri olarak bilinen Castor ve Pollux Leda'nın ikiz oğludur. Zeus tarafından *Gemini* takımyıldızına dönüştürülmüştür. Gemini (İkizler) Takımyıldızı, geceleyin gökyüzünde parıldayan en parlak yıldızlar olarak bilinir. Bu ikisi gemileri kaza geçiren denizcilerin dostudur. Ayrıca, yine gemicilerin denizde rahat seyahat etmelerini sağlayan rüzgârların çıkmasına aracı olduklarına inanılır.
 Yetenekli doğuşçu olduğu ima ediliyor.

bu kadın: Creusa

bu adam: Iason

Pleias (Pleiades): Taurus takımyıldızında yedi yıldız.

Medea'dan boşanan Iason'a sesleniliyor. *Phasisli gelin:* Medea. Bu dize-
 de, Medea'nın yabancı bir ülke kadını olduğu ve Corinthuslular tarafın-
 dan asla benimsenmediği vurgulanır.

Concesso, iuvenes, ludite iurgio,
hinc illinc, iuvenes, mittite carmina:
rara est in dominos iusta licentia. 110

Candida thyrsigeri proles generosa Lyaei,
multifidam iam tempus erat succendere pinum;
excute sollemnem digitis marcentibus ignem.
festa dicax fundat convicia fescenninus,
solvat turba iocos. tacitis eat illa tenebris, 115
si qua peregrino nubit furtiva marito.

Hošgörülecek, ey gençler, oynayın, şakalaşın,
ey gençler, şarkılar söyleyin, atışın karşılıklı:
efendilerimizin aleyhine böyle yasal bir izin, bilin ki bir daha
kolay çıkmaz. 110

Thyrsus taşıyan Lyaeus'un güzel, soylu oğlu,⁴³
artık zamanı geldi, yak şu çatal çatal çırağını;
o gevşek parmaklarınla savur cümbüş alevini.
Sivri dilli Fescennium dizeleri döksün şen şakrak sövgülerini,
halk şakalaşsın şakalaşabildiğince. Bırak gitsin karanlıklara,
sessizce,
varsa yabancı bir kocayla evlenen kaçak bir gelin.⁴⁴ 115

Lyaeus: Bacchus. Bacchus'un oğlu Hymen'dir. Tyrsus: Bacchus'un özel
asası.

⁴⁴ Medea ima ediliyor.

Actus Secundus

MEDEA

Occidimus: aures pepulit hymenaeus meas.

vix ipsa tantum, vix adhuc credo malum.

hoc facere Iason potuit, erepto patre

patria atque regno sedibus solam exteris

deserere durus? merita contempsit mea 120

qui scelere flammās viderat vinci et mare?

adeone credit omne consumptum nefas?

incerta vaecors mente non vaesana feror

partes in omnes; unde me ulcisci queam?

utinam esset illi frater! est coniunx: in hanc 125

ferrum exigatur. hoc meis satis est malis?

si quod Pelasgae, si quod urbes barbarae

novere facinus quod tuae ignorent manus,

nunc est parandum. scelera te hortentur tua

et cuncta redeant: inclitum regni decus 130

raptum et nefandae virginis parvus comes

divisus ense, funus ingestum patri

2. SAHNE

MEDEA

Öldüm bittim ben: düğün türküleri çalınıyor kulaklarıma.
İnanamıyorum kendime, inanamıyorum bu başıma gelen
felakete.

Iason bunu yapabildi mi sahiden, beni kopardıktan sonra
babamdan,
yurdumdan, krallığımdan, yabancı ellerde bir başıma
bırakıp gidebildi mi,

böyle kallesçe? Bu kadar mı küçümsedi verdiğim emekleri, 120
günahlar işleyip alevlerin, denizin üstesinden geldiğimi
görmedi mi?

Kötülüklerim bitip tükendi mi sanıyor yoksa?

Karmakarışık zihnim, çılgın bir öfke içindeyim, aklım
yerinde değil,
savruluyorum dört bir yana. Nereden alacağım intikamımı?

Ah keşke bir erkek kardeşi olaydı! Ama karısı var: 125

kılıcım çekilsin ona. Yeter mi peki bu bana yapılanlara?

Bir başka kötülük varsa Yunan kentlerinin bildiği, yabancı
kentlerin tanıdığı,⁴⁵

senin ellerininse bihaber olduğu bir kötülük,
öyleyse buna hazırlamalıyım kendimi. İşlediği cinayetler
kamçılusun zihnini,

tek tek anımsa hepsini: krallığımızın o şanlı nişanesinin⁴⁶ 130

kaçırılışını, canı kızın kılıcıyla doğranan

o küçük yoldaşını, bir babanın önüne atılan cesedi,⁴⁷

Metinde, Yunan için, *Pelasgus* sıfatı kullanılmıştır. Bu sözcük genellikle çoğul olarak Pelasgi (Yunanca, Pelasgoi) biçiminde kullanılır ve Yunanistan'ın eski halklarına işaret eder. Bu halklar coğrafi olarak Asia Minor, Creta, Latium ve Etruria'ya dağılmıştır.

⁴⁶ Colchis krallığının gücünü simgeleyen Altın post.

⁴⁷ o küçük yoldaşını: Medea'nın erkek kardeşi Absyrtus.

sparsumque ponto corpus et Peliae senis
 decocta aeno membra: funestum impie
 quam saepe fudi sanguinem---et nullum scelus
 irata feci: saevit infelix amor. 135

Quid tamen Iason potuit, alieni arbitri
 iurisque factus? debuit ferro obvium
 offerre pectus - melius, a melius, dolor
 furiose, loquere. si potest, vivat meus, 140
 ut fuit, Iason; si minus, vivat tamen
 memorque nostri muneri parcat meo.

Culpa est Creontis tota, qui sceptro impotens
 coniugia solvit, quique genetricem abstrahit
 natis et arto pignore astrictam fidem 145
 dirimit: petatur, solus hic poenas luat,
 quas debet. alto cinere cumulabo domum;
 videbit atrum verticem flammis agi
 Malea longas navibus flectens moras.

NUTRIX

Sile, obsecro, questusque secreto abditos 150
 manda dolori. gravia quisquis vulnera

denize saçılan bedenini ve yaşlı Pelias'ın⁴⁸
 kazanlarda kaynatılan organlarını. Kaç kişi öldürdüm ben
 böyle haince,
 kaç kez kan döktüm; öfkemden işlemedim üstelik
 bu cinayetleri: 135
 hep o mutsuz aşkımdır kudurmama sebep olan.
 Ama Iason ne mi yapmalıydı, başkasının yetkesine,
 başkasının hukukuna bağımlıyken? Kılıca göğüs germeliydi-
 ah öfkeden köpüren acım,
 daha iyi, daha iyi sözler söyleyeyim bırak! Yaşayabilirse,
 yaşasın, 140
 öylece, olduğu gibi, benim Iason'um olarak,
 böyle yaşayamazsa bile, olsun yine yaşasın,
 ve beni hatırlasın, ona sunduğum armağanı esirgesin.⁴⁹
 Bütün suç Creo'da, zorbalığına yenik düşüp
 yıktı evliliğimizi, bir anayı çocuklarından koparıp sürükledi, 145
 güçlü yeminlere dayalı sadakatimizi paramparça etti;
 Evet, Creo'yu bulmalıyım, bir tek o çekmeli cezasını,
 layık olduğu gibi; derin küllere gömmeliyim evini;
 Alev alev yükselen kara bir duman görülecek zirvelerde,
 Malea'da, o upuzun yollarıyla gemileri dönüp dolandıran.⁵⁰

SÜTANNE

Sessiz ol, yalvarırım, sızlanmalarını sakla, 150
 kitle gizli acına. Derin yaralara katlanan kişi,

Pelias: Iolcus tahtını zorla eline geçiren, Poseidon'un oğlu. Doğumundan sonra annesi Iolcus kralı Cretheus ile evlendi ve Aeson'u doğurdu. Kralın ölümünden sonra Pelias hakimiyeti eline geçirdi, Aeson'u devre dışı bırakarak ikiz kardeşi Neleus'u sürgün etti. Daha sonra Medea, bu tahtın Iason'un hakkı olduğunu düşündüğü için Pelias'ın kızlarını babalarına karşı kışkırtı ve onu öldürmelerine neden oldu. Kızlar babalarını parçaladılar ve kaynar kazana attılar.

⁴⁹ ona sunduğum armağanı: kendi yaşamını

⁵⁰ Malea: Peloponnesus'un güney doğusundaki yarımada. Eski zamanlarda gemi trafiğinin yoğun olduğu bir bölge olarak ünlenmiştir.

patiente et aequo mutus animo pertulit,
referre potuit: ira quae tegitur nocet;
professa perdunt odia vindictae locum.

MEDEA

levis est dolor qui capere consilium potest
et clepere sese: magna non latitant mala.
libet ire contra.

155

NUTRIX

Siste furialem impetum,
alumna: vix te tacita defendit quies.

MEDEA

Fortuna fortes metuit, ignavos premit.

NUTRIX

Tunc est probanda, si locum virtus habet.

160

MEDEA

Numquam potest non esse virtuti locus.

NUTRIX

Spes nulla rebus monstrat adflictis viam.

MEDEA

Qui nil potest sperare, desperet nihil.

NUTRIX

Abiere Colchi, coniugis nulla est fides
nihilque superest opibus e tantis tibi.

165

sabırla, serinkanlılıkla, gün gelir alır intikamını;
örtersen hiddetini, yakıp yıkarsın,
ama ortaya serersen nefretini, yitirirsin intikam fırsatını.

MEDEA

Düşünüp taşındığın, örtbas ettiğin acı, hafiftir; 155
büyük üzüntüler saklanamaz.
Dolu dizgin saldırayım bırak!

SÜTANNE

Durdur şu saldırgan öfkeni,
ah benim çocuğum, sessizliğin, sükunetin bile koruyamaz
artık seni.

MEDEA

Talih yiğitlerden korkar, korkakları ezer.

SÜTANNE

Cesaret, yerinde olursa, övülmelidir. 160

MEDEA

Cesaretin yersiz olacağı hiçbir durum yoktur.

SÜTANNE

Kaderin yumruklarından bizi kurtaracak bir yol
görünmüyor, hiç umut yok.

MEDEA

Hiç umudu olmayan, hiçbir şeyden umudunu kesmez.

SÜTANNE

Colchisliler gitti, kocana hiç güvenemezsin,⁵¹
o koca servetinden de artık bir şey kalmadı geriye. 165

⁵¹ Colchisliler gitti: Yurttaşların artık yok, anlamında kullanılıyor

MEDEA

Medea superest: hic mare et terras vides
ferrumque et ignes et deos et fulmina.

NUTRIX

Rex est timendus.

MEDEA

Rex meus fuerat pater.

NUTRIX

Non metuis arma?

MEDEA

sint licet terra edita.

NUTRIX

Moriere.

170

MEDEA

Cupio.

NUTRIX

Profuge.

MEDEA

Paenituit fugae.

NUTRIX

Medea -

MEDEA

Medea kaldı: işte deniz, işte toprak, bak gör,
işte kılıç, ateş, tanrılar, işte yıldırımlar.

SÜTANNE

Kraldan korkmalısın.

MEDEA

Babam da bir kraldı.

SÜTANNE

Silahlardan da mı korkmuyorsun?

MEDEA

Topraktan fıskırsa bile.⁵²

SÜTANNE

Öleceksin.

170

MEDEA

Çok istiyorum.

SÜTANNE

Kaç git!

MEDEA

Kaçtığıma pişman oldum.⁵³

SÜTANNE

Medea---

Colchis'te, Iason'un kılıcıyla katledilen canavarın dişlerinden doğan silahlı askerler kastediliyor.

Medea'nın yurdundan kaçışından duyduğu pişmanlık ima ediliyor.

MEDEA

Fiam.

NUTRIX

Mater es.

MEDEA

Cui sim vides.

NUTRIX

Profugere dubitas?

MEDEA

Fugiam, et ulciscar prius.

NUTRIX

Vindex sequetur.

MEDEA

Forsan inveniam moras.

NUTRIX

Compesce verba, parce iam, demens, minis
animosque minue: tempori aptari decet.

175

MEDEA

Fortuna opes auferre, non animum potest.
sed cuius ictu regius cardo strepit?
ipse est Pelasgo tumidus imperio Creo.

CREO

Medea, Colchi noxium Aeetae genus,
nondum meis exportat e regnis pedem?

180

MEDEA

Evet, Medea olacağım.

SÜTANNE

Sen annesin.

MEDEA

Kimden anne oldum, görüyorsun.

SÜTANNE

Kaçıp gitsene, ne duruyorsun?

MEDEA

Kaçıp gideceğim, ama önce intikamımı alacağım.

SÜTANNE

Aynı şekilde senden intikam alırlar.

MEDEA

Belki onları da oyalayabilirim.⁵⁴

SÜTANNE

Gem vur sözlerine, bırak artık, ah çılgın, şu tehditleri,
dindir heyecanını, kabullen artık şu başına gelenleri.

175

MEDEA

Talih varımı yoğumu elimden alabilir, cesaretimi asla.

Ama kim yükleniyor saray kapılarına, kim gıcırdatıyor

şu sürgüleri?

İşte o, Yunana hükmediyorum diye kurumlanan Creo!

CREO

Medea, Colchisli Aeetes'in günahkâr kızı,

180

ülkemden ayaklarını çekmiyor mu hâlâ?

⁵⁴ İason'la kaçarken, peşinden gelen babasını oyalayacak bir yol bulmuştu.

molitur aliquid: nota fraus, nota est manus.
 cui parcat illa quemve securum sinet?
 abolere propere pessimam ferro luem
 equidem parabam: precibus evicit gener.
 concessa vita est, liberet fines metu
 abeatque tuta. Fert gradum contra ferox
 minaxque nostros propius affatus petit.
 arcete, famuli, tactu et accessu procul,
 iubete sileat. regium imperium pati
 aliquando discat. vade veloci via
 monstrumque saevum horribile iamdudum avehe!

185

190

MEDEA

Quod crimen aut quae culpa multatur fuga?

CREO

Quae causa pellat, innocens mulier rogat.

MEDEA

Si iudicas, cognosce, si regnas, iube.

CREO

Aequum atque iniquum regis imperium feras.

195

MEDEA

Iniqua numquam regna perpetuo manent.

CREO

I, querere Colchis.

MEDEA

Redeo: qui avexit, ferat.

Bir şeyler kuruyor: kurnazlığı meşhur, elbecerisi meşhur.
Kimi esirger, başına bela açmadan kimi bırakır?
Bu ölümcül vebayı kılıcımla defedecektim ben tez elden,
hazırlanıyordum, ama damadımın yakarlarına yenildim.
Canını bağışladım, o da çeksin yarattığı korkuyu ülkemden, 185
çekip gitsin güvenle. İşte geliyor üzerime, öfke içinde,
bakışları tehditkar, derdi yüzyüze konuşmak benimle.
Uzak tutun, köleler, dokunmasın bana, yanaşmasın,
emredin sussun. Öğrensin artık bir kralın yetkesine
boyun eğmeyi, 190
Vargücünle kaç git, çek götür artık şu canavar,
vahşi dehşetini!

MEDEA

Ne cinayet, ne suç işledim ki sürgünü hak ettim?

CREO

Bakın hele hangi nedenle sürgün edildiğini soruyor,
şu masum kadın!

MEDEA

Eğer yargıçlık yapacaksan, araştıır, krallık yapacaksan, buyur.

CREO

Doğru ya da yanlış, kralın yetkesine boyun eğmelisin. 195

MEDEA

Adaletsiz krallıklar asla uzun ömürlü olmaz.

CREO

Git, Colchislilere dert yan.

MEDEA

Gidiyorum, ama beni buraya getiren, geri de götürsün.

CREO

Vox constituto sera decreto venit.

MEDEA

Qui statuit aliquid parte inaudita altera,
aequum licet statuerit, haud aequus fuit. 200

CREO

Auditus a te Pelia supplicium tulit?
sed fare, causae detur egregiae locus.

MEDEA

Difficile quam sit animum ab ira flectere
iam concitatum quamque regale hoc putet
sceptris superbas quisquis admovit manus, 205
qua coepit ire, regia didici mea.

quamvis enim sim clade miseranda obruta,
expulsa supplex sola deserta, undique
afflicta, quondam nobili fulsi patre
avoque clarum Sole deduxi genus. 210

quodcumque placidis flexibus Phasis rigat
Pontusque quidquid Scythicus a tergo videt.
palustribus qua maria dulcescunt aquis,
armata peltis quidquid exterret cohors
inclusa ripis vidua Thermodontiis, 215

CREO

Bunları söylemen için vakit artık çok geç, ben kararımı verdim.

MEDEA

Bir tarafı dinlemeden karar veren,
adil karar veremez, karar doğru olsa bile.

200

CREO

Sen Pelias'ı dinlemiş miydin, cezalandırılmadan önce?
Ama devam et, konuş, o kusursuz davana bir şans verelim.

MEDEA

Ne zor bir ruhun öfkesini gidermek,
bir kez kudurmaya görsün, ne kadar krallara layık görür
başlanan işi bitirmeyi, kibirli ellerini asaya atan kişi,
kendi krallığımda öğrenmişim ben bunu.

205

Acınası bir felaketin altında kalıp ezilsem de,
bir sürgün, bir yakaran olarak bırakılsam da tek başıma,
belalara uğrasam da dört bir yandan, bir zamanlar ıslıl ııldım,
soylu babamın sarayında, ve seçkin soyumu atam Güneş'ten

aldım. 210

Phasis'in sakın sakın, kıvrım kıvrım akarak suladığı her yer,
şu Scythia'da, Pontus'un arkasına baktığında gördüğü
her yer⁵⁵

her yer, o sulak çayırlarıyla denizin tatlandığı,

Thermodon nehrinin kuşattığı,⁵⁶

ay biçimli kalkanlar kuşanmış kadın savaşçıların dehşet

saçtığı her yer,⁵⁷ 215

şu Scythia'da: Scythia ovaları kastediliyor.

Thermodon: Günümüzde Ordu ve Samsun arasındaki Terme nehri. Burası Yunan mitolojisinde Amazonların başkenti olarak bilinir.

Kadın savaşçılar: Amazonlar olarak bilinen, Scythia'da yaşadıklarına inanılan kadın savaşçılar. Metinde, *vidua* (dul, erkeksiz) sıfatıyla nitelenir. *A-mazos*, "göğüşsüz," anlamına gelen adlarının kaynağı, efsaneye göre, bu kadınların ok ve yay kullanmalarını kolaylaştıracağına inandıkları için sağ göğüslerini kesmelerine dayanır.

hoc omne noster genitor imperio regit.
 generosa, felix, decore regali potens
 fulsi: petebant tunc meos thalamos proci,
 qui nunc petuntur. rapida fortuna ac levis
 praecepsque regno eripuit, exilio dedit. 220
 Confide regnis, cum levis magnas opes
 huc ferat et illuc casus - hoc reges habent
 magnificum et ingens, nulla quod rapiat dies:
 prodesse miseris, supplices fido lare
 protegere. solum hoc Colchico regno extuli, 225
 decus illud ingens Graeciae et florem inclitum,
 praesidia Achivae gentis et prolem deum
 servasse memet. munus est Orpheus meum,
 qui saxa cantu mulcet et silvas trahit,
 geminumque munus Castor et Pollux meum est 230
 satique Borea quique trans Pontum quoque
 sumnota Lynceus lumine immisso videt,

işte bütün buralar benim babamın hükmü altında.
 Soyluydum, mutluydum, kraliyete yaraşır bir güçle,
 ışık saçıyordun: o zaman evlenmek için peşime düşen
 aşıklarımın,
 şimdi ben peşine düştüm. Kahpe Kader öyle hızla
 öyle ani kopardı ki beni sarayımdan, öyle bir sürgüne
 yolladı ki. 220

Güven krallığına, o dönem talih öyle ya da böyle
 bunca zenginliğe boğarken seni! Krallar anlı şanlı,
 koskoca bir şeye sahiptir, hiçbir gün elinden kapıp alamaz:
 zavallılara yardım etmek, kullarına güvenli bir dam sağlamak.
 İşte bunu getirdim Colchis'teki krallığımdan, bir tek bunu, 225
 Graecia'nın bu büyük değerini, bu ünlü çiçeğini,
 Acha soyunun koruyucu kalesini, tanrıların oğlunu,
 yalnız ben kendim korudum bunu: İşte Orpheus benim
 armağanımdır,⁵⁸
 şarkılarıyla kayaları yumuşatan, ormanları peşinden
 sürükleyen,
 işte ikizler, Castor ve Pollux, benim armağanımdır, 230
 Boreas'ın bütün çocukları da, Lyncaeus da,⁵⁹
 hani bir baktı mı Pontus'un ta ötelerini gören,

Orpheus: Büyülü ezgileriyle bütün doğayı, hayvanları, ağaçları ve kayaları bile ardından sürüklediğine inanılan Thracialı ünlü şair ve müzisyen. R. J. Clare, *The Path of the Argo. Language, Imagery and Narrative in the Argonautica of Apollonius Rhodius*, adlı çalışmasının 6. Bölümünde (s. 231-60) Orpheus ve Medea'ya odaklanır ve bu ikisini büyü sanatının iki farklı örneği olarak ele alır. Birisi elindeki gücü doğanın uyumu ve görkemi için kullanırken, diğeri, yani Medea, o müthiş gücünü şiddet, uyumsuzluk ve vahşet yaratmak amacıyla kullanır.

Boreas: Thracia'da yaşadığına inanılan, güçlü esintilere sahip Kuzey Rüzgârı. İki oğlu, iki kızı ve yirmi kısırağı vardır. Bunlar öyle hızlı eserler ki bütün tarlaları altüst edip tek ekili arazi bırakmazlar; Lyncaeus: Aphareus ile Arene'nin oğlu, Perseus'un torunu. Argo gemicilerinden biri olan Lyncaeus yerin altındaki şeyleri bile görebilen keskin görüş gücüyle ünlenmiştir. Kendisi ve kardeşi Idas, Dioscuri (Castor ve Pollux) ile savaşmış, Lynceus Castor'u tuzağa düşürüp Idas tarafından öldürülmesine neden olmuştur. Kendisi de Pollux tarafından öldürülmüştür.

omnesque Minyae: nam ducum taceo ducem,
 pro quo nihil debetur: hunc nulli imputo;
 vobis revexi ceteros, unum mihi. 235
 Incesse nunc et cuncta flagitiaingere.
 fatebor: obici crimen hoc solum potest,
 Argo reversa. virgini placeat pudor
 paterque placeat: tota cum ducibus ruet
 Pelasga tellus, hic tuus primum gener 240
 tauri ferocis ore flammanti occidet.
 [fortuna causam quae volet nostram premat,
 non paenitet servasse tot regum decus.
 quodcumque culpa praemium ex omni tuli,
 hoc est penes te. si placet, damna ream; 245
 sed redde crimen. sum nocens, fateor, Creο;
 talem sciebas esse, cum genua attingi
 fidemque supplex praesidis dextra peti;
 iterum miseriis angulum et sedem rogo
 latebrasque viles: urbe si pelli placet, 250
 detur remotus aliquis in regnis locus.

benim armağanımdır bütün o Minyas soyundan gelenler.

Hiç söz ediyor muyum bak,⁶⁰
o önderlerin önderinden, onun için hiç borcum yok, onu hiç
hesaba katmıyorum;⁶¹

diğer hepsini size geri getirdim, ama bir tek onu kendime
sakladım. 235

Haydi itham et beni şimdi, say bir bir kusurlarımı yüzüme,
kabul edeceğim hepsini. Bir tek şeyle suçlanabilirim belki,
Argo gemisi döndü. Bu kızcağız iffeti seçebilirdi,
babasını seçebilirdi, işte o zaman bütün Yunan diyarı
çökerdi komutanlarıyla birlikte ve şu senin damadın ilk
kurbanı olurdu, 240

o vahşi boğanın ateş soluyan nefesinin.
[Bırak davamı ezecekse ezsin kader, istiyorsa eğer,
hiç pişman değilim kralların en yücesini kurtarmış
olmaktan.]⁶²

İşlediğim suçlarımdan bir ödül kazanmışsam,
işte o artık senin ellerinde. İstersen, itham et şu günahkârı, 245
ama günahımı bana geri ver. Masum değilim, itiraf
ediyorum, ey Creo,⁶³

masum olmadığımı sen de biliyorsun, dizlerine kapanıp
yalvardığımda,

elinle bana verebileceğin bir güven aradığımda.

Bu sefil yaşamıma ufacık bir ev istiyorum ülkende,
gizleneceğim küçücük bir sığınak: kovacaksan beni bu
kentten ille de, 250

bari verilsin bana şu krallığında ücra bir köşe.

Minyas soyundan gelenler: Minyae: Yunan öncesinde yaşadıklarına inanılan Ege bölgesinin eski halkı. Bu halkın kralı Minyas, Boeotialı Orcho-
menus ile özdeşleştirilir ve sonradan bu yöreye yerleşen kavmin isim ba-
bası olur. Iason'un annesinin bu kavimden geldiğine inanıldığından, *Ar-
go gemicileri* zaman zaman *Minyas soyundan gelenler* şeklinde adlandırılır.

61 o önderlerin önderinden: Iason'dan.

62 Kralların en yücesini: Iason'u.

63 günahımı: Iason'u.

CREO

Non esse me qui sceptrā violentus geram
 nec qui superbo miserias calcem pede,
 testatus equidem videor haud clare parum
 generum exulem legendo et adflictum et gravi 255
 terrore pavidum, quippe quem poenae expetit
 letoque Acastus regna Thessalica optinens.
 senio trementem debili atque aevo gravem
 patrem peremptum queritur et caesi senis
 discissa membra, cum dolo captae tuo 260
 piaē sorores impium auderent nefas.
 Potest Iason, si tuam causam amoves,
 suam tueri: nullus innocuum cruor
 contaminavit, a fuit ferro manus
 proculque vestro purus a coetu stetit. 265
 Tu, tu malorum machinatrix facinorum,
 feminae cui nequitia, ad audendum omnia
 robur virile est, nulla famae memoria,
 egredere, purga regna, letales simul
 tecum aufer herbas, libera cives metu, 270
 alia sedens tellure sollicita deos.

MEDEA

Profugere cogis? redde fugienti ratem

CREO

Bu asamı hiddetle savuracak bir adam değilim ben,
sefil yaşamları ayaklarımın altına alıp kibirle ezecek,
sanırım, kanıtladım sana kendimi bütün açıklığımla,
bir sürgünü damat olarak seçtim ya, başı belada, 255
ürkmüş sinmiş, derin korkularla. Zaten cezasını vermek için
onu hazır bekliyor,
öldürmek için, Thessalia krallığını ele geçiren Acastus.⁶⁴
Derman bırakmayan yaşlılıktan tir tir titreyen, yılların yükü
altında ezilmiş
babasının ölümüne hâlâ yanıyor, yaşlı bedeninin
paramparça edilen uzuvlarına, senin tuzağına düşüp 260
günaha yeltenince o vefalı kızkardeşleri, vefasızca,
Iason davasını savunabilir, sen yeter ki kendi davanı
onunkinden ayırabil;
masumiyetine hiç kan sürülmemiş onun,
hiç kılıca elini sürmemiş,
sana bulaşmamış hiç, hep uzak, hep temiz kalmış. 265
Sen, sen, ey aşâğılık cinayetlerin yaratıcısı,
bir kadının gönlü var sende, her kötülüğü yapmaya cüret
edecek,
bir erkek kadar güçlüsün, şan şeref duygusu hiç yok sende,
çekil git, krallığım senden arınsın, al götür
o ölümcül otlarını da yanında, kurtulsun artık yurttaşlarım
senin korkundan, 270
tanrılara başkaldıracağın başka bir yurt bul kendine.

MEDEA

Kaçıp gitmeye zorluyorsun beni, öyle mi? Bari bir gemi ver
şu sürgüne,

⁶⁴ Acastus: Iolcus (Thessalia'nın eski kenti) kralı Pelias'ın oğlu. Argo gemi-cilerine zorlu yolculuklarında yardımcı oldu, ama Iason ile Medea Pelias'ın ölümüne neden olup Iolcus tahtını ele geçirmeye çalışınca onla-rı ülkesinden sürgün etti.

vel redde comitem - fugere cur solam iubes?
non sola veni. bella si metuis pati,
utrumque regno pelle. cur sontes duos 275
distinguis? illi Pelia, non nobis iacet;
fugam, rapinas adice, desertum patrem
lacerumque fratrem, quidquid etiam nunc novas
docet maritus coniuges, non est meum:
totiens nocens sum facta, sed numquam mihi. 280

CREO

Iam exisse decuit. quid seris fando moras?

MEDEA

Supplex recedens illud extremum precor,
ne culpa natos matris insontes trahat.

CREO

Vade: hos paterno ut genitor excipiam sinu.

MEDEA

Per ego auspicatos regii thalami toros, 285
per spes futuras perque regnorum status,
Fortuna varia dubia quos agitat vice,
precor, brevem largire fugienti moram,
dum extrema natis mater infigo oscula,
fortasse moriens. 290

CREO

Fraudibus tempus petis.

bir yoldaş ver. Niçin tek başına kaçmasını buyuruyorsun?
 Ben yalnız gelmedim ki. Savaşa katlanmaktan korkuyorsan,
 ikimizi de sür krallığından. Bu iki suç ortağını, 275
 ne diye ayırıyorsun? Onun için öldü Pelias, benim için değil ki.
 Kaçışımı, yağmalarımı da kat hesabına, babamı terk edişimi,⁶⁵
 kardeşimi katledişimi, ne varsa hepsini öğretecek o kocam,
 yeni karısına şimdi, artık benim kocam değil mademki.
 bunca suç işledim belki, ama hiçbiri kendim için değil ki! 280

CREO

Çoktan çekip gitmiş olmalıydın. Niçin konuşarak boşa
 zaman harcıyorsun?

MEDEA

Ayrılırken, en son şunu diliyorum senden, dizlerine kapanıp
 annelerinin işlediği suç oğullarına yazılmasın, n'olur.

CREO

Git: Onları ben kendi kanatlarım altına alacağım, tıpkı
 kendi babalarıymışım gibi.

MEDEA

Bu soylu evliliğin uğurlu yatağı adına, 285
 geleceğe dair beslediğin ümitler adına, krallığının refahı adına,
 ki bu kadar inşili çıkışlıyken Kader, her an bir tokat atabilir
 ona,
 n'olur, kaçarken bana bari azıcık bir zaman bağışla,
 son kez öpeyim oğullarımı anneleri olarak,
 belki ölürüm. 290

CREO

Hilelerin için zaman istiyorsun.

yağmalarımı: Altın Post'u anımsatıyor.

MEDEA

Quae fraus timeri tempore exiguo potest?

CREO

Nullum ad nocendum tempus angustum est malis.

MEDEA

Parumne miserae temporis lacrimis negas?

CREO

Etsi repugnat precibus infixus timor,
unus parando dabitur exilio dies.

295

MEDEA

Nimis est, recidas aliquid ex isto licet:
et ipsa propero.

CREO

Capite supplicium lues,
clarum priusquam Phoebus attollat diem
nisi cedis Isthmo. sacra me thalami vocant,
vocat precari festus Hymenaeo dies.

300

Chorus Secundus

CHORUS

Audax nimium qui freta primus
rate tam fragili perfida rupit
terrasque suas post terga videns
animam levibus credidit auris,
dubioque secans aequora cursu
potuit tenui fidere ligno

305

MEDEA

Bu kadar kısa bir zamanda hangi hileden korkulabilir ki?

CREO

Zarar vermeyi göze almış kötüler için hiçbir zaman kısa
değildir.

MEDEA

Zavallı bir kadının gözyaşları için azıcık bir zamanı bile çok
görüyorsun, öyle mi?

CREO

Kalbime saplanmış şu korku yakarlarına dirense de,
tek bir gün verilebilir sürgün için hazırlanasın diye. 295

MEDEA

Bu çok, biraz daha kıs istersen,
benim de acelem var çünkü.

CREO

İdam hükmü giyeceksin,
Phoebus yükseltmeden parlak günü,
çekip gitmedikçe Isthmus'dan. Düğün törenleri çağırıyor
şimdi beni,
Hymen'e dua etmeye çağırıyor, bu bayram günü. 300

2. KORO

KORO

Çok cüretkar çok, battı batacak bir tekneyle
ilk kez o hain denizlere açılan kişi,
arkasında kalan yurduna bakıp,
o hercai rüzgârlara canını teslim eden,
dalgaları yara yara giden, bilinmez bir rotada, 305
nasılsa güvenebildi o güçsüz kalaslara,

inter vitae mortisque vias nimium gracili limite ducto. Nondum quisquam sidera norat, stellisque, quibus pingitur aether	310
non erat usus, nondum pluvias Hyadas poterat vitare ratis, non Oleniae lumina caprae, nec quae sequitur flectitque senex	
Arcada tardus plaustera Bootes, nondum Boreas, nondum Zephyrus nomen habebant.	315
Ausus Tiphys pandere vasto carbasa ponto legesque novas scribere ventis:	320
nunc lina sinu tendere toto, nunc prolato pede transversos captare notos, nunc antemnas medio tutas ponere malo, nunc in summo religare loco,	325

yaşamla ölüm arasına çizilen
o yol çok ince çok.

Henüz kimse bilmezken daha şu burçları,
yüce göğü ıslıl ıslıl donatan şu yıldızlar,
hiç kimsenin işine yaramazken daha:⁶⁶

310

Henüz kimse kaçamazken tekneleriyle
Hyades'in sağanaklarından,⁶⁷
ne Zeus'un sütannesinin parlak ışığından,⁶⁸
ne de Arcturus'un arabasından,

yaşlı Bootes'in yavaş adımlarıyla peşinden gittiği ve idare
ettiği;⁶⁹

315

ne Boreas'ın bir adı vardı henüz,⁷⁰

ne de Zephyrus'un.

Tiphys cüret etti ilkin,

engin denizde yelken açmaya,

ve rüzgârlara yeni kanunlar koymaya:

320

kâh şişirip yelkenlerini gerdi baştan sona,

kâh salıverdi olduğu gibi,

yakalamak için çapraz esen yelleri,

kâh yarıya indirdi direğini,

emniyette olsun diye serenleri

325

Gemicilerin henüz yıldızlara bakmayı ve onları yorumlamayı bilmediği dönemler ima edilir.

⁶⁷ Güneşle birlikte yükselince yağmur yağacağına inanılan Taurus (Boğa) Burcunun yıldızları.

Zeus'un süt annesi, Zeus'un keçisi ya da küçük keçi: Capella (Alpha Auriga): Zeus'u Ida dağında besleyen keçi, Amaltheia, daha sonra Capra adıyla gökte bir yıldız oldu. Metinde, *olenae caprae* olarak geçmektedir. Capella, gökyüzünde, Saman Yolunun karşısında, kuzeye doğru yerleşmiş büyük bir takımyıldızın, Auriga'nın asıl yıldızıdır. Auriga iyi yürekli bir sığırtmaç olarak betimlenir, arabası olmadığı halde sağ elinde bir kamçı tutmaktadır, sol omzuna da Capella'yı almıştır.

⁶⁹ Arcturus (Kılavuz Ayı): Bootes (Saban Sürücüsü) takımyıldızının (Kuzey Yarımkürede yer alan takımyıldız) sol ayağı olarak betimlenen ve bu takımyıldızın en parlak yıldızı. Yanında Ursa Maior (Büyük Ayı) ve Ursa Minor (Küçük Ayı) yer alır.

Boreas: Kuzey Rüzgârı; Zephyrus: Batı Rüzgârı

cum iam totos
 avidus nimium navita flatus
 optat et alto
 rubicunda tremunt sipara velo.
 Candida nostri saecula patres
 videre procul fraude remota. 330
 sua quisque piger litora tangens
 patrioque senex factus in arvo,
 parvo dives,
 nisi quas tulerat natale solum
 non norat opes.
 bene dissaepiti foedera mundi 335
 traxit in unum Thessala pinus
 iussitque pati verbera pontum
 partemque metus fieri nostri
 mare sepositum.
 Dedit illa graves improba poenas 340
 per tam longos ducta timores,
 cum duo montes, claustra profundi,
 hinc atque illinc subito impulsu
 <rupe coacta>
 velut aetherio gemerent sonitu,
 spargeret astra
 nubesque ipsas mare deprensum. 345
 Palluit audax Tiphys et omnes
 labente manu misit habenas,

kâh en tepeye bağladı bu gemici, vargücüyle
yakalamak istediğinde hırsıyla esen fırtınaları,
ve o haşmetli yelkenin üstünde,
kırmızı yelkencikler titreştiğinde.

Atalarımız parlak çağlara tanık oldu,
yalandan dolandan çok çok uzak,

330

hepsi kendi kıyılarında dolandı, yavaş yavaş
babalarının yurdunda yaşlandılar,
azıcık mal mülk edindiler,

doğdukları toprağın verdiklerinden
başkasını tanımadı, bilmediler.

335

Bu ayrı ayrı dünyaların bütün düzeni,

Thessalia çamından bir gemiyle sürüklendi, bir oldu,⁷¹

kürek darbelerine katlanmasını buyurdu bu gemi, enginlere,
korkularımıza yepyeni bir korku katmasını buyurdu denize,
o durup dururken kendi köşesinde.

340

O arsız gemi ağır cezalar ödedi,

bitip tükenmeyen korkular arasından geçip giderken,

iki dağ, derin denizin o yüksek duvarları,⁷²

aniden dürtülüp de, bir ordan, bir burdan,

gök gümbür gümbür gürlüyormuş gibi,

<birbirine çarpınca kayalıklar >

345

yıldızlar etrafa saçılınca,

bulutlar dağılınca, deniz araya kısılıp kalınca.

O cüretkar Tiphys'in beti benzi soldu,

bir anda bıraktı elinden, kaydı gitti bütün dizginler;⁷³

Thessalia çamından bir gemiyle: Argo gemisi; Burada, Argo gemisinin yolculuğu Doğu ve Batı'nın iki ayrı dünyanın birleşmesi şeklinde betimleniyor.

o iki dağ: Symplegades: Karadeniz'in girişindeki boğazda yer aldığına inanılan, gemicilerin yüreğine korkular salan çarpışan kayalar. İason'un gemisi Argo, bu geçitten sağ salım geçmeyi başarmış ve Doğu ile Batı arasındaki engeli ortadan kaldırmıştır.

geminin dümeni ve atlı arabaların dizginleri arasında bir benzetme yapılıyor.

Orpheus tacuit torpente lyra ipsaque vocem perdidit Argo.	
Quid cum Siculi virgo Pelori,	350
rabidos utero succincta canes, omnes pariter solvit hiatus? quis non totos horruit artus totiens uno latrante malo?	
Quid cum Ausonium dirae pestes	355
voce canora mare mulcerent, cum Pieria resonans cithara Thracius Orpheus solitam cantu retinere rates paene coegit	
Sirena sequi? quod fuit huius	360
pretium cursus? aurea pellis maiusque mari Medea malum, merces prima digna carina.	
Nunc iam cessit pontus et omnes	365
patitur leges.	

Orpheus sus pus oldu, liri köreldi,
 Argo bile yitirdi kendi sesini.
 Ya ne yaptılar, Pelorus'un kızı,⁷⁴ 350
 beline kuşandığı tazılarla
 açınca ağzını hep birden, aynı anda?
 Kim iliklerine kadar titremez,
 var gücüyle havlayan bu tek bedenli canavardan?
 Ya ne yaptılar, Ausonia denizi sakinleşince⁷⁵
 bu ölümcül tehlikelerin büyüleyici ezgileriyle, 355
 karşılık verince ona Thracialı Orpheus da,
 Pieria lirinden yankılanan müziğiyle,⁷⁶
 hep kendi şarkılarıyla gemileri alıkoyan
 Sirenler bu kez takılıyordu onun peşine, hani nerdeyse?⁷⁷ 360
 Bu seyahatin ödülü ne oldu?
 Altın Post,
 ve Medea, denizden de beter bir bela,
 ilk gemiye yakışan bir kazanç doğrusu.⁷⁸
 Derin deniz artık yatıştı,
 bütün kanunlara boyun eğiyor şimdi.⁷⁹ 365

Pelorus: Sicilia burnu. *Pelorus'un kızı*: Scylla: Italia ve Sicilia arasında-
 ki Messina Boğazında (daha sonraları Yunanistanın kuzeyindeki Scylla
 Burnu'nda) yaşadığına ve Charybdis'ten (girdap) kaçan gemicileri yuttu-
 ğuna inanılan ünlü deniz canavarı. Önceleri bir *nympha* (su perisi) oldu-
 ğu halde, sonradan bir deniz canavarına dönüştürülmüştür. Her birinde
 üç sıra halinde keskin dişler bulunan altı boynu, belinin etrafını kuşatan
 altı köpek başı ve balık kuyruğuyla korkunç görümlü bir kadın olarak
 betimlenmiştir.

Ausonia: İtalya'nın eski ve şiirsel adı.

Pieria: Macedonia'da, Olympos ve Pierus dağlarını da içine alan bölge.
 Orpheus ve Musalar için kutsal sayılır.

⁷⁷ Sirenler (Seirenes): Kayalarla çevrili adalarına yaklaşan gemicileri, söyle-
dikleri şarkılarla büyüleyen, yarı kuş, yarı kadın bedenine sahip su peri-
leri.

⁷⁸ *ilk gemiye: Denize keşif amacıyla inen ilk gemiye.*

⁷⁹ *Deniz, bütün gizemleriyle keşfedilince, gemicilere boyun eğdi, anlamında*
kullanılıyor.

non Palladia compacta manu
regum referens inclita remos
quaeritur Argo:
quaelibet altum cumba pererrat; 370
Terminus omnis motus, et urbes
muros terra posuere nova.
nil qua fuerat sede reliquit
pervius orbis:
Indus gelidum potat Araxen,
Albin Persae Rhenumque bibunt. 375
Venient annis saecula seris,
quibus Oceanus vincula rerum
laxet et ingens pateat tellus
Tethysque novos detegat orbes
nec sit terris ultima Thule.

İhtiyacı yok artık, Pallas'ın elinden çıkma,
o anlı şanlı Argo'ya
soylu kürekçilerini evlerine döndürdü ya nasıl olsa;
ufacık bir sal bile artık dört dolanıyor derinleri.
Değişti artık tüm sınırlar, kentler,
surlar yükseldi yepyeni diyarlarda.
Hiçbir şey eski yerinde değil,
herkese kucak açan şu dünyamızda.
Indus, Araxes'in buz gibi sularına yumulmuş,⁸⁰
Persler Albis'in, Rhenum'un sularını içmekte.⁸¹
Yıllar, yüzyıllar geçip öyle bir zaman gelecek ki,
Oceanus çözecek dünyanın zincirlerini,
yeryüzü yayılacak yayılabildiğince,
Tethys açacak yeni dünyaların kilitlerini,⁸²
Thule artık olmayacak dünyanın bir köşesi.⁸³

370

375

⁸⁰ Indus: Hindus; Araxes: Türkiye'nin kuzeydoğusundan (Ephrates nehrinin kaynağına yakın bir yerden) doğup Armenia'nın doğusundan geçerek Hazar Denizi'ne dökülen nehir (Aras)

Persler: İranlılar; Albis: Orta Avrupa'nın en önemli nehirlerinden, Elbe Nehri; Rhenum: Batı Avrupa'nın önemli nehirlerinden, Ren Nehri
Oceanus: Dünyanın etrafını çepeçevre saran deniz, bütün nehirlerin babası; Tethys: Oceanus'un kızkardeşi ve eşi, deniz tanrıçası

⁸³ Thule (ya da *Ultima Thule*): Yaşanan dünyanın en kuzeydeki ucu.

Actus Tertius

NUTRIX

Alumna, celerem quo rapis tectis pedem? 380
resiste et iras comprime ac retine impetum.
incerta qualis entheos gressus tulit
cum iam recepto maenas insanit deo 385
Pindi nivalis vertice aut Nysae iugis,
talis recursat huc et huc motu effero,
furoris ore signa lymphati gerens.
flammata facies, spiritum ex alto citat,
proclamat, oculos uberi fletu rigat,
renidet: omnis specimen affectus capit. 390
haeret: minatur aestuat queritur gemit.
quo pondus animi verget? ubi ponet minas?
ubi se iste fluctus franget? exundat furor.
non facile secum versat aut medium scelus:
se vincet: irae novimus veteris notas. 395
magnum aliquid instat, efferum immane impium:
vultum Furoris cerno. di fallant metum!

MEDEA

Si quaeris odio, misera, quem statuas modum,

3. SAHNE

SÜTANNE

Ah çocuğum, böyle koşar adım nereye fırlıyorsun bu evden?
Dur, bastır öfkeni, saldırganlığına gem vur.
Adımları dolaşiyor birbirine, sarhoş bir Maenas gibi,
hani, karlı Pindus'un zirvesinde ya da Nysa'nın

380

sırtlarında,

gönlünde hissettiği anda tanrısını, çılgına dönen;
koşturmakta bir oraya bir buraya, hareketleri delice,
çılgın bir mecnunun ifadesi var yüzünde.

385

Kıpkırmızı yüzü, derin derin nefes alıp vermekte,
bağırıp çağırıyor, sel olmuş gözyaşları yanaklarından

dökülmekte,

şimdi de gülüyor birden, bin bir türlü heyecan içinde.

Duralıyor, tehdit savuruyor, hiddet kusuyor, sızlanıyor, inim
inim inliyor.

390

Bu gönül yükünü nereye boşaltacak? Tehditlerini ne yana
kusacak?

Bu dalga nerede kırılacak? Gittikçe kabarıyor öfkesi.

Öyle kolay, öyle hafif bir cinayet değil bu kafasındaki;
kendisine yenilecek. Bilirim onun öfke alametlerini,

ta eskiden beri.

Büyük bir bela başımıza çörekleniyor, gaddarca, canavarca,
insanlık dışı.

395

Öfke'nin yüzünü görüyorum, korktuğum başımıza

gelmesin, tanrılardan diliyorum.

MEDEA⁸⁴

Bir sınır mı çekmeye çalışıyorsun şu nefretine, ey zavallı,

Kendi kendine söylenmektedir.

imitare amorem. regias egone ut faces inulta patiar? segnis hic ibit dies, tanto petitus ambitu, tanto datus?	400
dum terra caelum media libratum feret nitidusque certas mundus evolvit vices numerusque harenis derit et solem dies, noctem sequentur astra, dum siccas polus versabit Arctos, flumina in pontum cadent,	405
numquam meus cessabit in poenas furor, crescetque semper - quae ferarum immanitas, quae Scylla, quae Charybdis Ausonium mare Siculumque sorbens quaeve anhelantem premens Titana tantis Aetna fervebit minis?	410
non rapidus amnis, non procellosum mare pontusve coro saevus aut vis ignium adiuta flatu possit imitari impetum irasque nostras: sternam et evertam omnia. Timuit Creontem ac bella Thessalici ducis?	415
amor timere neminem verus potest. sed cesserit coactus et dederit manus: adire certe et coniugem extremo alloqui sermone potuit - hoc quoque extimuit ferox; laxare certe tempus immitis fugae	420

aşkını örnek al öyleyse. Bu kral düğününe dayanabilir miyim
ben,⁸⁵

hiç oç almadan, öylece? Boşa mı geçecek bu günüm,
bunca hırsımla istediğim ve elde ettiğim halde? 400

Şu yeryüzü dengede tuttukça gökyüzünü tam ortada,
yuvarlandıkça hep kendi yolundan, şu pırıl pırıl dünya,
sayıya dökülmedikçe kum taneleri, izledikçe gün güneşi,
yıldızlar da geceyi, Kutup Yıldızı döndürdükçe⁸⁶

Arctos'u hiç batırmadan denize, nehirler aktıkça enginlere,⁸⁷ 405
benim öfkem dinmeyecek öcünü almadan öyle,
artıkça artacak biteviye. Hangi vahşi hayvanın öfkesi,
benim kadar intikam hırsıyla yanıp tutuşabilir ki?

Ausonia denizini, Sicilia'yı yalayıp yutan bir Scylla,
bir Carybdis,

hızlı hızlı soluyan şu Titan'ı paramparça eden bir Etna,
böyle olabilir mi? 410

Ne gürül gürül akan nehirler, ne fırtınalı denizler,
ne Corus'un kudurttuğu Pontus, ne de kasırgalarla artan
ateşin gücü⁸⁸

öfkemin patlamasına asla engel olamaz; alt üst edeceğim,
yerle bir edeceğim her şeyi.

Creo'dan mı korktu, Thessalia kahramanıyla savaşmaktan mı?⁸⁹ 415

Gerçek aşk birilerinden korkacak kadar aciz olamaz.

Tut ki zorla boyun eğdirilmiş, kendisini teslim etmiş olsun:

hiç olmazsa gelip karısıyla son bir kez konuşabilirdi;

ama o yürekli adamım bundan bile öyle korktu ki.

Creo'nun damadı değil mi, 420

⁸⁵ Medea, Iason'un Creon'un kızıyla evlenmesine yüreğinin yetmeyeceğini vurgular.

⁸⁶ Kutup Yıldızı (Polus): Kuzey kutbu (Gökyüzünün kutba en yakın kısmında yer alan Küçükayı takımyıldızının ucundaki yıldız, Demirkazık) Arctos (Ursa Maior): Büyük Ayı Takımyıldızı; hiç ıslatmadan: *hiç denize daldırmadan*

Kuzey/Kuzeybatı Rüzgârı

Iason'un Creo'nun kızıyla evlenmesine nedenler bulmaya çalışıyor.

genero licebat - liberis unus dies
 datus est duobus. non queror tempus breve:
 multum patebit. faciet hic faciet dies
 quod nullus umquam taceat - invadam deos
 et cuncta quatiā.

425

NUTRIX

Recipe turbatum malis,
 era, pectus, animum mitiga.

MEDEA

Sola est quies,
 mecum ruina cuncta si video obruta:
 mecum omnia abeant. trahere, cum pereas, libet.

NUTRIX

Quam multa sint timenda, si perstas, vide.
 nemo potentes aggredi tutus potest.

430

IASON

O dura fata semper et sortem asperam,
 cum saevit et cum parcit ex aequo malam!
 remedia quotiens invenit nobis deus
 periculis peiora: si vellem fidem
 praestare meritis coniugis, leto fuit
 caput offerendum; si mori nollem, fide

435

elbette geciktirebilirdi sürgünümün o vahim anını:

bu iki oğlum için,
bana tek bir gün verildi. Ama zamanın kısa oluşuna
yanmıyorum,
zaman sonsuzca uzatılacak. Olacak, öyle bir şey olacak ki
bugün,
bir daha hiç kimse ondan başka şey konuşmayacak.
Tanrılara saldıracağım, 425
ne varsa yerinden oynatacağım.

SÜTANNE

Kendine gel, hakim ol ıstıraplarla altüst olmuş yüreğine,
ey hanımım, huzur ver şu zihnine.

MEDEA

Benim tek huzurum,
kendimle birlikte her şeyin enkaz olduğunu görmektir;
her şey benimle birlikte yok olsun. Mahvolmuşsan eğer,
her şeyi beraberinde sürüklemek huzur demektir.

SÜTANNE

Israr ediyorsan ille de, korkacağın nice şey var, bir görsene, 430
kendisini alıp emniyete, hiç kimse saldıramaz güçlülere.

IASON⁹⁰

Ah, neden hep acı benim kaderim, neden zorlu talihim,
canımı yakarken de, korurken de, neden hep böyle kötü!
Tanrının bulduğu bunca çare,
yaşadığım tehlikelerden de berbat! Sadık kalmak isteseydim 435
evli olduğum kanıma, başımı ölüme teslim etmek zorundaydım;
ölümü tercih etmeseydim, ah zavallı ben, sadakatimden
vazgeçmeliydim.

⁹⁰ Kendi kendine konuşmaktadır.

misero carendum. non timor vicit fidem,
 sed trepida pietas: quippe sequeretur necem
 proles parentum. sancta si caelum incolis 440
 Iustitia, numen invoco ac testor tuum:
 nati patrem vicere. quin ipsam quoque,
 etsi ferox est corde nec patiens iugi,
 consulere natis malle quam thalamis reor.
 constituit animus precibus iratam aggredi.
 atque ecce, viso memet exiluit, furit, 445
 fert odia prae se: totus in vultu est dolor.

MEDEA

Fugimus, Iason, fugimus - hoc non est novum,
 mutare sedes; causa fugiendi nova est:
 pro te solebam fugere. discedo, exeo,
 penatibus profugere quam cogis tuis. 450
 at quo remittis? Phasin et Colchos petam
 patriumque regnum quaeque fraternus cruor
 perfudit arva? quas peti terras iubes?
 quae maria monstras? pontici fauces freti
 per quas revexi nobilem regum manum 455
 adulterum secuta per Symplegadas?
 parvamne Iolcon, Thessala an Tempe petam?
 quascumque aperui tibi vias, clausi mihi.
 quo me remittis? exuli exilium imperas
 nec das.
 Eatur. regius iussit gener: 460
 nihil recuso. dira suppliciaingere:
 merui. cruentis paelicem poenis premat

Korku değil ki sadaketime yenilmem,
 ürkek bir bağıllık. Çünkü babalarının ölümünün ardından,
 çocuklarının ki gelecekti. Ey kutsal Adalet, eğer göklerdeyse
 yerin yurdun, 440
 gücüne yakarıyorum ve senin tanıklığına sığınıyorum.
 Baba olarak oğullarıma yenik düştüm. Eminim, o bile,
 yüreği zalim olduğu halde, boyunduruğa katlanamadığı halde,
 evliliğinden vazgeçmeyi tercih ederdi, çocukları yerine.
 Yüreğim karar verdi yakarılarla yanına gitmeye, öfkeden
 kudurduğunu bile bile, 445
 Ama bak işte, beni gördüğü an sıçradı, çılgınlaştı,
 nefretini kustu önüne, bütün acısı okunuyor yüzünde.

MEDEA

Kaçıyorum, Iason, kaçıyorum. Yeni bir şey değil benim için,
 yurdumu değiştirmek; kaçma nedenim yeni:
 sana kaçmıştım, senden değil. Şimdi ayrılıyorum, sürgün
 oluyorum, 450
 senin beni kovduğun yuvamızdan kaçıyorum.
 Kimlere geri gönderiyorsun beni? Phasis'e mi,
 Colchisli'lere mi döneceğim,
 babamın krallığına mı, kardeş kanı döktüğüm topraklara mı?
 Hangi ülkeye gitmemi buyuruyorsun bana?
 Hangi denizleri gösteriyorsun? Pontus boğazının ağzını mı, 455
 soylu kralların donanmasını geri getirdiğim,
 vefasız bir aşığın peşine düşüp Çarpışan Kayalarından
 geçirdiğim?
 O küçük Iolcus'un mu, o Tempe Tapınağının mı yolunu
 tutacağım yoksa?
 Her yolu sana açtım, kendime kapadım.
 Nereye geri gönderiyorsun beni? Sürgüne sürgün emrediyorsun, 460
 ama gideceği yeri söylemiyorsun.
 Gitmeli. Kralın damadı emretti:
 isyan edemem ki. Korkunç cezalar bindir üzerime:

regalis ira, vinculis oneret manus	
clausamque saxo noctis aeternae obruat:	
minora meritis patiar - ingratum caput,	465
revolvat animus igneos tauri halitus	
interque saevos gentis indomitae metus	
armifero in arvo flammeum Aeetae pecus,	
hostisque subiti tela, cum iussu meo	
terrigena miles mutua caede occidit;	470
adice expetita spolia Phrixei arietis	
somnoque iussum lumina ignoto dare	
insomne monstrum, traditum fratrem neci	
et scelere in uno non semel factum scelus,	
ausasque natas fraude deceptas mea	475
secare membra non revicturi senis:	
[aliena quaerens regna, deserui mea]	
per spes tuorum liberum et certum larem,	
per victa monstra, per manus, pro te quibus	
numquam peperci, perque praeteritos metus,	480
per caelum et undas, coniugi testes mei,	
miserere, redde supplici felix vicem.	
ex opibus illis, quas procul raptas Scythae	

hak ettim. Kralın öfkesi ezsin kızının bu rakibesini
 zalim işkencelerle, zincirler tak ellerime,
 sonsuz gecenin kayalık zindanına göm beni:
 hak ettiklerimin yanında az kalır hepsi. Ah, nankör yaratık, 465
 anımsamaya zorlasana zihnini, boğanın ateşten nefesini,
 dize gelmez bir soyun zalim korkuları içinde,
 silahlar yetişen bir tarlada Aeetes'in ateşten sürüsünü,
 ve apansız ortaya çıkan düşmanın silahlarını, bir buyruğum
 üzerine
 topraktan çıktıkları gibi birbirlerini katleden askerleri;
 uğruna yanıp tutuştuğun 470
 Phrixus'un koçundan kazandığın ganimetleri de ekle bütün
 bunlara,
 bir buyruğum üzerine, uyku nedir bilmeyen bir canavarın
 gözlerini yumuşunu
 hiç bilmediği uykuya, kardeşimi ölümün kollarına teslim
 edişimi,
 -bir tek bu günah bile birçok günaha bedel-
 ve hilelerime kanan o cüretkar kızları, yaşlı babalarının 475
 organlarını
 bir daha hiç dirilmeyeceği şekilde parça parça edişlerini.
 [başka krallıklar ararken, kendiminkinden oldum]⁹¹
 Çocukların için beslediğin umutlar adına, sağlam temeller
 üzerine kurduğun yuvan adına, 480
 o yendiğim canavar adına, senin davanın üstünden
 bir an bile çekmediğim bu eller adına, geçmişte kalan
 korkular adına,
 benim evliliğime tanık olan şu gökyüzü, şu denizler adına,
 merhamet et, şans senden yana olduğuna göre, hakkını ver
 artık şu yakarana.
 Scythialıların uzaklardan yağmalayıp getirdiği bütün
 hazinelerden,

⁹¹ başka krallıklar ararken: Iason'un keşif gezisine yardımcı olurken, anlamında kullanılıyor.

usque a perustis Indiae populis agunt,
quas quia referta vix domus gaza capit, 485
ornamus auro nemora, nil exul tuli
nisi fratris artus: hos quoque impendi tibi;
tibi patria cessit, tibi pater, frater pudor.
hac dote nupsi; redde fugienti sua.

IASON 490
Perimere cum te vellet infestus Creon,
lacrimis meis evictus exilium dedit.

MEDEA
Poenam putabam: munus ut video est fuga.

IASON
Dum licet abire, profuge teque hinc eripe:
gravis ira regum est semper.

MEDEA
Hoc suades mihi,
praestas Creusae: paelicem invisam amoves. 495

IASON
Medea amores obicit?

MEDEA
Et caedem et dolos.

IASON
Obicere tandem quod potes crimen mihi?

hatta o yanık India halklarından kapıp getirdiklerinden,
 - bu hazineleri sarayımızda koyacak yer bulamadığımızdan,
 altınla donatırdık ormanları - bunlardan dirhem almadım
 yanıma, sürgüne giderken, 485
 kardeşimin kolları, bacakları dışında: bunları bile harcadım
 senin uğrunda.
 Yurdum senin uğruna yıkıldı, senin uğruna yitti babam,
 kardeşim, utancım.
 Ben bu çeyizle evlendim: şu kaçıp gidene geri ver bari hâlâ
 onun olanları.

IASON 490
 Senin tümüyle yok olmanı dilerken Creo, bütün kiniyle,
 gözyaşlarıma yenildi de öyle gönderilmeni emretti sürgüne.

MEDEA
 Ben de bu bir ceza diyordum, görüyorum ki sürgün bir
 ödölmüş aslında.

IASON
 Kaçabiliyorken, kaç, kendini al götür buradan.

MEDEA
 Beni ikna etmen,
 Creusa için ne nimet: kıskandığı rakibesini kovuyorsun. 495

IASON
 Medea aşık olmakla mı suçluyor yoksa beni?

MEDEA
 Öldürmekle ve ihanetle de.

IASON
 Söyle, söyleyebilirsen, hangi cinayetle suçlayabilirsin beni?

MEDEA:

Quodcumque feci.

IASON

Restat hoc unum insuper,
tuis ut etiam sceleribus fiam nocens.

MEDEA

500

Tua illa, tua sunt illa: cui prodest scelus,
is fecit - omnes coniugem infamem arguant,
solus tuere, solus insontem voca:
tibi innocens sit quisquis est pro te nocens.

IASON

Ingrata vita est cuius acceptae pudet.

MEDEA

505

Retinenda non est cuius acceptae pudet.

IASON

Quin potius ira concitum pectus doma,
placare natis.

MEDEA

Abdico eiuro abnuo.
meis Creusa liberis fratres dabit?

IASON

Regina natis exulum, afflictis potens.

MEDEA

Bütün yaptıklarımla.

IASON

Bir bu kalmıştı bana söylemediğin,
bir de senin günahlarının ceremesini çekeceğim.

MEDEA

500

Senin tabi, tabi senin: cinayetle kazanan,
cinayet işler. Herkes karına rezil diyor,
bir tek sen koru, bir tek sen suçsuz de:
senin uğruna masumiyetini yitiren, bari senin gözünde
masum olsun.

IASON

Rezil bir yaşamı kabullenmek ne utanç verici.

MEDEA

505

Utanç duyulan bir yaşam yaşanmamalı.

IASON

Böyle yaşayacağına, şu ateşli yüreğinin öfkesini dindir,
sakinleş oğulların adına.

MEDEA

Tanımiyorum onları, reddediyorum, inkâr ediyorum.
Creusa mı kardeş verecek, benim oğullarıma?

IASON

Bir kraliçe o, biz sürgünlerin oğullarına, şu biçarelere, kardeş
verecek olan; yetke sahibi bir insan.

MEDEA

Ne veniat umquam tam malus miseris dies,
qui prole foeda misceat prolem inclitam,
Phoebe nepotes Sisyphi nepotibus. 510

IASON

Quid, misera, meque teque in exitium trahis?
abscede, quaeso.

MEDEA

Supplicem audivit Creo.

IASON

Quid facere possim, loquere. 515

MEDEA

Pro me vel scelus.

IASON

Hinc rex et illinc.

MEDEA

Est et his maior metus:
Medea. nos conflige, certemus sine,
sit pretium Iason.

IASON

Cedo defessus malis.
et ipsa casus saepe iam expertos time.

MEDEA

Dilerim biz zavallılar için böyle kötü bir gün asla olmasın, 510
asla karışmasın anlı şanlı bir soy, aşağılık bir soyla,
Sisyphus'un torunları, Phoebus'un torunlarıyla.⁹²

IASON

Neden, ah zavallı kadın, neden beni de, kendini de
ölüme sürüklüyorsun?
çek git, yalvarıyorum.

MEDEA

Duamı Creo işitti.

IASON

Ne yapabilirim, söyle. 515

MEDEA

Benim uğruma, gerekirse bir cinayet bile!

IASON

İşte burada bir kral var, şurada da.⁹³

MEDEA

Bunlardan da daha büyük bir tehlike var:
Medea. Bırak yüz yüze çarpışalım, savaşalım, izin ver,
ödül Iason'un olsun.

IASON

Pes ettim, bu felaketlerden artık çok yorulдум.
Binlerce kez yaşadığın şu kaderin oyunlarından artık sen de
kork.

Sisyphus: Yunan mitolojisinde, Corinthus kralı. Yeraltında işkence çekmeye mahkum edilen Sisyphus, devamlı dönen bir tekerleğe bağlanmıştır. Creo ve Acastus'tan söz ediliyor.

MEDEA

Fortuna semper omnis infra me stetit.

520

IASON

Acastus instat.

MEDEA

Propior est hostis Creο:

utrumque profuge. non ut in socerum manus

armes, nec ut te caede cognata inquines

Medea cogit: innocens mecum fuge.

IASON

Et quis resistet, gemina si bella ingruant,

525

Creο atque Acastus arma si iungant sua?

MEDEA

His adice Colchos, adice et Aeeten ducem,

Scythas Pelasgis iunge: demersos dabo.

IASON

Alta extimesco sceptrā.

MEDEA

Ne cupias vide.

IASON

Suspecta ne sint, longa colloquia amputa.

530

MEDEA

Nunc summe toto Iuppiter caelo tona,

MEDEA

Ben kaderi hep ayaklarımın altına aldım.

520

IASON

Acastus hiç peşimden ayrılmıyor.

MEDEA

Ama Creo daha yakınında:

her ikisinden de kaç, Medea seni zorlamayacak

kayınbabana karşı silahlanmana, kendini akraba kanıyla

lekelemene,

kaç benimle birlikte, bütün masumiyetinle.

IASON

Peki kim karşı koyacak, savaş her iki yandan bastırırsa,

525

Creo ve Acastus birleştirirse güçlerini?

MEDEA

Colchislileri de ekle bunlara, Aeetes'i komutan tayin et bir de

başlarına,

Pelasguslarla birlikte Scythialıları da kat istersen: hepsini

gömerim toprağa.

IASON

O yüce asalardan ürküyorum.

MEDEA

Ne dersin, belki de onları istiyorsun.

IASON

Kuşkulanmasınlar, kes şu uzun uzadıya konuşmaları.

530

MEDEA

Şimdi, ey yüce Iuppiter, gürle o koskoca semada,

intende dextram, vindices flammās para
 omnemque ruptis nubibus mundum quate.
 nec deligenti tela librentur manu
 vel me vel istum: quisquis e nobis cadet
 nocens peribit, non potest in nos tuum
 errare fulmen.

535

IASON

Sana meditari incipe
 et placida fare. si quod ex soceri domo
 potest fugam levare solamen, pete.

MEDEA

Contemnere animus regias, ut scis, opes
 potest soletque; liberos tantum fugae
 habere comites liceat, in quorum sinu
 lacrimas profundam. te novi nati manent.

540

IASON

Parere precibus cupere me fateor tuis;
 pietas vetat: namque istud ut possim pati,
 non ipse memet cogat et rex et socer.
 haec causa vitae est, hoc perusti pectoris
 curis levamen. spiritu citius queam
 carere, membris, luce.

545

MEDEA

Sic natos amat?
 bene est, tenetur, vulnere patuit locus.
 Suprema certe liceat abeuntem loqui
 mandata, liceat ultimum amplexum dare:

550

uzat uğurlu elini, intikam ateşlerini hazırla,
yar bulutları, sars bütün dünyayı!
Rastgele savur hınç dolu yıldırımlarını, bakma,
ha bana, ha ona: hangimiz ölürsek ölelim,
bir suçlu kalkar ortadan: bize yolladığın şimşeklerin
yanılacak hali yok ya.

535

IASON

Mantıklı düşün artık,
sakin konuş. Kayınbabamın sarayında varsa
sürgününe bir çare, artık benden onu iste.

MEDEA

Yüreğim hep hor görür, bilirsin, kralların hazinelerini,
hep böyle oldu; sen sadece izin ver bana şu sürgünümde
alayım çocuklarımı yanıma, gözyaşlarımı dökeyim
kucaklarına. Seni yeni doğacak çocukların bekliyor nasıl olsa.

540

IASON

Dileklerini yerine getirmek isterim, yürekten söylüyorum,
ama onlara bağlılığım buna izin vermiyor: Böyle bir şeye
beni zorlayamaz,

545

hiç kimse, kral da olsa, kayınbabam da.
Bu benim yaşam nedenim, kaygılar içinde yanıp tutuşan
yüreğimin tesellisi. Canımdan olurum,
bedenimden, ışıktan olurum da onlardan vazgeçmem.

MEDEA⁹⁴

Demek oğullarını bu kadar seviyor?
iyi, yakalandı, yaralayacağım yeri açık etti işte.
Hiç olmazsa izin ver, bir konuşayım,⁹⁵
son kez sarılayım, izin ver,

550

⁹⁴ Kendi kendine konuşmaktadır.

⁹⁵ Iason'a dönüp son sözlerini söyler.

gratum est. et illud voce iam extrema peto,
 ne, si qua noster dubius effudit dolor,
 maneant in animo verba: melioris tibi
 memoria nostri sedeat; haec irae data
 obliterentur.

555

IASON

Omnia ex animo expuli,
 precorque et ipse, fervidam ut mentem regas
 placideque tractes: miserias lenit quies.

MEDEA

Discessit. itane est? vadis oblitus mei
 et tot meorum facinorum? excidimus tibi?
 numquam excidemus. hoc age, omnis advoca
 vires et artes. fructus est scelerum tibi
 nullum scelus putare. vix fraudi est locus:
 timemur. hac aggredere, qua nemo potest
 quicquam timere. perge, nunc aude, incipe
 quidquid potest Medea, quidquid non potest.
 tu, fida nutrix, socia maeroris mei
 variique casus, misera consilia adiuva.
 est palla nobis, munus aetherium, domus
 decusque regni, pignus Aeetae datum
 a Sole generis, est et auro textili
 monile fulgens quodque gemmarum nitor
 distinguit aurum, quo solent cingi comae.
 haec nostra nati dona nubenti ferant,
 sed ante diris inlita ac tincta artibus.
 vocetur Hecate. sacra letifica appara:
 statuuntur arae, flamma iam tectis sonet.

560

565

570

575

minnettar kalırım sana. Son kez istiyorum bunu senden,
 şu şaşkın yüreğimden acı sözler döktüysem eğer,
 hiçbir kalmayın n'olur senin zihninde. Benden güzel şeyler
 kalsın belleğinde, 555
 öfkeyle söylenenler unutulup gitsin bir an önce.

IASON

Bütün yüreğimden sildim hepsini,
 senden dileğim, hakim ol artık o ateşli gönlüne,
 sakinleş, teslim ol kaderine: acılar diner sükunetle.

MEDEA⁹⁶

Çekip gitti. Öyle mi? Demek çıkarıp beni aklından, bunca
 yaptıklarımı 560
 çekip gidebiliyor? Söküp atmak böyle kolay mı beni?
 Ben asla sökölüp atılmam. Haydi iş zamanı, bütün güçlerini,
 bütün sanatını çağır göreve. Senin için günahlarının ödülü,
 hiçbirini günah saymamak. Hileye bile yer kalmadı, 565
 zaten benden korkuyorlar. Haydi saldır,
 hiç kimsenin korku duyamayacağı bir şeye. Bastır haydi,
 cesaretini gösterme zamanı, başla,
 elinden ne geliyorsa, Medea, ya da ne gelmiyorsa.
 Sen, sadık sütanam, yasımın yoldaşı,
 türlü türlü dertlerimin yoldaşı, bu acı kararlarıma ortak ol. 570
 Bir harmanım var benim, -gökler hakimi sarayımın armağanı,
 saltanatımın şanı şerefi, Güneş tarafından Aeetes'e verilmiş,
 soyumun nişanesi; gerdanlığım var bir de,
 altınla örölmüş ıslıl ıslıl parıldar, taşlarının parıltısı
 daha da çekici kılar altınları, çepeçevre sarar hep saçlarımı. 575
 Armağanımdır, götürsün oğullarım o geline, işte bütün bunları,
 ama önce sıvansın, boyansın ölümcül büyülerimle.
 Çağrılın Hecate; hazırla cenaze törenlerini de:
 sunaklar dikilsin, gür gür yansın ateşler evimizde.

Iason gidince, yalnız kalır ve söylenmeye başlar.

Chorus Tertius

CHORUS

Nulla vis flammae tumidive venti
 tanta, nec teli metuenda torti, 580
 quanta cum coniunx viduata taedis
 ardet et odit :
 non ubi hibernos nebulosus imbres
 Auster advexit properatque torrens 585
 Hister et iunctos vetat esse pontes
 ac vagus errat;
 non ubi impellit Rhodanus profundum,
 aut ubi in rivos nivibus solutis
 sole iam forti medioque vere 590
 tabuit Haemus.
 caecus est ignis stimulatus ira
 nec regi curat patiturve frenos
 aut timet mortem: cupit ire in ipsos
 obviis enses. 595
 Parcite, o divi, veniam precamur,
 vivat ut tutus mare qui subegit.
 sed furit vinci dominus profundi
 regna secunda.

3. KORO

KORO

Ne güçlü ateşlerden korkmalı, ne kuduran fırtınalardan, 580
 ne de döne döne savrulan mızraklardan,
 evliliği bitmiş, terkedilmiş bir eşin
 yangını, nefreti kadar:
 ne bulutlu Auster kış yağmurları getirdiğinde,
 ne döne döne, gürül gürül akan Hister⁹⁷ 585
 yolundaki köprüleri yıkıp geçtiğinde,
 sel olup etrafa saçıldığında;
 ne denizin derinlerine çekildiğinde Rhodanus,⁹⁸
 ne de baharın ortasında, güneş yakıp kavurduğunda
 karları eriyip de dereler halinde 590
 çözüldüğünde Haemus.⁹⁹
 İşte bu kadar kördür öfkenin körüklediği ateş,
 denetlenmez, dizginlenmez,
 ölümden korkmaz; kılıçlara karşı durur tutkuyla,
 ihtiyatsız. 595
 Esirgeyin, ey tanrılar, lütuf bağışlayın, yalvarıyoruz,
 yaşasın, denizleri dize getiren o yiğit.¹⁰⁰
 Ama enginlerin hakimi öfkesinden kudurmuş,¹⁰¹
 elinden alındı diye evrenin o ikinci krallığı.¹⁰²

Hister (Ister): Danubius (Danuvius) nehri (Tuna nehri).

Rodanus: Rhone nehri: Alplerin batısından doğar ve Fransa'da denize dökülür.

Haemus: Yunan mitolojisinde Thracialı kral Boreas'ın oğlu. Kendisini ve eşi Rhodope'yi, Zeus ve Hera ile kıyaslayınca, tanrılar tanrısının hışmına uğrar ve aynı adı taşıyan dağa dönüştürülür (Balkanlar).

¹⁰⁰ o *yiğit*: Iason

¹⁰¹ Neptunus (Poseidon): Denizler hakimi. Bu dizede, Iason'un denizleri keşfetmesinin, deniz tanrısının öfkesini çektiği ima edilmektedir.

¹⁰² Yunan mitolojisinde, dünya üç krallığa ayrıldığında, her bir krallık Kronos'un (Cronus) oğulları arasında paylaştırılmıştır. Zeus göklerin, Poseidon denizlerin egemenliğini ele geçirirken, Kronos ve Rhea'nın oğlu olan Hades, karanlık bir krallık olan üçüncü dünyanın yöneticisi olarak atanmıştır.

ausus aeternos agitare currus immemor metae iuvenis paternae quos polo sparsit furiosus ignes ipse recepit.	600
constitit nulli via nota magno: vade qua tutum populo priori, runpe nec sacro violente sancta foedera mundi.	605
quisquis audacis tetigit carinae nobiles remos nemorisque sacri Pelion densa spoliavit umbra, quisquis intravit scopulos vagantes et tot emensus pelagi labores barbara funem religavit ora raptor externi rediturus auri, exitu diro temerata ponti iura piavit.	610 615
Exigit poenas mare provocatum: Tiphys in primis, domitor profundi, liquit indocto regimen magistro; litore externo, procul a paternis occidens regnis tumultoque vili tectus ignotas iacet inter umbras. aulis amissi memor inde regis portibus lentis retinet carinas stare querentes.	620
Ille vocali genitus Camena, cuius ad chordas modulante plectro	625

Sürmeye kalkışınca ölümsüz atları,¹⁰³
 bu genç, babasının sınırlarını çıkarınca aklından, 600
 göğün zirvesinden yağın o kavurucu ateşleri,
 çekti kendiliğinden üstüne.
 Bilinen yol, pahalıya mal olmaz hiç,
 atalarının evvelce keşfettiği yoldan git güvenle,
 kırıp parçalama vahşice, 605
 şu evrenin el değmemiş yasalarını.
 Kim dokunmuşsa o cüretkar teknenin,
 anlı şanlı küreklerine, o kutsal ormanın
 koyu kara gölgesinden kim etmişse Pelion'u,¹⁰⁴
 kim geçmişse çarpışan kayaların arasından, 610
 bunca zorluklarını aşıp derin denizlerin,
 kim bağlamışsa palamarı o vahşi kıyılara,
 yabanın hazinesini kim kapıp götürmeyi koymuşsa aklına,
 korkunç bir ölümle ödemiş
 denizin hakkını gasbetmenin cezasını. 615
 Başkaldırıların bedelini ödetti deniz.
 İlkin, derinler hakimi, Tiphys,
 dümenini bıraktı acemi bir efendiye.
 Yabancı bir kıyıda, baba ocağından çok uzaklarda,
 ölmüş yatıyor, gösterişsiz bir gömüt altında, 620
 tanımadığı bilmediği gölgeler arasında.¹⁰⁵
 Bu yüzden Aulis yitirdiği kralını hiç unutmamış¹⁰⁶
 hâlâ tutmakta o gemileri limanlarda,
 gemilerse denize açılmadıklarından, sızım sızım sızlanmakta.
 Güzel sesli Camena'nın o ünlü oğlu,¹⁰⁷ 625
 mızrabı dokununca tellere, ahenkle,

103 Babası Güneş'in atlarını sürmeye kalkışan ve dizginlere hakim olamadığından yanarak yeryüzüne düşen Phaethon.

104 Pelion: Thessalia'nın güneyinde, Ege kıyısında yer alan ve yarı at, yarı insan bedenli Centaurusların yaşadığına inanılan, ormanlarla kaplı dağ.

105 *gölgeler*: ölümler

106 Aulis: Boeotia'da eski bir liman. Efsaneye göre, Troia savaşını başlatacak olan Yunan gemileri buradan hareket etmiştir.

107 Camena: Calliope; *oğlu*: Orpheus

restitit torrens, siluere venti,
 cum suo cantu volucris relicto
 adfuit tota comitante silva,
 Thracios sparsus iacuit per agros, 630
 at caput tristi fluitavit Hebro:
 contigit notam Styga Tartarumque,
 non rediturus.
 Stravit Alcides Aquilone natos,
 patre Neptuno genitum necavit 635
 sumere innumeras solitum figuras:
 ipse post terrae pelagique pacem,
 post feri Ditis patefacta regna
 vivus ardenti recubans in Oeta
 praebuit saevis sua membra flammis 640
 tabe consumptus gemini cruoris,
 munere nuptae.

dereler akmaz olur, rüzgâr susardı,
kuşlar kendi şarkısını keser, üşüşürdü başına
orman da eşlik ederdi onlara, baştan sona.
Thracia çayırlarına uzanmış yatıyor şimdi, 630
başı kapılmış gidiyor Hebrus'un kasvetli sularına;¹⁰⁸
ulaştı en sonunda o tanudık Styx ırmağına, Tartarus'a,¹⁰⁹
geri dönmek üzere bir daha asla.
Alcides yere serdi Aquilo'nun oğullarını,¹¹⁰
Neptunus'un oğlunu katletti, 635
kendini bin türlü şekle sokan genç adamı;¹¹¹
ama kendisi de karalara, denizlere barış getirip de,
vahşi Dis'in krallığını açığa çıkardıktan sonra,
canlı canlı uzanmış yatıyor, alev alev yanan Oeta'da,¹¹²
sunmuş bütün bedenini vahşi ateşlere, 640
eriyip tükenmiş bir çift irinden oluşan o zehirle,¹¹³
şu karısının armağanı.¹¹⁴

¹⁰⁸ Hebrus: Meriç ırmağı.

¹⁰⁹ Styx: Yeraltının ünlü ırmaklarından; Tartarus: Hades'in en derinlerinde yer alan, zifiri karanlıklar ülkesi (cehennem).

¹¹⁰ Alcides: Hercules; *Aquilo'nun oğullarını*: Boreas'ın oğulları. Perclymenus: Neptunus ile su perisi Chloris'in oğlu.

¹¹² Oeta: Yunanistanda, Lamia Körfezi'nde, Thermopylae'nin batısında yer alan dağ.

¹¹³ *bir çift irinden oluşan o zehirle*: Nessus'un ersuyu ve kanının karışımından oluşan zehir. Bkz. dipnot: 102.

¹¹⁴ *karısının armağanı*: Deianeira: Hercules'in üçüncü karısı. Yunan mitolojisinde Deianeira'nın en bilinen öyküsü şöyledir: Evenus nehrinden, Nessus adında vahşi bir centaurus'un sırtında (Nessus, bu nehirden geçenleri belli bir ücret karşılığında sırtında taşımaktadır) taşınırken, centaurus onu kaçırmaya kalkar, ama Hercules tarafından kurtarılır. Hercules Nessus'u zehirli bir okla (hydra'nın zehirli solugunu taşıyan) öldürür. Yere düşer, ölmek üzereyken Deianeira'ya, yere akan ersuyunun ve yüreğinden damlayan kanın karışımının Hercules'in kendisini ebediyen sevmesine yol açacağını söyler. Deianeira onun sözlerine inanır ve aslında bir zehir olan bu karışımı alıp saklar, sonra bunu Hercules'in giysisine sürer. Hercules bunu giyince, Centaurus'un zehirli kaniyle yanar tutuşur. Kendisini canlı canlı odun yığınının (ölülerin yakıldığı) üzerine atar. Bunun üzerine Deianeira kendini asar. Bu dizelerde, Nessus'un giysisi (khiton: Yunanlılara özgü bir giysi) (ya da ölümcül armağan) olarak çok bilinen bu öyküye gönderme yapılmakta ve Hercules'in trajik sonu ima edilmektedir.

Stravit Ancaeum violentus ictu
saetiger; fratrem, Meleagre, matris
impious mactas morerisque dextra
matris iratae: meruere cuncti
morte quod crimen tener expiavit
Herculi magno puer inrepertus,
raptus, heu, tutas puer inter undas ?
ite nunc, fortes, perarate pontum
fonte timendo.

645

650

Yaban domuzu bir vurdu, Ancaeus'u yere devirdi;¹¹⁵
 Meleager anasının kardeşini haksızca öldürdü,¹¹⁶ 645
 öfkeden kuduran anasının kollarında can verdi.
 Tamam, bütün bunlar ölümü hak etti:
 Ama hangi suçun bedelini ödedi ölümüyle o küçük çocuk,¹¹⁷
 koca Hercules'in arayıp da asla bulamadığı,
 sulara kapılıp gitti, heyhat, emin eller arasında?¹¹⁸
 Haydi gidin, ey yiğitler, şimdi dolaşın baştan sona engin denizi, 650
 bir pınardan korkuyordunuz zamanında.

Ancaeus: Argo gemicilerinden, Samos kralı. Bağını dikerken, bir bilici ona yetiştirdiği üzümün asla tadına bakamayacağını söyledi. Ancaeus Argo gemicilerine katıldı ve zorlu bir serüven sonrasında yurduna döndü. Yetiştirdiği üzümler şarap yapımına elverişli hale gelmişti. Biliciyi çağırdı ve onun önünde kendi üzümünden üretilen şarapla dolu bir kupayı dudaklarına götürdü, tam o sırada bağına vahşi bir domuzun girdiğini öğrenip hayvanı yakalamak üzere fırladı, ama yazık ki o domuz tarafından öldürüldü. Bkz. Pausanias, 1.30.4; 5.15.6.

¹¹⁶ Meleager: Calydon kralı Oeneus ile Althaea'nın oğlu. Doğduğunda bir kahin onun ölümüyle ilgili şöyle bir kehanette bulundu: Bir odun ateşte yandığında Melager ölecekti. Annesi ocağın yanındaki bütün odunları topladı ve sakladı. Meleager büyüdüğünde yiğit bir savaşçı oldu. Babası Oeneus Artemis'e kurban kesmeyince, Artemis ülkesine vahşi bir domuz saldı. Bu domuzu öldürmek üzere Yunanistanın dört bir yanından yiğitler çağırıldı. Castor ve Pollux, Theseus, Iason, Nestor ve Atalanta. Meleager bu ünlü avın başını çekti ve domuzu öldürdü. Hayvanın derisini kendisine büyük bir aşkla bağlandığı Atalanta'ya verdi. Ama annesinin erkek kardeşi bu armağana sahip olmaya kalkışınca, hiç acumadan onu öldürdü. Bu olaya çok öfkelenen annesi, sakladığı odunu çıkardı ve yaktı. Kehanet gerçek oldu ve Meleager öldü. Bkz. Apollodorus. *Bibliothèque* I, 8, 1-3; Ovidius, *Metamorphoses*, 8, 269-525; (farklı bir öykü için bkz. Homeros, *Ilias*, 9, 529-99).

¹¹⁷ Hylas: Kral Theiodamas'ın oğlu. Hercules babasını öldürünce Hylas'ı yanına alır ve ona bildiği bütün savaş tekniklerini öğretir. Argo gemisine de alır. Ama Hylas, Hera'nın buyruğuyla, Mysia'daki Pegae pınarının perisi tarafından kaçırlır ve arkasında hiçbir iz bırakmadan kaybolur. Bu duruma Hercules çok üzülür, uzun süre çocuğu arayıp durur. Ama Hylas su perilerine aşık olur ve bir daha asla mitoloji sahnesinde görünmez. Bkz. Apollonius Rhodius, *Argonautica*, I. 1175 – 1280; Ovidius, *Ibis*, 488; Gaius Valerius Flaccus, *Argonautica*, I.110; 3.535, 560; 4.1-57.

¹¹⁸ *emin eller arasında*: Hylas'ın su perilerinin emin ellerinde olduğu ima edilir.

Idmonem, quamvis bene fata nosset,	
condidit serpens Libycis harenis;	
omnibus verax, sibi falsus uni	
concidit Mopsus caruitque Thebis.	655
ille si vere cecinit futura,	
exul errabit Thetidis maritus;	657
fulmine et ponto moriens Oileus	661
<pro suo natus> patrioque pendet	660a
crimine poenas.	660b
Igne fallaci nociturus Argis	658
Nauplius praeceps cadet in profundum;	659
coniugis fatum redimens Pheraei	662

Idmon çok iyi biliyordu kaderini,¹¹⁹
ama bir yılan onu gömdü Lybia kumlarına yine de;
Herkes doğruyu söylerken Mopsus, bir tek kendine
yalan söyledi,¹²⁰ 655
öldü ve Thebai'den çok uzaklara gitti.
Gelecek hakkında doğruyu söylemişse, 657
Thetis'in kocası sürgün olarak dolaşacak;¹²¹
Yıldırımın, denizin hışmına uğrayıp can verdi
Oileus'un <oğlu>¹²² 661
<hem kendisinin>, hem de babasının 660a
suçunun bedelini ödeyecek. 660b
O hilekar ateşle Argoslulara zarar vermek üzereyken, 658
Nauplius paldır küldür düştü denizin derinlerine;¹²³ 659
Pherae'lı kocasının kaderini üstlenerek,¹²⁴ 662

¹¹⁹ Idmon: Apollo ve Asteria'nın (ya da Cyrene) oğlu, bir kahin. Argo gemilerine katılırsa öleceğini önceden sezmişti. Bithynia'da kendisini bir yılan soktu ve öldü.

¹²⁰ Mopsus: Ampyx ve bir su perisinin (kesin olmamakla birlikte, Chloris) oğlu olan bir kuş bilici. Idmon ve Mopsus, Argo gemisinin iki ünlü bilicisidir. Medusa'nın kan damlasından doğan zehirli bir yılan tarafından sokulunca ölmüştür. Medea bile bütün büyücülüğüne rağmen onu kurtaramamıştır. Bkz. Ovidius, *Metamorphoses*, 4. 618- 621. Apollonius, *Argonautica*, I, 65-68;1502-1536.

Thetis: Nereus'un kızlarından olan deniz perisi Thetis'e hem Neptunus, hem de Zeus aşık olmuştur. Babasından daha güçlü bir çocuk doğuracağı kehanet edilince, her iki tanrı da aşklarından vazgeçmiş ve onu Peleus'e vermişlerdir. Bir ölümlüyle evlenmeyi reddetmesine ve birçok biçime girerek Peleus'ten kaçmasına rağmen, sonunda onunla evlenmiştir.

¹²² Oileus'un oğlu: Locris kralı Oileus (Argo gemicileri arasında adı geçer) ile Eriopis'in oğlu Ajax: Troia'nın düşüşünden sonra Cassandra'yı kaçırmaya kalktığı için gemisi fırtınalara kapılır ve Euboea kıyısına sürüklenir. Yıldırım çarpar ve bir kayaya çakılır. Bkz. Lycophron, 360; Quintus Smyrnaeus, 13, 42; Vergilius, *Aeneis*, 1. 40-45.

Nauplius: Euboea kralı, Palamedes'in babası. Oğlu, Troia'da, Yunanlılar tarafından öldürülünce, adasında ateş yakıp evlerine dönmekte olan Yunanlıları şaşırttı. Yunan gemileri rotadan çıkınca çoğu battı ya da açık denizde kayboldu.

¹²⁴ Pherae: Thessalia'da eski bir Yunan kenti. Yunan mitolojisinde kral Admetus'un yurdu olarak bilinir. Admetus'un karısı Alcestis'tir.

uxor impendes animam marito.
ipse qui praedam spoliumque iussit
aureum prima revehi carina
[ustus accenso Pelias aeno]
arsit angustas vagus inter undas.
Iam satis, divi, mare vindicastis:
parcite iusso.

665

kendi canını verip kocasınınkini kurtardı o eş.¹²⁵
 Talan emrini veren kahraman bile, altın postun,
 o ganimetin ilk gemiyle getirilmesini emreden adam,
 (Pelias, o kızgın tunçtan kazanda kaynadı)
 o daracık sulara çalkalanarak haşlandı.
 Artık yeter, ey tanrılar, denizin öcünü aldınız:
 o emir kuluna kıymayın, n'olur.¹²⁶

¹²⁵ o eş: Alcestis: Iolcus kralı Pelias'ın güzel kızı. Admetus'un onunla evlenebilmesi için bir arslanı ve bir domuzu arabaya koşması buyrulmuştu. Ama Apollo'nun desteğini alarak bu zorlu görevlerin üstesinden geldi. Apollo, Admetus'un fazla bir ömrü kalmadığını sezince Kader tanrıçalarından (Parcae) onun yaşamını uzatmasını istedi. Ama onun yaşaması için başkasının ölmesi şarttı. Karısı Alcestis kocası için canını vermek istedi, ama Hercules tarafından kurtarıldı.

¹²⁶ emir kuluna: Iason'a

4. SAHNE

SÜTANNE

670

Ürperiyor yüreğim, korkular içinde: büyük yıkım yaklaşıyor.
Nasıl da dev gibi büyüyor acısı,
kendi ateşini körüklüyor, eski gücü dirildikçe diriliyor.

Çok kez gördüm öfkesinin artışı, tanrılara başkaldırışını,
gökyüzünü yere çekişini: bunlardan daha büyük, çok daha
büyük bir şey hazırlıyor

675

Medea, canavarca bir şey. Deli adımlarla çıktığına göre,
ölümün en derin odasına süzülüp girdiğine göre,
bütün marifetlerini meydana döktüğüne göre, uzun süredir
kendisinin bile korktuğu¹²⁷

ne var ne yoksa açığa çıkardığına göre ve kötülüğün
hizmetçilerini

teker teker çözdüğüne göre, sırları, gizleri ve saklı olanları;
sol elini o kederli sunağa koyup dualar ediyor,¹²⁸

680

bütün belaları çağırıyor, yakıp kavuran Libya kumlarının
yarattığı ne varsa hepsini, Arctos'un soğuğuyla buz kesen
Taurus'un hiç kalkmayan karlarıyla örtülü her şeyi,¹²⁹

her tür canavarı. Büyülü sözlerine kapılıp
işte geliyor pullarla kaplı bir alay, gizli sığınaklarından çıkarak.

685

İşte vahşi bir yılan, koca gövdesini sürüyor,
fırlatıp dışarı o üç çatallı dilini, bakınıp duruyor
ölüm kusmak için geldiklerine; büyülü sesi işitince
kalakalıyor olduğu yerde,

boğum boğum kabaaran bedenini büküm büküm şişiriyor,
halkalarına sokup çörekleniyor. "Bunlar çok küçük belalar,"
diyor Medea,

690

¹²⁷ Medea'nın büyülü güçlerinin devreye girdiğinden söz edilmektedir.

¹²⁸ Sol el uğursuzluk işaretidir.

¹²⁹ Taurus: Toros Dağları.

et vile telum est, ima quod tellus creat:
 caelo petam venena. iam iam tempus est
 aliquid movere fraude vulgari altius.
 huc ille vasti more torrentis iacens
 descendat anguis, cuius immensos duae,
 maior minorque, sentiunt nodos ferae
 (maior Pelasgis apta, Sidoniis minor),
 pressasque tandem solvat Ophiuchus manus
 virusque fundat; adsit ad cantus meos
 lacessere ausus gemina Python numina,
 et Hydra et omnis redeat Herculeae manu
 succisa serpens, caede se reparans sua.
 tu quoque relictis pervigil Colchis ades,
 sopite primum cantibus, serpens, meis.»
 Postquam evocavit omne serpentum genus,
 congerit in unum frugis infaustae mala:
 quaecumque generat invius saxis Eryx,
 quae fert opertis hieme perpetua iugis

695

700

705

“güçsüz silahlar, bu toprağın derinlerinde bitenler.
 Gökte aramalıyım zehirlerimi. Zamanı geldi artık, zamanı
 geldi,
 harekete geçirmeli sıradan hilelerden çok daha yücelerini.
 İşte o devasa bir girdap gibi duran yılan, buraya, 695
 aşağıya inmeli, koskoca boğumlarıyla
 o iki vahşi ayıya dokunan o yılan, hem küçüğüne, hem de
 büyüğüne,¹³⁰
 (büyüğü Yunanlılara yarar, küçüğü Sidonlulara),¹³¹
 sonunda açmalı o kavuşturduğu ellerini Ophiuchus,¹³²
 dökmeli zehrini; gelip büyülerime destek olmalı, 700
 şu iki göksel ilaha kafa tutmaya kalkışan Python da,¹³³
 Hydra da dönmeli ve daha niceleri, Hercules’in kılıcıyla
 kestiği
 ama kendi kendisinden yeniden dirilen yılanlar, dönmeli.
 Sen de bırak Colchis’i, gel, ah gözünü bir an bile yummayan,
 ilk kez benim tılsımlarımla uykuya dalan yılan.” 705
 İşte böyle çağırdıktan sonra bütün yılan soyunu teker teker,
 o uğursuz otların zehirlerini de yığıyor üst üste:
 geçit vermez Eryx’in yalçın kayalarında biten ne varsa,¹³⁴
 bütün hepsini, Caucasus’un sonsuz kışlarıyla örtülü
 yamaçlarında yetiştirdiği

130 Gökyüzünde, Küçük Ayı ve Büyük Ayı yıldızlarının arasında duran Draco takımyıldızından (Kuzey yarankürede bulunan Dragon-Ejderha) söz edilmektedir.

131 *büyüğü Yunanlılara yarar*: Yunan gemicilerine yol gösteren Büyük Ayı takımyıldızından söz edilmektedir; *küçüğü Sidonlulara*: Sidonlu denizcilere yol gösteren küçük Ayı takımyıldızından söz edilmektedir.

132 Ophiuchus (ya da Serpentarius): Ekvatorda yer alan bir takımyıldız. Bedenine yılan sarılmış bir adam şeklinde resmedilir. Adamın bedeninin üstünde yer alan kısma *Serpens Caput*, aşağısında yer alan kısma *Serpens Cauda* adı verilir. Bu ikili görünüme karşın, bu takımyıldız tek bir adla anılır.

133 *şu iki göksel ilaha*: Apollo ve kızkardeşi Phoebe (ya da Diana); Python: Yunan mitolojisinde, Apollo tarafından öldürülen devasa yılan.

134 Eryx (Erice): Sicilya adasının kuzey batı yönünde bulunan, Afrika’ya bakan dağ.

sparsus cruore Caucasus Promethei,	
et quis sagittas divites Arabes linunt	711
pharetraque pugnax Medus aut Parthi leves,	710
aut quos sub axe frigido sucos legunt	712
lucis Suebae nobiles Hyrcaniis;	
quodcumque tellus vere nidifico creat	
aut rigida cum iam bruma decussit decus	715
nemorum et nivali cuncta constrinxit gelu,	
quodcumque gramen flore mortifero viret,	
dirusque tortis sucus in radicibus	
causas nocendi gignit, attrectat manu.	
Haemonius illas contulit pestes Athos,	720
has Pindus ingens, illa Pangaei iugis	
teneram cruenta falce deposuit comam;	

şu Prometheus'un sıçrayan kanından doğanları;¹³⁵
 zengin Arabialıların oklarına sıvadığı her zehri,¹³⁶ 711
 ya da Medlerin, şu cengaver okçuların, ya da o çevik
 Partların;¹³⁷ 710
 Sueb liderlerinin soğuk kuzey yıldızının altında
 topladığı,¹³⁸
 Hercynia korularından elde ettiği öz suları;¹³⁹
 toprak ne yetiştirmişse yuvalama mevsimi, baharda,
 ya da o kaskatı kış vurup devirince koruların bütün süsünü, 715
 kar soğuğuyla zincirleyince bütün yeryüzünü;
 zehirli çiçekler açacak olan her tomurcuğu,
 kıvrık köklerde zehir soluyan,
 bin türlü ölümcül özü, hepsini, hepsini alıyor ellerine.
 İşte şunlar Haemonia'daki Athos'tan topladığı meşum
 otlar,¹⁴⁰ 720
 bunlar da o koskoca Pindus'tan, şunlar Pangaea'nın
 yamaçlarında,
 onun kanlı orağına narin yapraklarını teslim edenler;¹⁴¹

Prometheus: Tanrılara başkaldırıp, ateşi çalan ve insanlığın uygarlık aşamasında öncü rol üstlenen trajik kahraman. Haddini aşan tavrının cezasını Caucasus dağına zincirlenmekle ödemiştir. Tanrıların buyruğuyla, bir kartal Prometheus'un hep yeniden biten ciğerini yiyip yok etmekle görevlendirilmiştir.

¹³⁶ *Arabialıların*: Arabs (Arap): Arabia halkı

Medialıların: Media'da yaşayan eski İran halklarından (Medus, Medos, Mada); Parthlar: Güneybatı Asia'nın eski yerleşim yerlerinden (günümüzde, İran'ın kuzeydoğusu) Partia'da yaşayan halk.

¹³⁸ *Sueb liderlerinin*: Germania kavimlerinden Suebi (ya da Suevi)

¹³⁹ Hercynia: Ren (Rhenus) nehrinden doğuya doğru uzanan, sık ağaçlı ormanlar.

¹⁴⁰ Haemonia: Thessalia; Athos: Yunanistanın kuzey doğusunda bulunan ünlü dağ; bu dizede geçen otlar, olasılıkla, adamotu, ya da kankurutan olarak bilinen otlardır (Bkz. M. Endry, "Three Propertian Puns", The Classical Quaterly, 47. 2, 1997, s. 599-603.)

Pindus: Thessalia ile Epirus'un arasına adeta bir sınır çizen sıradağlar; Pangaea: Macedonia sınırında, Philippi yakınlarında bir dağ; *onun*: Medea'nın.

has aluit altum gurgitem Tigris premens,
 Danuvius illas, has per arentes plagas
 tepidis Hydaspes gemmifer currens aquis, 725
 nomenque terris qui dedit Baetis suis
 Hesperia pulsans maria languenti vado.
 haec passa ferrum est, dum parat Phoebus diem,
 illius alta nocte succisus frutex;
 at huius ungue secta cantato seges. 730
 Mortifera carpit gramina ac serpentium
 saniem exprimit miscetque et obscenas aves
 maestique cor bubonis et raucae strigis
 exsecta vivae viscera. haec scelerum artifex
 discreta ponit: his rapax vis ignium, 735
 his gelida pigri frigoris glacies inest.
 addit venenis verba non illis minus
 metuenda. sonuit ecce vesano gradu
 canitque. mundus vocibus primis tremit.

MEDEA

Comprecor vulgus silentum vosque ferales deos 740
 et Chaos caecum atque opacam Ditis umbrosi domum,

bunları Tigris besledi, derin girdaplarına batırarak,¹⁴²
 Danuvius ise şunları, diğerlerini değerli taşlar taşıyan
 Hydaspes,¹⁴³
 ılık sularıyla, sıcaktan kavrulmuş yörelerden akarken, 725
 ve Baetis, kendi topraklarına adını veren,¹⁴⁴
 miskin miskin akarak Hesperia Denzinin içlerine
 sokulan.¹⁴⁵
 Şuradaki bıçağı hissettiğinde, tam Phoebus günü getirmek
 üzereydi,
 şunun sapı kesildiğinde vakit gece yarısıydı;
 büyü tırnağıyla kopardı şu tahılı. 730
 Öldürücü otlar topluyor, yılanların zehrini
 serpiyor üstlerine, birbirine karıyor ve beraberce kaynatıyor
 murdar kuşları, acı acı bağırın baykuşun yüreğini,
 cıyak cıyak bağırın kan emicinin¹⁴⁶
 diri diri kesilen bağırsaklarını. Ayrı ayrı yerleştiriyor işte
 bunları,
 cinayet ustası o kadın: Bunlarda ateşin yırtıcı gücü var, 735
 şunlarda ise uyuşturucu soğğun dondurucu buzları.
 Bir de tılsımlı sözler katıyor bu zehirlere,
 onlar kadar korkunç. İşte sesi duyuluyor çılgın adımlarının,
 büyüler söylüyor. Daha ilk sözcüklerinde dünya sarsılıyor.

MEDEA

Hepinize birden yalvarıyorum sessiz gölgeler alayı, ve sizlere
 ölüm tanrıları 740
 ve o ışksız Chaos, o gölgeli Dis'in karanlıklara kefenlenmiş evi,

¹⁴² Tigris: Eski çağların en önemli ulaşım yollarından olan Dicle nehri.

¹⁴³ Danuvius: Tuna nehri; Hydaspes: Pencap bölgesinin beş önemli nehrinden, batıda yer alan en büyüğü.

¹⁴⁴ Baetis: İspanya'nın (Andalusia bölgesinde) (Tagus ve Ebro'dan sonra) en uzun üçüncü nehri.

¹⁴⁵ Hesperia: Italia (Hesperia Denzinin= Batı Denzinin)

¹⁴⁶ kan emicinin: Strix: tiz çığlıklar atan baykuş, puhu (kan emici ya da bir harpy olarak görüldüğünden, büyü malzemesi olarak kullanılır).

Tartari ripis ligatos squalidae Mortis specus.
 supplicis, animae, remissis currite ad thalamos novos:
 rota resistat membra torquens, tangat Ixion humum,
 Tantalus securus undas hauriat Pirenidas, 745
 gravior uni poena sedeat coniugis socero mei:
 lubricus per saxa retro Sisyphum solvat lapis.
 vos quoque, urnis quas foratis inritus ludit labor,
 Danaides, coite: vestras hic dies quaerit manus.
 Nunc meis vocata sacris, noctium sidus, veni 750
 pessimos induta vultus, fronte non una minax.
 Tibi more gentis vinculo solvens comam
 secreta nudo nemora lustravi pede
 et evocavi nubibus siccis aquas
 egique ad imum maria, et Oceanus graves 755
 interius undas aestibus victis dedit;
 pariterque mundus lege confusa aetheris
 et solem et astra vidit et vetitum mare
 tetigistis, ursae. temporum flexi vices:
 aestiva tellus horruit cantu meo, 760

Tartarus'un ırmaklarının birbirine örüldüğü mağaraları, o
sefil Ölüm'ün.

Bırakın çektiğiniz işkenceleri, ey ruhlar, koşun o yeni gelinin
zifaf yatağına:

O uzuvları döndüren tekerlek dursun, bassın toprağa
Ixion,¹⁴⁷

745

içsin Tantalus Pirene sularını huzur içinde.¹⁴⁸

daha ağır işkenceler vurulsun benim kocamın bir tek
kayınbabasına:

kaysın o taş kayalardan, yuvarlasın Sisyphus'u geriye.

Sizler de, ey boş kovalarıyla boşa emek harcayan

Danaus kızları, gelin toplanın: elbirliği yapmanız isteniyor
sizden bugün.¹⁴⁹

Şimdi seni çağırıyorum sihirli sözlerimle, ey gecelerin yıldızı,
gel,¹⁵⁰

750

en korkunç yüzünü giy, bir bakışınla binbir tehdit savur.

Soyumun adetine uydum, senin için saçlarımın bağını
çözdüm,

yalınayak dolaştım gizemli korularını,

yağmurları çağırdım kupkuru bulutlardan

755

denizleri derinlere sürüdüm, Oceanus içine çekti

ağır dalgalarını, akıntılarını alt ettiğimde;

Yasası karışınca göklerin zirvesinin,

hem güneş göründü yeryüzünde, hem de yıldızlar, aynı anda,
yasaklanan denize

değdiniz sizler de, ey Ursa Yıldızları, mevsimler de yer

değiştirdi sayemde;¹⁵¹

760

yaz mevsimi dondurdu toprağı, büyülerimle,

¹⁴⁷ *tekerlek*: Ixion'un yeraltında bağlandığı tekerlek.

¹⁴⁸ Pirene: Musalar için kutsal sayılan pınar.

¹⁴⁹ Medea, yeraltında sonsuz işkencelere mahkum olan, bir anlamda tanrılara başkaldıran kişileri, yardımına çağırıyor ve onlardan destek bekliyor.

¹⁵⁰ *ey gecelerin yıldızı*: Hecate'ye seslenilmektedir.

¹⁵¹ Büyük ve Küçük Ayı Yıldızları.

coacta messem vidit hibernam Ceres; violenta Phasis vertit in fontem vada et Hister, in tot ora divisus, truces compressit undas omnibus ripis piger.	765
sonuere fluctus, tumuit insanum mare tacente vento; nemoris antiqui domus amisit umbras vocis imperio meae. [die reducto Phoebus in medio stetit, Hyadesque nostris cantibus motae labant]	770
Aadesse sacris tempus est, Phoebe, tuis. Tibi haec cruenta sarta texuntur manu, novena quae serpens ligat, tibi haec Typhoeus membra quae discors tulit, qui regna concussit Iovis.	775
vectoris istic perfidi sanguis inest, quem Nessus expirans dedit. Oetaeus isto cinere defecit rogos, qui virus Herculeum bibit. piae sororis, impiae matris, facem ultrici Althaeae vides.	780

- görmek zorunda kaldı kış hasadını Ceres,¹⁵²
 Phasis döndürdü o vahşi akıntısını kendi kaynağına,
 ve Hister, değişik ağızlardan akıp giderken, sıkıca tutup
 gerdi¹⁵³
 vahşi sularını, yavaş yavaş süzüldü kıyılar boyunca. 765
 Dalgalar kükredi, öfke kustu çılgın deniz,
 sessizce esen rüzgârlara rağmen; eski korunun damı,
 yitirdi gölgelerini, boyun eğip büyülu sesimin buyruğuna.
 [günü terk etti Phoebus, durdu göğün tam zirvesinde,
 tılsımlı sözlerimle Hyades oynayıp yerlerinden, kaymaya
 başladılar]¹⁵⁴
 Şimdi senin kutsal törelerini uygulama zamanı geldi, ey 770
 Phoebе.
- Senin için örülüyor bu çelenkler kan lekeli ellerle,
 dokuz yılanla bağlanıyor birbirine,
 işte uyumsuzluk getiren Typhon'un bu uzuvlar,¹⁵⁵
 Iovis'in tahtını bile sarstılar.¹⁵⁶ 775
 Bunun içinde o hain hamalın kanı var,
 Nessus verdi bunu tam ölürken.
 Bu kül Oetada yanan odunların külü,
 irinini içmiş Hercules'in.
- Şu gördüğün intikamcı Althaea'nın çırağısı, 780
 o vefalı kız kardeşin, vefasız ananın.¹⁵⁷

¹⁵² Ceres (Demeter): Yunan mitolojisinde, bereketin tanrıçası.

¹⁵³ *değişik ağızlardan akıp giderken: farklı farklı kollardan denize akarken.*

¹⁵⁴ Hyades: Atlas'ın kızları; Zeus onları yıldızlar arasına yerleştirmiştir. Taurus (Boğa) takımıyıldızındaki yıldız kümesidir. Eski gökbilimcilere göre, aralarındaki en parlak beş yıldız güneşle birlikte görünürse yağmur yağacağıнын işaretidir.

¹⁵⁵ Typhon: Gaea ile Tartarus'un en küçük oğlu. Yüz ejder başıyla betimlenen korkunç canavar Zeus tarafından yakalayıp yeraltına atıldı, ama yıkıcı rüzgârların kaynağı olarak görevini sürdürdü. Cerberus, Chimera ve Hydra canavarı onun çocuklarıdır.

¹⁵⁶ Iovis: Iuppiter (ya da Yunan mitolojisinde, Zeus).

¹⁵⁷ Bu dizede Althaea'nın kişiliğinin iki farklı yönü karşılaştırılır. Çünkü Althaea erkek kardeşini öldüren oğlunun ölümüne sebep olmuştur.

reliquit istas invio plumas specu
 Harpyia, dum Zeten fugit.
 his adice pinnas sauciae Stymphalidos
 Lernaean passae spicula.
 Sonuistis, arae, tripodas agnosco meos 785
 favente commotos dea.
 Video Triviae currus agiles,
 non quos pleno lucida vultu
 pernox agitat,
 sed quos facie lurida maesta, 790
 cum Thessalicis vexata minis
 caelum freno propiore legit.
 sic face tristem pallida lucem
 funde per auras;
 horrore novo terre populos, 795
 inque auxilium, Dictynna, tuum

Bu tüyleri Harpyia bıraktı şu sapa mağaraya,¹⁵⁸
tam kaçarken Zetes'den.¹⁵⁹

Stymphalus kuşlarının tüylerini de kat bunlara,¹⁶⁰

Lerna canavarının oklarıyla yaralanan.¹⁶¹

Gürlüyorsunuz, ey sunaklar, biliyorum taburelerimi 785
oynatıyor,¹⁶²

bana hayır getirecek o tanrıça.

Trivia'nın hızlı arabasını görüyorum,¹⁶³

dolunay halinde değil yüzü,

gece boyu ıslıl ıslıl parlayan;

sapsarı, kasvetli yüzünü nasıl giyer hani, 790

Thessalialıların tehditlerinden azap çektiğinde,¹⁶⁴

nerdeyse sıyrıp geçer ya gökyüzünü, işte öyle,

Dök kasvetli ışığını o solgun çırağınla,

baştan sona bütün gökyüzüne;

Korku sal ölümlülerin yüreğine, hiç bilmedikleri ürküntülerle;

senin yardımına koşmak için, ey Dictynna,¹⁶⁵ 795

¹⁵⁸ Harpyia: Yarı kuş, yarı kadın gövdeli canavarlar. Fırtınaların kişileştirilmiş biçimleri olarak da görülür.

¹⁵⁹ Zetes: Boreas'ın oğlu.

¹⁶⁰ Arcadia'da Stymphalus Gölü civarındaki korularda dolanan, insan yiyen kuşlar. Madeni, sivri kanatları vardır ve dışkıları zehirlidir.

Argos'da, Lerna Gölündeki ininde yaşayan, sayısız başı bulunan yılan (Lerna Hydra'sı). Bu dizede, Lerna canavarının zehirli oklarından söz edilmektedir.

¹⁶² *Gürlüyorsunuz*: Sunaklarda yanan ateşlerin çıkardığı güçlü sese gönderme yapılmaktadır; *taburelerimi*: Medea, kendisine hayırlı haberler vereceğine inandığı tanrıçanın sesini işitmek üzere olduğunu hissettiriyor.

¹⁶³ Trivia: Roma mitolojisinde, Hecate'yle özdeşleştirilmiştir (kimi zaman da Artemis'le özdeşleştirilir.)

¹⁶⁴ Büyücülerin yurdu olarak ünlenen Thessalia'da yapılan büyülerle ayın tutulacağına inanılırdı. Bkz. Seneca, *Medea*, (tr. J. G. Fitch), Loeb, s. 412, dipnot: 40.

¹⁶⁵ Dictynna: Zeus ve Karme'nin kızı olan Brutomartis'in Creta'da (Girit) aldığı ad. Balıkçıların ve avcılarının ağlarının koruyucu tanrıçası olarak bilinir, bütün Akdeniz'de tapım görülür ve Artemis'le özdeşleştirilir. Minos'un tutkulu aşkından kurtulmak için kaçarken denize atlamış ve balıkçıların ağına yakalanıp kurtulmuştur.

pretiosa sonent aera Corinthi.

Tibi sanguineo

caespite sacrum sollemne damus,

tibi de medio rapta sepulcro

fax nocturnos sustulit ignes,

800

tibi mota caput

flexa voces cervice dedi,

tibi funereo de more iacens

passos cingit vitta capillos,

tibi iactatur

tristis Stygia ramus ab unda.

805

tibi nudato pectore maenas

sacro feriam bracchia cultro.

manet noster sanguis ad aras:

assuesce, manus, stringere ferrum

carosque pati posse cruores –

810

sacrum laticem percussa dedi.

Quodsi nimium saepe vocari

quereris votis, ignosce, precor:

causa vocandi,

Persei, tuos saepius arcus

815

una atque eadem est semper, Iason.

Tu nunc vestes tinge Creusae,

quas cum primum sumpserit, imas

urat serpens flamma medullas.

o değerli tunçları çalsınlar Corinthus'ta.¹⁶⁶

Senin için kanlı sunaklarda

kutsal bir ayin düzenliyorum,

bir mezarın ortasından çaldığım şu çırağ,

senin için yükseltsin ışıklarını geceye,

800

başımı sallayıp

boynumu eğip senin için dualar ediyorum,¹⁶⁷

senin için uzanıyorum tabuta, ceset misali,

şu yünden bant topluyor dağınık saçlarımı,

senin için sallıyorum,

Styx sularından gelen şu dalı, hüznle,

805

senin için açtım göğsümü bir Maenas gibi,¹⁶⁸

o kutsal bıçağı kollarıma vuruyorum.

Benim kanım kalmalı bu sunaklarda:

Alış, ey el, kılıç çekmeye,

sevdiklerinin kanına dayanabilmeye-

810

işte bir vuruşta, kutsal kanımı akıttım.¹⁶⁹

Dualarımla bu kadar çok çağırdığımdan

bıktıysan, affet, yalvarıyorum:

sürekli duamın nedeni,

ey Perseus'un kızı, senin o hilaline,¹⁷⁰

815

tektir ve hep tek kalacak: Iason.

Sen şimdi bula buna Creusa'nın giysilerini,¹⁷¹

giydiği anda, alevler süzölsün

ta içine, iliklerine kadar yanıp tutuşsun.

¹⁶⁶ Zenginliğiyle ünlü bir ticaret merkezi olan, Peloponnesus'un kuzey doğusunda yer alan bir kent.

¹⁶⁷ Medea'nın büyü ayininde kendinden geçerek yaptığı hareketleri içeren bu dizeler, eskiçağdaki büyülere ilişkin ilginç bilgiler içerir.

¹⁶⁸ Maenas: Şarap tanrısı Bacchus'un rahibesi. Bacchus rahibeleri, tanrıların onuruna düzenlenen ayinlerinde kendinden geçerek tiz çılgınlık atar ve yarı çıplak dans ederler.

¹⁶⁹ Kolunu keser ve kanı sunağa akar.

¹⁷⁰ Perseus'un kızı Hecate'ye sesleniyor.

¹⁷¹ Medea, süttannesine seslenmektedir.

Ignis fulvo clusus in auro	820
latet obscurus,	
quem mihi caeli qui furta luit	
viscere feto	
dedit et docuit	
condere vires arte, Prometheus;	
dedit et tenui	
sulphure tectos Mulciber ignes,	825
et vivacis fulgura flammae	
de cognato Phaethonte tuli.	
habeo mediae dona Chimaerae,	830
habeo flammās	
usto tauri gutture raptas,	
quas permixto felle Medusae	
tacitum iussi servare malum.	
Adde venenis stimulos, Hecate,	
donisque meis	
semina flammae condita serva:	
fallant visus tactusque ferant,	835
meet in pectus venasque calor,	
stillent artus ossaque fument	
vincatque suas flagrante coma	

Kefenlenmiş bir ateş
pusuya yatmış bu kızıl altında,¹⁷² 820
bana bunu Prometheus verdi, gökten çaldığının bedelini
hep yeniden doğan bir ciğerle ödeyen,¹⁷³
ve ateşin gücünü sanatla korumamı öğreten kişi.
Mulciber de verdi bana¹⁷⁴
o incecik sülfürde gizlenen ateşi, 825
ve akrabam Phaethon'dan da,¹⁷⁵
bu capcanlı alevin ısıltısını aldım.
Bu armağanlarım Chimaera'nın karnından,¹⁷⁶ 830
bu alevleri ise kapıp kaçtım,
o boğanın ateşli boğazından,¹⁷⁷
Medusa'nın safrasına karıştırdım onları,¹⁷⁸
kötü gücünü korumasını buyurdum, gizliden gizliye.
Kat sen de kışkırtıcı zehrini, ey Hecate,
bu benim armağanlarıma,
koru, saklı tut ateşin tohumlarını:
bakınca aldatsın, dokununca dayansınlar alabildiğine, 835
sıcaklık yayılsın yüreğine, damarlarına,
eklemleri erisin, kemikleri için için yansın,
alev alev yansın saçları,

172 Creusa'ya düğün armağanı olarak verilecek bilezikten söz ediliyor.

173 *ciğerle*: Metinde *viscere* (viscus) olarak geçen ve *iç organlar, doku, deri- nin altındaki et* anlamlarına gelen sözcük, Yunan mitolojisindeki Promet- heus öyküsüne uygun olarak "ciğer" olarak çevrilmiştir.

174 Mulciber: Vulcanus: Ateşin ve metal işçiliğinin tanrısı.

175 Phaethon, Güneş'in oğlu olduğu için, Güneş'in soyundan gelen Medea ile akrabadır.

176 Yüzü aslan, gövdesi keçi, kuyruğu yılan biçiminde resmedilen ateş solu- yan dişi canavar.

177 Minotaurus, yarı insan, yarı boğa biçiminde betimlenen canavar. Daeda- lus'un, Creta kralı Minos için yaptığı Labyrinthus'da yaşar.

178 Medusa: Bir Gorgon olup önceleri güzel bir kadinken, Athena'ya karşı geldiği için saçları yılanla dönüştürülen canavar. Yüzüne bakanın taş ke- sildiği Medusa'yı Perseus öldürmüş ve başını Athena'ya armağan etmiş- tir. Ama Medusa'nın başı, o öldükten sonra bile korkunç gücünü koru- muştur.

nova nupta faces.

Vota tenentur:

ter latratus audax Hecate 840
dedit, et sacros edidit ignes
face luctifera.

Peracta vis est omnis. huc natos voca,
pretiosa per quos dona nubenti feram.

Ite, ite, nati, matris infaustae genus, 845
placate vobis munere et multa prece
dominam ac novercam. vadite et celeres domum
referte gressus, ultimo amplexu ut fruam.

Chorus Quartus

CHORUS

Quonam cruenta maenas 850
praeceps amore saevo

rapitur? quod impotenti
facinus parat furore?
vultus citatus ira

riget, et caput feroci
quatiens superba motu 855

regi minatur ultro.
quis credat exulem?

Flagrant genae rubentes,
pallor fugat ruborem.

nullum vagante forma 860
servat diu colorem.

huc fert pedes et illuc,
ut tigris orba natis

cursu furente lustrat
Gangeticum nemus. 865

Frenare nescit iras

sönük kalsın yanında düğün چراغları.

Dualarım kabul oldu sonunda:

üç kez havladı köpekleri Hecate'nin, cüretkarca, 840

kutsal ateşler yükseltti,

parıl parıl parıldayan meşalesi.

Gücüm artık tam yerinde. Çağır oğullarımı buraya,
götür bu pahalı armağanları onlarla birlikte, o yeni geline.

Gidin, gidin artık, oğullarım, lanetli ananın evlatları, 845

çok çok yalvarın, kendiniz için armağanlarla yatıştırın

o hanımınızı, üvey ananızı. Haydi gidin ve tez elden

dönün evinize ki son kez kucaklayayım sizleri, tattırın bana
bu sevinci.

4. KORO

KORO

Nereye sürükleniyor böyle, bu kanlı Maenas,

vahşi aşkıyla, paldır küldür? 850

Ne cinayetler planlıyor,

bu dizginsiz öfkesiyle?

Bir anda yüzü kaskatı kesilmiş

hiddetinden, başını sallıyor,

çılgın gibi, ama vakur hareketleri, 855

krala tehdit savuruyor kendi kendine.

Kim der ki bu kadın bir sürgün?

Yanakları al al olmuş, ateş gibi yanıyor,

kızılken bir anda sapsarı kesiliyor;

çehresi hep değişiyor, 860

uzun süre aynı renkte kalmıyor.

Bir oraya, bir buraya gidip geliyor,

yavruları alınmış bir kaplan gibi,

Ganj ormanlarında

çılgınca koşuşturup dolanan. 865

Öfkelerine gem vurmak nedir bilmiyor

Medea, non amores;
nunc ira amorque causam
iunxere: quid sequetur?
quando efferet Pelasgis
nefanda Colchis arvis
gressum metuque solvet
regnum simulque reges?
nunc, Phoebe, mitte currus
nullo morante loro,
nox condat alma lucem,
mergat diem timendum
dux noctis Hesperus.

870

875

Medea, tutkularına da;
Öfke ve aşk birleşti mi
aynı amaçta, artık ne gelecek bir düşünün daha sonra? 870
Ne zaman çekecek ayaklarını
Yunan topraklarından, bu lanet Colchisli,
ne zaman kurtaracak kendi hiddetinden,
bu krallığı ve krallarını, aynı anda?
Şimdi, ey Phoebe, sür atlarını, 875
dizginleri elleme sakın, hiç duraksama,
uğur getirsin gece, ışığı gizlesin,
gömsün o korkunç günü,
gecenin önderi Hesperus.¹⁷⁹

¹⁷⁹ Hesperus (Vesper): Akşam Yıldızı

Actus Quintus

NUNTIUS

Periere cuncta, concidit regni status;
nata atque genitor cinere permixto iacent.

880

CHORUS

Qua fraude capti?

NUNTIUS

Qua solent reges capi: donis.

CHORUS

In illis esse quis potuit dolus?

NUNTIUS

Et ipse miror, vixque iam facto malo
potuisse fieri credo.

CHORUS

Quis cladis modus?

NUNTIUS

Avidus per omnem regiae partem furit
ut iussus ignis: iam domus tota occidit,
urbi timetur.

885

CHORUS

Unda flammis opprimat.

NUNTIUS

Et hoc in ista clade mirandum accidit:

5. SAHNE

HABERCİ

Her şey mahvoldu! Temelinden yıkıldı krallığımız;
karışmış külleri kral ve kızının, öyle yatıyorlar birlikte.

880

KORO

Nasıl bir tuzağa düştüler?

HABERCİ

Kralların hep düştüğü tuzağa: armağanlara.

KORO

Bu armağanlarda nasıl bir hile olabilir ki?

HABERCİ

Ben de şaşırdım, şu gözlerimle gördüğüm halde bu felaketi,
olanlara hâlâ inanamıyorum.

KORO

Nasıl katledildiler?

HABERCİ

Sarayın her yanını yalayıp yuttu, aç gözlü bir ateş,
emir almış gibi: bina tamamen çöktü,
insanların yüreğine şimdi kentin de yanacağı endişesi düştü.

885

KORO

Su alevleri bastırsın.

HABERCİ

İşte şaşkınlık verici bir şey daha oldu, bu afette:

alit unda flammās, quoque prohibetur magis,
magis ardet ignis: ipsa praesidia occupat. 890

NUTRIX

Effer citatum sede Pelopea gradum,
Medea, praeceptis quaslibet terras pete.

MEDEA

Egone ut recedam? si profugissem prius,
ad hoc redirem. nuptias specto novas. 895
quid, anime, cessas? sequere felicem impetum.
pars ultionis ista, qua gaudes, quota est?
amas adhuc, furiose, si satis est tibi
caelebs Iason. quaere poenarum genus
haut usitatum iamque sic temet para:
fas omne cedat, abeat expulsus pudor; 900
vindicta levis est quam ferunt purae manus.
incumbe in iras teque languentem excita
penitusque veteres pectore ex imo impetus
violentus hauri. quidquid admissum est adhuc,
pietas vocetur. hoc age et faxis sciant 905
quam levia fuerint quamque vulgaris notae
quae commodavi scelera. prolusit dolor
per ista noster: quid manus poterant rudes
audere magnum? quid puellaris furor?
Medea nunc sum; crevit ingenium malis. 910

su alevleri besliyor, ateş söndürüldükçe,
büyüyor; bütün engelleri aşıp geçiyor

890

SÜTANNE

Bir an önce kaç Pelops'un ülkesinden,
ah Medea, başka nereye gidersen git, bir an önce.

MEDEA

Ben mi geri çekileceğim? Kaçmış olsaydım bile evvelce,
sırf bunun için dönerdim yine geriye. Yepyeni bir düşün
seyrediyorum.

Ah ruhum, ne diye gevşiyorsun? Hoş bir hamle yaptın,
arkasını getirsene. 895

Ne kadar azını aldın intikamının da sevinip duruyorsun!

Hâlâ aşkınsın, ey çılgın, yeterli demek senin için,
Iason'un dul kalması. Hiç bilinmedik bir işkence
ara bul, ve kendini buna hazırla:

günah diye bir şey yok artık, utancını yolla uzaklara; 900

Temiz ellerle alınacak intikamın değeri yoktur.

Yaslan öfkelerine, gevşeyen ruhunu uyandır,
vahşice çekip çıkar şu eski saldırgan gücünü,
yüreğinin en derinlerinden. Ne işlenmişse şimdiye kadar,
masumiyet desinler. Haydi durma, anlatalım 905

bunların ne kadar yavan, ne kadar sıradan hazırlıklar
olduğunu,

hüküm giydiğim büyük günahlara. Bunlarla,
acıyı denedim sadece; hangi acemi el büyük bir iş yapmaya
yeltenebilir, hangi genç kızın öfkesi?

İşte şimdi Medea'yım: yeteneğim ıstıraplarımla serpildi.¹⁸⁰ 910

¹⁸⁰ Medea, bir eş, bir anne, bir genç kız (yani masumlüğün simgesi) olarak üstlendiği rollerini ve doğuştan büyücü karakterini sergileyerek yaşadığı kişilik bölünmelerini bütün şiddetiyle ve çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir. Bkz. G. Guastella, "Virgo, Coniunx, Mater: The Wrath of Seneca's Medea," *Classical Antiquity*, 2001, Vol. 20, No. 2, s. 197-220.

iuvat, iuvat rapuisse fraternum caput, artus iuvat secuisse et arcano patrem spoliasse sacro, iuvat in exitium senis armasse natas. quaere materiam, dolor: ad omne facinus non rudem dextram afferes.	915
Quo te igitur, ira, mittis, aut quae perfido intendis hosti tela? nescio quid ferox decrevit animus intus et nondum sibi audet fateri. stulta properavi nimis: ex paelice utinam liberos hostis meus	920
aliquos haberet! quidquid ex illo tuum est, Creusa peperit. placuit hoc poenae genus, meritoque placuit. ultimum, agnosco, scelus animo parandum est - liberi quondam mei, vos pro paternis sceleribus poenas date.	925
Cor pepulit horror, membra torpescunt gelu pectusque tremuit. ira discessit loco materque tota coniuge expulsa redit. egone ut meorum liberum ac prolis meae fundam cruorem? melius, a, demens furor!	930
incognitum istud facinus ac dirum nefas a me quoque absit; quod scelus miseri luent? scelus est Iason genitor et maius scelus Medea mater - occidant, non sunt mei; pereant, mei sunt. crimine et culpa carent,	935

Çok keyifliyim, çok, iyi ki koparmışım kardeşimin kellesini,
 iyi ki kesmişim kolunu bacağını, yağma etmişim babamın
 kutsal krallığını,
 yaşlı babalarını öldürmeleri için, iyi ki kızlarına silahlar
 vermişim.

Sen yeter ki bana iş bul, ey acım,
 acemi olmayan bu el, her türlü cinayete yatkın artık. 915

Nereye götürüyorsun böyle kendini, ey öfkem, hangi silahlar
 geçiyor içinden o hain düşmana? Yaban bir öfke
 sardı ruhumun derinlerini, ama itiraf etmeye gücü yok
 henüz kendisine bile. Budala gibi hızlı davrandım yine,
 ah keşke benim düşmanımın o kadından 920

birkaç çocuğu olaydı! Ama kocandan doğurduklarını,
 Creusa doğurdu bil. Hoşuma gitti bu intikam türü,
 çok iyi bir karar verdim doğrusu. İşleyeceğim cinayet son
 olacak, biliyorum,

hazırlamalıyım ruhumu. Bir zamanlar benim olan oğullarım,
 ah, sizler ödeyin babanızın günahlarının cezasını. 925

Korkuyla çarpıyor yüreğim, kolum bacağım buz kesti,
 göğsüm çıkacak gibi. Öfke geri çekildi yerinden,
 anne geri döndü, düpedüz sürgün edilen eş geri döndü.¹⁸¹
 Ben, benim oğullarımın, benim yavrularımın,
 kanlarını nasıl dökerim? Daha iyi bir şey bul, ah, ah çılgın
 öfke! 930

Hiç tanımadığım böyle bir cinayet, böyle dehşet bir günah
 benim kendimden bile uzak olsun. Hangi suçun bedelini
 ödeyecekler bu yavrucaklar?

Suçları Iason'un babaları olması, daha da büyük suçları
 Medea'nın anaları olması. Ölsünler, benim oğullarım değil
 onlar;
 mahvolsunlar, benim oğullarım onlar. Bir suçları, kusurları
 yok, 935

Bkz. dipnot: 180.

sunt innocentes: fateor : et frater fuit.
 quid, anime, titubas? ora quid lacrimae rigant
 variamque nunc huc ira, nunc illuc amor
 diducit? anceps aestus incertam rapit;
 ut saeva rapidi bella cum ventī gerunt, 940
 utrimque fluctus maria discordes agunt
 dubiumque fervet pelagus, haut aliter meum
 cor fluctuatur: ira pietatem fugat
 iramque pietas. cede pietati, dolor.
 Huc, cara proles, unicum afflictæ domus 945
 solamen, huc vos fert et infusos mihi
 coniungite artus. habeat incolumes pater,
 dum et mater habeat - urguet exilium ac fuga:
 iam iam meo rapiuntur avulsi e sinu,
 flentes, gementes osculis - pereant patri, 950
 periire matri. rursus increscit dolor
 et fervet odium, repetit invitam manum
 antiqua Erinys. ira, qua ducis, sequor.
 utinam superbae turba Tantalidos meo
 exisset utero bisque septenos parens 955
 natos tulissem! sterilis in poenas fui.
 fratri patrique quod sat est, peperī duos.
 Quonam ista tendit turba Furiarum impotens?
 quem quaerit aut quo flammeos ictus parat,

masum onlar, kabul ediyorum; ama kardeşim de masumdu.
Ne diye bocalıyorsun, ah ruhum? Niçin sırılsıklam
yanakların gözyaşlarından,

neden bazen öfkem, bazen aşkım sürüklüyor beni
iki farklı yöne? Zıt akıntılar savuruyor bilinmeze;
hızla esen rüzgârlar tutuşunca vahşi bir savaşa, 940
her iki yandan bastırır ya dalgalar, sürer denizleri kargaşaya,
kararsız kalır enginler köpürdükçe köpürür, işte böyle
dalgalanıyor

benim de yüreğim: öfke sevgimden kaçıyor,¹⁸²
sevgi öfkemden. Sevgime yol aç, ey acım.
Buraya gelin, sevgili yavrularım, kederli evimin biricik tesellisi, 945
buraya gelin, ve atılın kollarıma, sıkı sıkı sarılın. Babanız
sizi sağlıklı görmüş ne çıkar,
yeter ki anneniz sizi böyle görsün. Sürgün kapıda, kaçışım
yakın:

Her an kaparlar sizi, koparırlar sinemden,
ağlasanız da, üzülse de. Babalarının gözünden de yok
olsunlar, öyleyse, 950
annelerin gözünden yok olacaklarına göre. Yeniden büyüyor
acım,

nefretim tutuşuyor, yeniden istiyor bak o eski Eriny's elimi,¹⁸³
ben istemesem de. Öfke, nereye götürürsen, ardından geliyorum.
Keşke o bir alay gururlu Tantalus kızı,
benim dölümden çıksaydı, keşke yedi çocuğun anası olsaydım, 955
iki kez! İntikam almak için kısır oldum.

Yine de iki kez doğurdum, bu kardeşime de yeter, babama da.
Nereye koşuyor bu Öç tanrıçaları böyle dolu dizgin, hep
beraber?¹⁸⁴

Kimi arıyorlar, kime gözdağı veriyorlar ateşten
yumruklarını savurup,

182 *sevgimden*: Anne sevgisinden söz edilmektedir.

183 *Eriny's*: Öç Tanrıçası

184 Öç tanrıçaları: Furies.

aut cui cruentas agmen infernum faces 960
 intentat? ingens anguis excusso sonat
 tortus flagello. quem trabe infesta petit
 Megaera? cuius umbra dispersis venit
 incerta membris? frater est, poenas petit.
 dabimus, sed omnes. fige luminibus faces, 965
 lania, perure, pectus en Furiis patet.
 Discedere a me, frater, ultrices deas
 manesque ad imos ire securas iube ;
 mihi me relinque et utere hac, frater, manu
 quae strinxit ensem - victima manes tuos 970
 placamus ista.
 Quid repens affert sonus?
 parantur arma, meque in exitium petunt.
 excelsa nostrae tecta conscendam domus
 caede incohata. perge tu mecum comes.
 tuum quoque ipsa corpus hinc mecum aveham. 975
 nunc hoc age, anime: non in occulto tibi est
 perdenda virtus; approba populo manum.

IASON

Quicumque regum cladibus fidus doles,
 concurre, ut ipsam sceleris auctorem horridi
 capiamus. huc, huc, fortis armiferi cohors, 980
 conferte tela, vertite ex imo domum.

MEDEA

Iam iam recepi sceptrum germanum patrem,

Kime kaldırıyor bu cehennem alayı, kanlı meşalelerini? 960
Koca bir yılan tıslıyor, kıvrılmış, şaklamak üzere olan bir
kamçı misali.

Kime bakıyor Megaera sopasıyla, böylesine düşmanca?¹⁸⁵
Şu gelen kimin gölgesi, böyle belirsiz, dağılmış uzuvlarıyla?
Kardeşim benim, intikam almak istiyor.
Cezamızı ödeyeceğiz, ama hepimiz. Sok meşaleleri gözlerime, 965
kötürüm kıl beni, yak kavur, işte göğsüm açık Furiae'ya.
Uzaklaştır benden, ah kardeşim, o öç tanrıçalarını,
emret, gitsinler derindeki gölgelere, güvenle;
kendi halime bırak beni ve şu eli kullan, kardeşim,
şu kılıcı çeken. İşte bu kurbanla, senin hayalini 970
huzura erdiriyorum.¹⁸⁶

Bu ani gürültü de ne böyle?
Silahlar hazırlanıyor, beni öldürmeye geliyorlar.
Evimin o yüksek çatısına çıkmalıyım,
İşte artık ölüm iş başında. Sen, gel benimle, eşlik et bana.¹⁸⁷
Senin bedenini de götüreceğim buradan benimle birlikte,
kollarımın arasında.¹⁸⁸ 975

Şimdi iş zamanı, ey ruhum, durma. Gizleyip saklayarak
yitirmemelisin emeğinin değerini; halka alkışlat şu sanat eserini.

IASON

Krallarının ölümüne içten yananlar,
koşun, o korkunç cinayeti işleyeni
yakalayalım. Buraya, ey cesur savaşçılar, 980
işte buraya doğrultun silahlarınızı, temelinden sökün şu evi.

MEDEA

İşte yeniden ele geçirdim asamı, kardeşimi, babamı,

¹⁸⁵ Megaera: Öç tanrıçalarından biri.

¹⁸⁶ Oğullarından birini öldürür.

¹⁸⁷ Sağ kalan oğluna sesleniyor.

¹⁸⁸ Öldürdüğü oğluna sesleniyor.

spoliūque Colchi pecudis auratae tenent;
 rediere regna, rapta virginitas redit.
 o placida tandem numina, o festum diem, 985
 o nuptialem! vade : perfectum est scelus-
 vindicta nondum: perage, dum faciunt manus.
 quid nunc moraris, anime? quid dubitas potens?
 iam cecidit ira? paenitet facti, pudet.
 quid, misera, feci? misera? paeniteat licet, 990
 feci. voluptas magna me invitam subit,
 et ecce crescit. derat hoc unum mihi,
 spectator iste. nil adhuc facti reor:
 quidquid sine isto fecimus sceleris perit.

IASON

En ipsa tecti parte praecipiti imminet. 995
 huc rapiat ignes aliquis, ut flammis cadat
 suis perusta.

MEDEA

Congere extremum tuis
 natis, Iason, funus ac tumulum strue.
 coniunx socerque iusta iam functis habent
 a me sepulti; natus hic fatum tulit, 1000
 hic te vidente dabitur exitio pari.

IASON

Per numen omne perque communes fugas
 torosque, quos non nostra violavit fides,

ve işte tutuyor elinde o ganimeti, o koçun altın postunu,
Colchisliler.

Yeniden kuruldu krallığım, çalınan kızlığım geri geldi.
Ah, en sonunda sükunete eren ilahlar, ah, bayram günüm, 985
ah, düşün günüm! Git artık: cinayet sona erdi---
ama intikamımı tam almadım: tamamla haydi, elin iş
görürken henüz,

Ne diye duraksıyorsun, ey ruhum? Neden tereddüt ediyorsun?

Zayıfladı mı yoksa,

o diri gücün? Yaptığıma pişmanım, utanıyorum.

Ne yaptım, ah zavallı? Ah zavallı? Pişman olsam da, 990

yaptım. Nasıl büyük bir keyif sarıyor içimi, bana rağmen,

bak işte, git gide büyüyor. Bir tek bundan yoksundum,

işte, seyirci. Sanırım, daha hiçbir şey bitmedi:

o olmadan işlediğim cinayetin hiç tadı olmadı.

IASON

Bakın, işte orada, damın kenarından eğiliyor. 995

Biriniz ateş getirsin buraya, kendi alevlerinle

tutuşsun, düşsün sonra da.

MEDEA

Son odunu da sen koy oğulların adına,

ey Iason, bir mezar dik.

Karın, kayınbaban hak ettikleri şekilde öldüler,

benim ellerimle gömüldüler; işte bu oğlun kaderiyle

karşılaştı, 1000

bu ise senin gözünün önünde kavuşacak aynı akıbete.

IASON

Bütün tanrılar aşkına, beraberce paylaştığımız o sürgün

aşkına,

asla ihanet etmediğim zifaf yatağımız aşkına,

iam parce nato. si quod est crimen, meum est:
me dedo morti; noxium macta caput.

1005

MEDEA

Hac qua recusas, qua doles, ferrum exigam.
i nunc, superbe, virginum thalamos pete,
relinque matres.

IASON

Unus est poenae satis.

MEDEA

Si posset una caede satiari haec manus,
nullam petisset. ut duos perimam, tamen
nimium est dolori numerus angustus meo.
in matre si quod pignus etiam nunc latet,
scrutabor ense viscera et ferro extraham.

1010

IASON

Iam perage coeptum facinus (haud ultra precor),
moramque saltem supplicis dona meis.

1015

MEDEA

Perfruere lento scelere, ne propera, dolor:
meus dies est; tempore accepto utimur.

IASON

Infesta, memet perime.

yalvarıyorum, oğlumu bağışla. Bir suç varsa, benim suçum:
kendimi teslim edeyim ölüme. Bu günahkâr ruhumu al
benim, onun yerine. 1005

MEDEA

İstemediğin, ama acı duyacağın yere, işte tam buraya
sokacağım kılıcımı,
haydi git artık, vefasız, genç kızların yataklarına kapılan,
bırak çocuklarının anasını.

IASON

Bir oğlumu öldürmen zaten yeterince ceza bana.

MEDEA

Bu el sadece bir oğlunun kanıyla doyaydı,
başka ne isterdi! İkisini öldürsem bile, 1010
yine de yetmez bu sayı, sonsuz acımı dindirmeye.
Anneliğimde hâlâ bir sevgi kırıntısı kalmışsa gizlilerde,
bağırsaklarımı deşeceğim, çekip çıkaracağım şu demirden
kılıçla.

IASON

Başladığın şu işi bitir artık (başka bir şey istemiyorum),
uzatma benim şu ıstıraplarımı, hiç olmazsa bunu bağışla. 1015

MEDEA

Tadını çıkar, ey acı, şu yavaş yavaş işlediğin günahın, acele
etme:
gün benim günüm; elde ettiğim zamanı tepe tepe kullanıyorum.

IASON

Ah, zalim kadın, benim canımı al!

MEDEA

Misereri iubes.

bene est, peractum est. plura non habui, dolor,	
quae tibi litarem. lumina huc tumida alleva,	1020
ingrate Iason. coniugem agnoscis tuam?	
sic fugere soleo. patuit in caelum via:	
squamosa gemini colla serpentes iugo	
summissa praebent. recipe iam natos, parens;	
ego inter auras aliti curru vehar.	1025

IASON

Per alta vade spatia sublime aethere;
testare nullos esse, qua veheris, deos.

MEDEA

Merhamet diliyorsun demek,
iyi, işte al sana merhamet. Ah, acı, sana kurban edecek¹⁸⁹
başka hiçbir şeyim yok artık. Şu yaşlı gözlerini kaldır yukarı, 1020
ah vefasız Iason. Karını tanımıyor musun?
ben hep böyle kaçırım. İşte bir yol açıldı bak gökyüzünde:
pullu boyunlarını eğmiş şu iki yılan, boyunduruğa uzatıyor.
Al artık oğullarını, babaları olarak;
bense binip arabama rüzgârlara karışacağım. 1025

IASON

Git, yüce Esir'in zirvelerinden,¹⁹⁰
gör, geçtiğin yerlerde hiçbir tanrı olmadığını.

¹⁸⁹ İkinci oğlunu da öldürür.

¹⁹⁰ Esir (Aether): Göğün en yüksek tabakası. Bu dizede, Iason gökyüzünde Medea'nın yaptıklarını onaylayan hiçbir tanrının olmadığını haykırır.

Dizin

(Aşağıdaki dizin, *Medea*'nın Latince kaynak metnindeki dize numarasına göre düzenlenmiştir.)

- Acastus, 257, 415, 521, 526
Adalet (tanrıça), 440
Admetus, 663
Aeetes, 179, 209, 527, 571; 209;
483; 468
Aeolus, 105
Aeson, 83
Ajax (Oileus'un oğlu), 660
Albis, 374
Alcestis, 664
Alcides, 634
Alpheus, 81
Althaea, 644, 780
Altın Post, 130, 277, 362, 471,
486, 613, 664, 703, 912, 983
Ancaeus, 643
Aonia (=Boeotia), 80
Aquila, 634
Arabialılar, 711
Araxes, 373
Argo, 3, 318, 336, 595, 607;
349; 228, 617
Argos, 658
Astraea, 440
Athos, 720
Attica, 315
Aulis, 622
Ausonia, 355, 408
Bacchus, 84; 110; 383
Baetis, 726
Barış tanrıçası, 63
Bootes, 315
Boreas, 316; 231, 634
Büyük ve Küçük Ayı takımyıldızı,
405; 758; 697
Calliope (Musa), 625
Capella, 313
Castor ve Pollux, 88
Caucasus, 43; 709
Cecrops, 76
Ceres, 761
Chaonia, 349
Charybdis, 408
Chimaera, 828
Colchis, 164, 179, 197, 451,
527, 871; 703, 983
Corinthus, 35; 796
Corus, 412
Creo, 246; 143, 415; 516, 521,
526; 178, 490; 294, 514; 880
Creusa, 17, 125, 495, 508, 817,
922; 75, 92; 880
Danaus kızları, 748
Danuvius, 724

- Dictynna, 795
 Dis, 11, 741; 638
 Draco takımıyıldızı, 694
 Erinys, 953
 Eryx, 707
 Etna, 409
 Ganges (Ganj), 865
 Graecia, 226
 Güneş (kişileştirilmiş), 29, 210, 572
 Haberci, 879
 Haemonia (=Thessalia), 720
 Haemus, 590
 Harpyia, 782
 Hayalet (Absyrtus), 963
 Hebrus, 631
 Hecate, 814; 7; 577; 842
 Hercules, 637; 638; 641; 777
 Hercynia, 713
 Hesperia, 727
 Hesperus, 878; 71
 Hister, 584, 763
 Hyades, 312
 Hydaspes, 725
 Hydra-bkz. Lerna
 Hylas, 648
 Hymen/Hymenaeus, 67, 110, 300
 Iason, 233, 595; 669; 121, 241, 466, 830; 169, 469; 82, 118, 137, 431, 441; 545; 925, 933, 950, 978
 Idmon, 652
 India, 373, 484
 Iolcus, 457
 Isthmus, 35, 45, 299
 Iuppiter, 531
 Ixion, 744
 Kader tanrıçası (Fortuna), 159, 176, 219, 287, 520
 Lerna, 701; 784
 Libya, 653, 682
 Lucina, 2, 61
 Lyaeus (=Bacchus), 110
 Lynceus, 232
 Maenas, 383, 806
 Malea, 149
 Mars, 63,
 Medea, 209, 483; 121, 673; 226; 131, 278, 452, 473, 936, 957, 963; 133, 201, 258, 276, 475, 664, 667, 913; 247; 179; 570, 843; 970, 1018; 1023.
 Medler, 710
 Meleager (Althaea), 644
 Minyas (Argo Gemicileri), 233
 Mopsus, 654
 Mulciber, 825
 Musa (Calliope) 625
 Nauplius, 659
 Neptunus, 4; 597; 635
 Nessus, 775; 641
 Niobe, 954
 Notus, 323
 Nysa, 384
 Oceanus, 376, 755
 Oeta, 639, 777
 Oileus, 661
 Orpheus, 228, 348, 358, 625; 632; 630
 Öç tanrıçaları, 13, 958, 966
 Ölüm (Kişileştirilmiş), 742
 Pallas Athena, 2, 365

Pangaeum, 721
 Parthlar, 710
 Pelasgi, 127, 178, 240, 528, 697, 870
 Peleus, 657
 Pelias, 664
 Pelion, 609
 Pelops, 891
 Pelorus, 350
 Periclymenus, 635
 Perses, 814
 Persia, 374
 Phaethon, 599, 826
 Phasis, 44, 102, 211, 451, 762
 Pherae, 662
 Phoebe, 86; 97; 791; 795; 770
 Phoebus, 298, 728, 768, 874; 31; 28, 210, 512, 572; 86
 Pieria, 357
 Pindus, 384, 721
 Pirene, 745
 Pleias, 99
 Pontus, 44, 212, 231, 454
 Prometheus, 709, 824
 Proserpina, 12
 Python, 700
 Rhenum, 374
 Rhodanus, 587
 Scylla, 350, 407
 Scythialılar, 483, 528, (Karadeniz) 212
 Sicilia, 350, 409
 Sidon, 697
 Sirenler, 355
 Sisyphus, 512, 747
 Stymphalus, 783
 Styx, 804
 Sueb liderleri, 713
 Sütanne, 150, 380, 568, 670, 817, 891
 Symphlegades, 342, 456, 610
 Tantalus, 745
 Tartarus, 632, 742
 Taurus, 683
 Taygetus, 77
 Tempe, 457
 Tethys, 378
 Thebai, 655
 Thermodon, 215
 Thessalia, 457, 336, 791
 Thetis, 657
 Thracia (Orpheus), 358
 Thule, 379
 Tigris, 723
 Tiphys, 3, 318, 346, 617
 Titan, 410
 Trivia, 787
 Typhon, 774
 Zephyrus, 316
 Zetes (ve Calais), 231, 634

Kaynakça

(Bu kaynakçada, çeviri metnin Sunuş ve Açıklayıcı Notlar bölümünde dolaylı olarak yararlandığımız yapıtlara da yer verilmiştir.)

- Apollodorus, *Bibliotheca* (The Library), (tr.Sir James George Frazer, F.B.A., F.R.S. 2 Vol.), Cambridge, MA, Harvard University Press, London, William Heinemann Ltd. 1921.
- Apollodorus, *Gods and Heroes of the Greeks: The Library of Apollodorus*, (Leonard Baskin, Michael Simpson), University of Massachusetts Press, Amherst, MA., 1976.
- Apollonius Rhodius, *Argonautica*, George W. Mooney, London, Longmans, Green,1912.
- Boyle, A. J., *Tragic Seneca: An Essay in the Theatrical Tradition*, Routledge, London, 1997.
- Clare, R.J., *The Path of the Argo. Language, Imagery and Narrative in the Argonautica of Apollonius Rhodius*, Cambridge University Press, Cambridge, 2002.
- Endry, M., “Three Propertian Puns”, *The Classical Quaterly*, 47. 2, 1997, s. 599-603.
- Euripides, *Medea: Hippolytus ; Electra ; Helen* (tr. James Morwood), Clarendon Press, Oxford,1997.
- Guastella, G., “Virgo, Coniunx, Mater: The Wrath of Seneca’s Medea”, *Classical Antiquity*, October 2001, Vol. 20, No. 2, s. 197-220.
- Hardie, W. R., “Notes on the Tragedies of Seneca”, *Classical Quarterly*, Vol. 5, No. 2, 1911, s. 108-111
- Hunter, R. A. (tr.), *Apollonius Of Rhodes, Jason and the Golden Fleece: The Argonautica*, Oxford University Press, Oxford, 1995.
- Miller, Frank Justus (tr.), *The Tragedies of Seneca*, University of Chicago Press, Chicago, 1907.
- Seneca, *Medea*, (tr. H. M. Hine), Aris & Phillips, Warminster, 2000.

Seneca (MÖ 4 – MS 65): Devlet adamı ve filozofluğunun yanı sıra Roma tarihinin en önemli söylev ustalarından biri ve tragedya yazarıdır. Antik Yunan tragedyalarına ait temaları Roma'ya özgü süslemelerle bir kez daha ele almıştır. Sahneye konmak için değil, daha çok okunmak için yazılan bu tragedyalar 16. yüzyılda İtalyan hümanistleri tarafından yeniden keşfedilmiş, Rönesans yazarlarına örnek oluşturmuştur. Medea ise, çevirmenin de vurgusuyla "antikçağ aşkının kara çılgılığı", "aşk ve ihanet üzerine bir başyapıttır."

Çiğdem Dürüşken: İÜ Edebiyat Fakültesi Latin Dili ve Edebiyatı öğretim üyesidir. Augustinus, Seneca, Ovidius ve Cicero'dan, Alciatus, Erasmus, More, Campanella ve Bacon'a kadar birçok ünlü yazar ve şairin başyapıtlarını Türkçeye kazandırmıştır. Pek çok telif eserinin arasında Roma'nın Gizem Dinleri, Paulus'un Kutsal Görev Gezileri Ve Anadolu Halklarına Mektupları da bulunmaktadır.

9 789944 880244

KDV dahil fiyatı
12 TL